

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра філології

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОВОСТИЛЮ СУЧАСНИХ
ЗАКАРПАТСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ

ШИЛКІНА ГЕЛЕНА ОЛЕКСАНДРІВНА

Студентка II-го курсу

Освітня програма: Філологія (українська мова і література)

Спеціальність: 035 Філологія (Українська мова і література)

Рівень вищої освіти: магістр

Тема затверджена на засіданні кафедри

Протокол № _____ / 202_

Науковий керівник:

БАРАНЬ ЄЛИЗАВЕТА БАЛАЖІВНА

(доктор філософії, доцент кафедри філології)

Завідувач кафедри:

БЕРЕГСАСІ АНІКО ФЕРЕНЦІВНА

(доктор з гуманітарних наук, професор, доцент)

Робота захищена на оцінку _____, «___» _____ 2025 року

Протокол № _____ / 2025

**Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II**

Кафедра філології

Кваліфікаційна робота
**ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОВОСТИЛЮ СУЧАСНИХ
ЗАКАРПАТСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ**

Рівень вищої освіти: магістр

Виконавець: студентка II-го курсу

ШИЛКІНА ГЕЛЕНА ОЛЕКСАНДРІВНА

освітня програма: Філологія (українська мова і література)

спеціальність: 035 Філологія (Українська мова і література)

Науковий керівник: **БАРАНЬ ЄЛИЗАВЕТА БАЛАЖІВНА**

(доктор філософії, доцент кафедри філології)

Рецензент: **ГАЗДАГ ВІЛЬМОШ ВІЛЬМОШОВИЧ**

*(доктор філософії з галузі гуманітарні науки, доцент,
доцент кафедри філології)*

Берегове
2025

**Ukrajna Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola**

Filológia Tanszék

**A KORTÁRS KÁRPÁTALJAI ÍRÓK BESZÉDSTÍLUSÁNAK LEXIKAI
SAJÁTOSSÁGAI**

Magiszteri dolgozat

Készítette: SILKINA HELÉNA

II. évfolyamos filológia (ukrán nyelv és irodalom)

szakos hallgató

Témavezető: DR. BÁRÁNY ERZSÉBET

(PhD, a Filológia Tanszék docense)

Recenzens: DR. GAZDAG VILMOS

(PhD, a Filológia Tanszék docense)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1	
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ДІАЛЕКТНОЇ ЛЕКСИКИ .	8
РОЗДІЛ 2	
2.1. ЖИТТЄВИЙ ТА ТВОРЧИЙ ШЛЯХ МИРОСЛАВА ДОЧИНЦЯ.....	10
2.2. ІДЕЙНО-ХУДОЖНІЙ АНАЛІЗ ТВОРІВ: «ГОРЯНИН. ВОДИ ГОСПОДНІХ РУСЕЛ», «МАФТЕЙ. КНИГА, НАПИСАНА СУХИМ ПЕРОМ».....	11
2.3. ЖИТТЄВИЙ ТА ТВОРЧИЙ ШЛЯХ МИХАЙЛА ТОМЧАНІЯ.....	12
2.4. ІДЕЙНО-ХУДОЖНІЙ АНАЛІЗ ТРИЛОГІЇ «ЖМЕНЯКИ»	13
РОЗДІЛ 3	
3.1. ОСОБЛИВОСТІ МОВОСТИЛЮ МИРОСЛАВА ДОЧИНЦЯ	15
3.2. ПАСИВНА ЛЕКСИКА У МОВІ ТВОРІВ М. ДОЧИНЦЯ. ФУНКЦІЯ ІСТОРИЗМІВ	49
3.3. ФУНКЦІЯ АРХАЇЗМІВ	52
3.4. ОСОБЛИВОСТІ МОВОСТИЛЮ МИХАЙЛА ТОМЧАНІЯ	57
3.5. ПАСИВНА ЛЕКСИКА У МОВІ ТВОРІВ М. ТОМЧАНІЯ. ФУНКЦІЯ ІСТОРИЗМІВ	74
3.6. ФУНКЦІЯ АРХАЇЗМІВ	76
3.7. СЛОВА, ЗАПОЗИЧЕНІ З УГОРСЬКОЇ МОВИ.....	77
РОЗДІЛ 4	
ТЕМАТИЧНІ ГРУПИ ДІАЛЕКТИЗМІВ	81
ВИСНОВКИ	84
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	86

TARTALOM

BEVEZETÉS	6
1. FEJEZET	
A KÁRPÁTALJAI UKRÁN NYELVJÁRÁSOK FEJLŐDÉSÉNEK SAJÁTOSSÁGAI	8
2. FEJEZET	
2.1. MIROSZLÁV DOCSINEC ÉLETE ÉS MUNKÁSSÁGA	10
2.2. ГОРЯНИН. ВОДИ ГОСПОДНІХ РУСЕЛ [<i>HEGYLAKÓ. AZ ÚR VIZEINEK MEDREI</i>], МАФТЕЙ. КНИГА, НАПИСАНА СУХИМ ПЕРОМ [<i>MAFTIJ. A KÖNYV, AMELY SZÁRAZ TOLLAL ÍRÓDOTT</i>] С. MŰVEK IRODALMI ELEMZÉSE:	11
2.3. MIHAJLO TOMCSÁNYI ÉLETE ÉS MUNKÁSSÁGA	12
2.4. А ЖМЕНЯКИ [<i>ZSMENYÁKOK</i>] TRILOGIA ESZMEI ÉS MŰVÉSZI ELEMZÉSE	13
3. FEJEZET	
3.1. MIROSZLÁV DOCSINEC NYELVSTÍLUSÁNAK SAJÁTOSSÁGAI	15
3.2. A HISTORIZMUSOK FUNKCIÓJA MIROSZLÁV DOCSINEC MŰVEINEK NYELVEZETÉBEN	49
3.3. AZ ARCHAIZMUSOK SZEREPE	52
3.4. MIHAJLO TOMCSÁNYI NYELVSTÍLUSÁNAK SAJÁTOSSÁGAI	57
3.5. A HISTORIZMUSOK FUNKCIÓJA MIHAJLO TOMCSÁNYI MŰVEINEK NYELVEZETÉBEN	74
3.6. AZ ARCHAIZMUSOK SZEREPE	76
3.7. MAGYAR JÖVEVÉNYSZAVAK	77
4. FEJEZET	
A NYELVJÁRÁSI ELEMELK TÁRGYKÖR SZERINTI CSOPORTOSÍTÁSA	81
KÖVETKEZTETÉSEK.....	84
FELHASZNÁLT IRODALOM.....	86

ВСТУП

Закарпаття славиться не одним талановитим митцем. Майже в кожній сфері діяльності знайдеться закарпатець, який вписав своє ім'я в історію. Відомі композитори (Костянтин Матезонський, Дезидерій Задор), актори (Шарі Федак, Юрій Шегерій), художники (Адальберт Ерделі, Йосип Бошкай), ба навіть священники (Єпископ Андрій Бачинський, Єпископ Юлій Фірцак) – таких відомих постатей народжує наш край.

Багато видатних діячів маємо, зокрема, й на теренах літератури: Андрій Любка («Карбід», «Кімната для печалі», «Саудаде»), Петро Мідянка («Поріг», «Трава Господня», «Осередок»), Іван Чендей («Птахи полишають гнізда», «Іван»), Галина Малик («Страус річкою пливе», «Пригоди Алі в країні Недоладії»), Михайло Рошко («Ревнощі з того світу», «Пастка»), Мирослав Дочинець («Розрада-гора», «Криничар», «Бранець Чорного лісу», «Мафтей. Книга, написана сухим пером», «Горянин. Води Господніх русел»), Михайло Томчаний («Жменяки», «Тихе містечко», «Брати») тощо. Твори цих письменників популярні як серед молоді, так і старшого покоління. Багато авторів писали також для дітей.

Дослідженням творчості Михайла Томчанія займалися такі літературознавці, як І. Вишневський, В. Коваль, П. Скунець, В. Поп, О. Мишанич, М. Наєнко та ін. Дослідженням творчості Мирослава Дочинця, зокрема, займалися О. Іщенко, О. Капленко, О. Тально тощо.

Об'єктом дослідження є дослідження особливостей мовостилю Мирослава Дочинця на основі творів «Горянин. Води Господніх русел», «Мафтей. Книга, написана сухим пером»; Михайла Томчанія основі трилогії «Жменяки».

Предметом дослідження є твори Мирослава Дочинця, та Михайла Томчанія.

Актуальність теми полягає у тому, що, по-перше, мовостиль цих письменників є малодослідженим, а, по-друге, необхідно популяризувати вивчення та дослідження діалектної лексики, адже з плином часу все більше і більше діалектів зникають через те, що їхні носії помирають, а нове покоління вже не так активно послуговується такою лексикою.

Мета роботи – дослідити особливості мовостилю митців, виявити групи слів, які належать до діалектизмів, історизмів та архаїзмів.

Завданням роботи є:

1. представити основні етапи життя та творчості Мирослава Дочинця та Михайла Томчанія;
2. указати на місце авторів у сучасному закарпатському літературному процесі;

3. дослідити лексичні особливості мовостилю митців на основі творів «Горянин. Води господніх русел», «Мафтей. Книга, написана сухим пером», «Жменяки»;

4. виконати аналіз групи лексики з погляду вживання.

ДЖЕРЕЛОЗНАВЧА БАЗА: твори письменників, тлумачний, діалектний словники, наукові статті, посібники, масмедіа та відео файли, підручники.

СТРУКТУРА РОБОТИ. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів та їх підрозділів, висновку та списку використаної літератури.

У першому розділі описано особливості формування закарпатської діалектної лексики. У другому розділі подано життєпис митців, їхній творчий доробок. У третьому розділі здійснено дослідження та аналіз мово стилу письменників митців. У четвертому розділі здійснено класифікацію діалектизмів за тематичними групами.

Загальний обсяг роботи становить 87 сторінок, список використаної літератури налічує 24 позиції.

РОЗДІЛ 1

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ДІАЛЕКТНОЇ ЛЕКСИКИ

Закарпаття – багатонаціональний та мультикультурний регіон. На території, яка простягається на 12,8 тис. км², що складає всього 2,1% території України [11] та з північно-східного боку обвита Українськими Карпатами, співіснує більше 100 різних національностей, проте, тільки 8 з них переступають межу в 0,1% всього населення [24, с. 20]. Національності зі своєю культурою, своїми звичаями та традиціями, які об'єднані на незначній території та живуть в гармонії з іншими та з собою.

Закарпаття межує з такими країнами, як Румунія, Угорщина, Словаччина та Польща, що зумовило тривалі зв'язки між різними культурами, і, безумовно, різними мовами. Торгівля, пошук роботи та кращого життя, з'єднання представників різних націй в одну родину (інтернаціональні сім'ї і зараз не є рідкістю, особливо в нашому регіоні) – все це мало значний вплив на формування місцевих говірок.

Географічне розташування також має значний вплив на формування лексики населення, адже урбанізаційні процеси, а також доступна освіта дійшли до гірської місцевості пізніше, ніж до низинних територій, тому там значно довше зберігалася етнічна говірка.

До того, як стати однією з областей України, значний час Закарпаття перебувало під владою різних країн, серед них Австро-Угорська монархія (1867-1918), Чехословацька республіка (1919-1939), Угорське Королівство (1939-1944) та СРСР (1946-1991). [3, с. 28]. За цей період, вочевидь, також відбувалися різні міграційні процеси, переселення, через що носії нашої мови переймали окремі елементи інших мов, серед яких найбільшу частку займали запозичення з угорської мови.

На Закарпатті налічується чотири говори – середньозакарпатський, гуцульський, бойківський та лемківський. Як зазначає Микола Андрійович Грицак: «Структурне різноманіття цих говорів зумовлене насамперед збереженням багатьох давніх автентичних рис мови і культури українців, природними умовами життя, відкритістю до різноманітних взаємин (господарсько-економічних, культурних, родинних, міжособистісних) із сусідніми народами; тривале політичне й мовне підпорядкування неукраїнським державно-адміністративним утворенням, мовна політика держав, до складу яких різного часу входило Закарпаття, так само позначилися на мовленні українців-закарпатців, особливо в лексиці, фразеології, структурі висловлювання, словоладі». [5, с. 5].

Отже, як бачимо, на формування діалектної лексики Закарпаття впливали різні чинники. Проте, в нашому регіоні і зараз зберігаються писемні пам'ятки про особливості місцевої говірки, що є важливим з погляду історії та культури нашого краю.

РОЗДІЛ 2

2.1. ЖИТТЄВИЙ ТА ТВОРЧИЙ ШЛЯХ МИРОСЛАВА ДОЧИНЦЯ

Мирослав Дочинець – один із найвідоміших закарпатських письменників-сучасників. Його твори читає як молоде, так і старше покоління. Вони пронизані глибокою мудрістю віків, яка не втрачає своєї актуальності й нині.

Народився Мирослав Дочинець 3 вересня 1959 року в місті Хуст (Закарпатська область). Батьки Мирослава – Іван та Емілія Дочинці – мали вищу освіту та обоє були вчителями, отож саме вони були першими, хто значно вплинув на світогляд майбутнього письменника. Вже в шкільні роки талант Мирослава не можна було приховати – перші свої твори митець почав писати ще в шостому класі та видавати в шкільних виданнях [14, с. 5].

У 1977 році вступив до Львівського державного університету, на факультет журналістики. Тут Мирослав Іванович починає цікавитися редакторською справою – почав працювати та набиратися досвіду в редколегії університетської газети «За радянську науку», а пізніше став редактором газети «Джерела» [14, с. 5].

У 1998 році Мирослав Дочинець створив у Мукачеві видавництво «Карпатська вежа», де й донині є головним редактором, а також директором. Тут само він продовжує видавати свої популярні романи. [14, с. 6].

Творчий доробок письменника налічує понад 30 книг, більшість з яких вважаються нині бестселерами.

За період своєї творчості Мирослав Іванович був лауреатом безлічі премій, зокрема за книги «Криничар» та «Горянин» письменника нагороджено премією імені Тараса Шевченка, а також «Золотий письменник України». Окрім цього, 1998 року митець отримав звання «Журналіст року Закарпаття» [14, с. 6].

За трилогію «Многії літа...», «Криничар», «Вічник» письменника прозвали закарпатським Коельо, що, безперечно, викликає глибоку повагу до постаті автора.

Твори письменника відомі й за теренами нашої держави і перекладаються багатьма мовами, зокрема угорською, румунською, словацькою, польською, російською, італійською, французькою, англійською, японською, татарською. [14, с. 6].

Нині Мирослав Дочинець є членом Асоціації українських письменників, Національної спілки письменників України (НСПУ), ради Закарпатської обласної організації НСПУ, Національної Спілки журналістів України [14, с. 6], а також, не покладаючи рук, плідно трудиться на теренах літературної діяльності, щоб радувати свого читача все новими й новими захопливими творами.

2.2. ІДЕЙНО-ХУДОЖНІЙ АНАЛІЗ ТВОРІВ: «ГОРЯНИН. ВОДИ ГОСПОДНІХ РУСЕЛ», «МАФТЕЙ. КНИГА, НАПИСАНА СУХИМ ПЕРОМ»

У романі **«Горянин. Води Господніх русел»** описано історію чоловіка, який, після того, як втратив все в один день, вирішує розпочати боротьбу з однією з найсильніших природних стихій – з водою.

Одного разу, через надзвичайно сильну течію на будинок головного героя упало дерево, що призвело до того, що будівля була сильно пошкоджена. А найстрашніше те, що в той момент він втратив свою дружину, а сам потрапив зі страшними ранами до лікарні, де він пробуде дуже довгий час. І саме тут він вирішує, що повинен дати відсіч зухвалій стихії. Сам чоловік завжди жив за законами природи, проте тепер він відчув своїм обов'язком відвоювати те, що вкрала в нього річка. І ось, після довгої боротьби йому таки вдалося втілити свій задум – річка повернула своє русло.

Роман Мирослава Дочинця **«Горянин. Води Господніх русел»** – це насамперед твір про гармонію з собою та всім, що нас оточує, а також про силу людського духу.

В основу роману **«Мафтей. Книга, написана сухим пером»** лягла історія, що сколихнула Мукачеву ХІХ століття. Здавалося б, що в тихому та спокійному містечку несподівано почали зникати молоді дівчата. Місцевій жандармерії не вдалося нічого добитися. Аби розплутати цю справу та знайти дівчат, залучають місцевого зільника на ім'я Мафтей Просвирник.

Роман уміщує в себе багатьох персонажів, проте він не перевантажений нудними описами, а лише коротко описує долю кожного з героїв для ознайомлення читачів. Автор вдається до опису кожної місцевості, в якій на момент читання знаходиться головний герой, що допомагає краще уявити ті неповторні пейзажі полів, гір та рік, якими такий багатий наш край.

За допомогою невидимих оку простої людини слідів та підказок, Мафтею таки вдається відшукати зниклих дівчат, але й тут не обходиться без любовних перипетій. Загалом роман насичений цікавими подіями та загадками, які читач розгадає разом з головним героєм.

2.3. ЖИТТЄВИЙ ТА ТВОРЧИЙ ШЛЯХ МИХАЙЛА ТОМЧАНІЯ

Михайло Іванович Томчаній народився 16 липня 1914 року в селі Горяни, поблизу Ужгорода, в хліборобській родині. Навчався в Ужгородській горожанській школі, де познайомився з творами тих видатних письменників, як Т. Шевченко, І. Франко, М. Коцюбинський, О. Вишня. Вочевидь, це і стало поштовхом до початку літературної діяльності. Уже в той час він починає писати свої перші літературні твори, які були надруковані в 1934 році в учнівському альманасі «Тиса» [18, с. 3].

Перший свій серйозний твір – оповідання «Сліпий» – автор написав у 1936 році, де описав трагічну долю простої людини в буржуазному світі. Після його публікації автора надовго перестав писати: спочатку служив в чехословацькій армії, а згодом працював поштовим службовцем в Угорщині.

Повернувшись до рідного краю після завершення Другої світової війни у 1945 році, автор знову береться за перо. Починає друкуватися в журналі «Огонек» («Вогник»), паралельно публікує свої гумористичні твори в альманасі «Радянську Закарпаття». Перша книга «Шовкова трава» вийшла друком у 1950 році [18, с. 4].

З початку 60 років наскрізною тематикою творів Михайла Томчанія стала інтернаціоналізація, тема дружби народів (зокрема, українського та угорського).

У творчому доробку автора наявні як оповідання («Сліпий», «В Кунсаллаші»), новели («Слід у цементі», «Водовоз», «Світло і тінь»), збірки («Шовкова трава», «Закарпатські оповідання», «Двоє щасливих»), ну й, звичайно ж, романи («Жменяки», «Тихе містечко», «Брати»).

Також автор проявив себе в літературі для дітей, а також в перекладі (з угорської та чеської мов). Митець був нагороджений орденом «Знак пошани» за заслуги в розвитку української радянської літератури [18, с. 22].

Михайло Іванович ніколи не був членом комуністичної партії, що, безумовно, мало значний вплив на його літературну кар'єру. До прикладу, довгий час його роман «Жменяки» не хотіли друкувати, і погодилися лише за умови, що письменник доповнить сюжет книги тим, що старший син Жменяка вступає до колгоспу і це робить його щасливим.

Був членом а також очільником Спілки письменників України. Двічі висували його кандидатом на здобуття Шевченківської премії.

Помер Михайло Іванович Томчаній у 1975 році.

2.4. ІДЕЙНО-ХУДОЖНІЙ АНАЛІЗ ТРИЛОГІЇ «ЖМЕНЯКИ»

Романи Михайла Томчанія «Жменяки», «Тихе містечко» та «Брати» об'єднані у своєрідну трилогію про життя закарпатського села у період від першої половини ХХ століття до 1960-х років.

Василь Поп у передмові до книги зазначив: «Частини трилогії – це самостійні твори із своїми сюжетами, головними героями й ведучими проблемами, а в той же час вони складають органічну цілість, доповнюючи одна одну в розкритті дійсності, її різних аспектів, хоч не завжди зв'язані зовнішньою сюжетною лінією. «Брати» і сюжетно є прямим продовженням романів «Жменяки» й «Тихе містечко», та цей генезис дії наче обривається між «Жменяками» і «Тихим містечком» [18, с. 5].

Михайло Томчаній наголошує: «У «Жменяках» я писав про своє село. Ліпив своїх сусідів, односельчан, між якими жив. Описував луки, поля, виноградники, ліси, води, в яких купався... То було все своє. Може, в людські характери вкладав і самого себе, і свого батька... Я писав про свою матір, моїх рідних, близьких і далеких родичів. Між Жменяками я ріс, між ними проходило моє дитинство, юнацтво. Через своє село я впізнавав світ, його пахощі та болі. На моїх очах проходило життя Жменяків. Я бачив, як вони працювали, як веселилися, як ховали своїх дітей чи справляли їм весілля [18, с. 6].

З цього можна зробити висновок, що романи автора, а особливо другий, «Тихе містечко», містять автобіографічні елементи (головний герой – Юрко Телегазі також працював поштовим працівником в Угорщині, так само одружився на угорці, й, можливо, так само тужив за рідним краєм).

У романі «Жменяки» описано історію трьох поколінь однієї селянської родини, головою якої є Іван Жменяк – чоловік, якого непросто життя села під час Першої світової війни загартувало та зробило трохи навіть жорстоким у відношенні до своєї родини. Земля для нього – основне. Її необхідно обробляти, доглядати, а найголовніше – примножувати. Через це він був ладен руйнувати долі власних дітей, адже кохання – не головне в житті; головне вдало вийти заміж чи одружитися, щоб у господарстві примножилося землі, якої завжди мало.

Боротьба старшого сина за своє кохання не увінчалася успіхом – батько силоміць одружив його з дівчиною, за якою її батько в придане давав добрий шмат землі. А молодший син, після довгої боротьби та поневірянь таки домігся свого й одружився на коханій.

Любовні трикутники, перипетії, сутички, війна – усе це гармонійно лягло на сторінках роману «Жменяки».

У першому романі «Тихе містечко» переплітаються долі людей двох різних куточків – закарпатського села Горбки та угорського містечка Кунсаллаш. У центрі сюжету – події під час Другої світової війни, коли простий житель Закарпаття через окупацію зазнавав знущань та гноблення з боку панів та багатіїв, змушений був поєздити у пошуках кращої долі. Так, головний герой, Юрко Телегазі, потрапляє до угорського містечка Кунсаллаш, де знаходить свою долю і кохання.

У другому романі переплітаються долі двох національностей – українців та угорців. Тобто головною темою виступає тема інтернаціоналізму. У романі порушено ряд проблем: село і революція, революція і земля, село і заробітчанство, село й окупація, село і війна, село і світ, земля і воля тощо [18, с. 13].

Третій роман «Брати» завершує своєрідну трилогію Михайла Томчання. Тут описані події в закарпатському селі у повоєнний період. Тут переплітаються події теперішнього та минулого, що дає можливість кожному з героїв заглибитися в роздуми про життя. Спогади про те, як село жило раніше дають можливість переосмислити теперішнє. Починається новий етап розвитку села – утвердження нової, радянської дійсності. Тепер вже не потрібно боротися за землю, виборювати своє кохання. Але, звичайно ж, жоден із творів автора не обходиться без краплі напруги, що надає романам своєрідного колориту [18, с. 20].

Отже, трилогія Михайла Томчання – вагомий здобуток про історію закарпатського села першої половини XX століття.

РОЗДІЛ 3

3.1. ОСОБЛИВОСТІ МОВОСТИЛІЮ МИРОСЛАВА ДОЧИНЦЯ

Мирослав Дочинець часто вживає діалектну лексику краю у мові своїх творів. У ході нашого дослідження ми виявили приклади закарпатських **діалектизмів**:

1. **Айно** ‘так’: Та я піду до дівчини, // Поцілую файно. // Та я кажу: «Чи ‘ня любиш?» // А вона каже: «*Айно*». // Ей, біла білявина, // Не жмуркай очима, // Бо ти мене прижмуркала, // Ще й приволочила (Дочинець 2013: 29).
2. **Альбо** ‘або’: Коли відмикався з дому на довше – в Доброчин, Токай чи Кошиці – тулив над коминком пахливі рум’яна, віночок ягідних галузок, винні грона *альбо* маслянисту солодку грудку турецької лакітки, званої там галва (Дочинець 2016: 72).
3. **Апель** ‘заклик, лозунг’: Його не викликали ні на ранковий, ні на вечірній *апель*, тому й снував туди-сюди сам по собі (Дочинець 2013: 220).
4. **Ачей** ‘може, можливо, а що як’: Коли вступимо в стаю, скажемо, що я зірвалася в зворину, а ти мене витягував і сам загримів. *Ачей* повірять (Дочинець 2013: 26).
5. **Бавка** ‘гра’: Хлоп’яки теж клопоталися в роботі і, як усі діти, обертали її в *бавку* (Дочинець 2016: 23).
6. **Бакай** ‘вибій з водою, калюжа на дорозі; баюра; велика яма в ріці’: На ранок він застав ще один щербатий *бакай* у побережині (Дочинець 2013: 150).
7. **Балабушка** ‘тістечко або булочка, зроблена нашвидкуруч’: А до них пік на гарячому камені плескаті прісні *балабушки* (Дочинець 2013: 271).
8. **Банно** ‘сумно’: *Банно* на душі від споглядання, та щось тебе держить, якась невидима рука з минувшини (Дочинець 2016: 265).
9. **Банувати** ‘сумувати, журитися’: Мені *банувати* ніколи (Дочинець 2016: 36).
10. **Баня** ‘шахта’: Тепер *бані* глибочезні, цілі підземні вулиці, що мають людські назви – Христина, Никола, Йозеф, Адальберт, Франц, Людвік (Дочинець 2016: 242).
11. **Бартка** ‘маленька сокира’: *Бартка* змигнула над колінами, та він убезпечився одним коротким скоком (Дочинець 2013: 33).
12. **Безмужня** ‘незаміжня’: А жона *безмужня* – як жалива столочена (Дочинець 2016: 82).
13. **Бесаги** ‘подвійна торба; сакви’: Зголодніле за ніч Мукачово чекало на їх білі, як сир, *бесаги*, на тучні жаливляні міхи, просякнуті зеленою росою (Дочинець 2016: 18).
14. **Бервено** ‘колода’: Та якщо тривкий час нога людська чи копито не ступає на *бервено*, воно трухлявіє і зсувається, і вода забирає його в конечний вирій (Дочинець 2013: 9).

15. **Бидло** ‘свійська рогата худоба’: Не в палаці, не в пишному храмі почав земну путь наш Бог, а в хліві між *бидлятами* (Дочинець 2013: 60).
16. **Бинда** ‘стрічка’: Я проминув оту мазанку без воріт, де на стовпі осиротіло скутилася чорна *бинда* (Дочинець 2016: 39).
17. **Бись** ‘щоб ти’: Ним набивалася цівка з примовкою: «*Бись* остра була як огонь; кого закрасиш, аби не втік» (Дочинець 2016: 301).
18. **Бистрина** ‘швидка течія, а також місце, де найшвидше тече вода в річці’: Мало що сам ліз у *бистрину*, потяг ще й дитину, що аж ляшала з радості (Дочинець 2013: 98).
19. **Бігме** ‘уживається для підтвердження чого-небудь або запевнення в чомусь і т. ін.; чесно’: *Бігме* не знаю, але... два останні дні Емешка верталася домів пізно (Дочинець 2016: 115).
20. **Бідачина** ‘бідна, нещасна людина; бідолаха’: Господиня, *бідачина*, й сама мала подобу лебідки – тонкошия, бліда, лежала смертенна під пластами покривал (Дочинець 2016: 24).
21. **Біль** ‘білизна’: Ткалися з нього обруси, постільна *біль*, утиральники, сукмани й сорочки (Дочинець 2016: 185).
22. **Бісиця** ‘уявна надприродна істота, що втілює зло і звичайно зображується у вигляді людини з козячими ногами, хвостом і ріжками; злий дух, чорт, диявол, сатана’: То не челядина, а *бісиця*, – дітвак випулив перелякані очі (Дочинець 2016: 24).
23. **Бобальки** ‘екскременти’: Пігулки були чорненькі, схожі на козячі *бобальки* (Дочинець 2013: 235).
24. **Бовваніти** ‘сидіти, стояти непорушно, як бовван; стовбичити’: За три кроки від берега *бовванів* у воді обкладений камінням пень (Дочинець 2013: 96).
25. **Бокор** ‘пліт’: Побратими найняли пачкарів, які переправили мене через Тису і прилаштували на *бокори*, що сплавлявся до Кіральязи (Дочинець 2016: 323).
26. **Бокораш** ‘плотогін’: В неповних бочечках її поночі перепроводжують через Тису, в Солотвині розливають у скляниці, а *бокораши* водою доправляють у Кіральяз (Дочинець 2016: 146).
27. **Бомкало** ‘дзвін’: Обережно торгнув я нитку, прив’язану до *бомкала* (Дочинець 2016: 336).
28. **Боржій** ‘вищий ступінь до «борзо»; якомога швидше’: А Мошко те *боржій* спродував (Дочинець 2013: 216).
29. **Босорканя** ‘відьма’: Куди звітрюються *босоркані* (Дочинець 2016: 19)?
30. **Бочитися** ‘відвертатися; сторонитися; цуратися’: Він *бочився* людей, не хотів, щоб бачили його пощербу (Дочинець 2013: 8).

31. **Бочкор** ‘чоловіче взуття, черевики’: По його облізливих *бочкорах* жваво снували великі чорні муравлі, що прилізли з великої купини під трухлявою огорожею (Дочинець 2016: 147).
32. **Бранзулетка** ‘браслет’: *Бранзулетки* викував мукачівський золотар Тот (Дочинець 2016: 234).
33. **Брехати** ‘гавкати’: І пес не *брехне* (Дочинець 2016: 23).
34. **Брехач** ‘брехун’: Праведник завжди каже правду, *брехач* завжди бреше (Дочинець 2016: 147).
35. **Бриндак** ‘жук’: Не в змозі подолати напасть напролом, *бриндак* примірівся зайти збоку, а тоді обачно позадкував і з засідки готувався до вигідного нападу (Дочинець 2016: 123).
36. **Бритвати** ‘брити’: Ніколи не знаєш достоту, чи шиє, чи поре, чи *бритває*, чи стриже (Дочинець 2016: 271)...
37. **Брость** ‘гроно, кетяг’: І *брость* надії ворухнулася в мені (Дочинець 2016: 165).
38. **Будз** ‘свіжий овечий сир’: Піднявся місяць і ліг на грудині гори, як свіжий *будз* сиру, присвічений лампою (Дочинець 2013: 31).
39. **Будучне** ‘майбутнє’: Не чекати *будучного* – дозволити йому наступити (Дочинець 2016: 249).
40. **Буката** ‘шматок, частина’: Заморока в іншому: доки пірнав і встигав на диханні обмацати якусь *букату* дна, мене відносило і я мусів широким сажнем плисти до човна (Дочинець 2016: 108).
41. **Буркала** ‘очі’: Розсліпав *буркала*, глип у оболонку – а там око кліпає (Дочинець 2016: 203)...
42. **Бутин** ‘ліс’: Кінцями тут майже не служаться – стрімко в *бутині*, та й коні слабші за людей, бо вівса не знають (Дочинець 2016: 223).
43. **Вавка** ‘рана’: Перша допомога при дитячих *вавках*, чиряках, золотусі, ще й до того – вбиває лишай, шкіряного гриба і рак (Дочинець 2016: 312).
44. **Вакації** ‘канікули’: Так я вперше того літа зажив *вакацій* від чернечого вишколу (Дочинець 2016: 103).
45. **Варги** ‘губи’: Рот замозолений, а варги і зуби для скакуна важніші за ноги (Дочинець 2016: 46)...
46. **Варгатий** ‘губатий’: «Ба що сталося?» – посунувся я ближче до *варгатого* рибаря (Дочинець 2016: 202).

47. **Вариводити** ‘вередувати’: Роїться торг, бурлить промисел, гудуть дзвони, голосять бубнарі, дзвенять мухи, цокають підкови і скриплять колеса, вівкають жони, *вариводить* п’янота, блискають монети, персні, зуби та очі (Дочинець 2016: 22).
48. **Варішка** ‘ополоник’: А взавтра роздачу трапези вона почала з мене, ще й примовила: «Першому плавцеві – перша *варішка*» (Дочинець 2016: 105).
49. **Варувати** ‘берегти’: Най Бог *варує* від такої роботи (Дочинець 2016: 57).
50. **Варуватися** ‘стерегтися’: *Варуйтеся*, хрещені (Дочинець 2016: 198)!
51. **Ватра** ‘вогнище, багаття’: Відданиця, котра хоче привернути до себе легіня, крадьки висмикне з його одежі нитку і заліплює у віск, а пак, вергнувши його у *ватру*, примовляє: «Аби ’тя за мною так пекло, як пече огонь той віск...» (Дочинець 2016: 153).
52. **Вахляр** ‘віяло’: Згори голе, як голова грифа, а зсередини зелене, розметане розкішними *вахлярами* гілок (Дочинець 2016: 345).
53. **Вейкати** ‘кричати, вигукувати’: *Вейкали* чабани, пси їм помагали (Дочинець 2013: 22).
54. **Вергати** ‘з силою кидати, шпурляти’: Ріка *вергає* каміння, не те що якусь посудину (Дочинець 2016: 108).
55. **Верета** ‘різнокольоровий килим з грубої вовни’: Родаки, свояки й перевесники-побратими, що рік не бачилися, ходитимуть від казана до казана, зніматимуть крисані й кланятимуться «Славайсу, добра челяде!» – «Слава навіки, а вам здоровля!» – відповідатимуть і запросять до простеленої *верети*, щоб «прімкнути, чим Бог споміг» (Дочинець 2013: 74).
56. **В’єдно** ‘усі разом’: Вони співають у хліві одну колядку за другою, *в’єдно* і дзвінко – аж солома тріщить під верхом (Дочинець 2013: 116).
57. **Вивірка** ‘білка’: Наблизившись до верби, він обережно поклав ношу на землю і *вивіркою* злетів на стовбурище (Дочинець 2016: 66).
58. **Вигойкувати** ‘викрикувати’: Слова, якщо їх *вигойкувати*, позбуваються смислу (Дочинець 2016: 42).
59. **Видав** ‘видно’: Ніколи не пеленала, бо, *видав*, не було чим (Дочинець 2016: 180).
60. **Видко** ‘видно’: Щоб і сліду руйнування не було *видко* (Дочинець 2013: 111).
61. **Видіти** ‘бачити’: Я *видів* не раз, як орел держиться в небі й крилами не махає (Дочинець 2013: 135).
62. **Видітись** ‘бачитись’: Якийсь час ми не *виділися*, але чуття близькості не вривалося й на хвилю (Дочинець 2016: 156).

63. **Випулити** ‘витріщити’: То не челядина, а бісиця, – дітвак *випулив* перелякані очі (Дочинець 2016: 24).
64. **Випулятися** ‘витрішатися (про очі)’: Якби мій зір був ліпший, я б уgliedів, як обоабоки на берегах поставали люди й спрагло *випулялися*, як дохлякуватий каліка безпорадно вовтузиться посеред Ріки (Дочинець 2013: 97).
65. **Вівкати** ‘вигукувати звук «і»’: Роїться торг, бурлить промисел, гудуть дзвони, голосять бубнарі, дзвенять мухи, цокають підкови і скриплять колеса, *вівкають* жони, вариводить п’янота, блискають монети, персні, зуби та очі (Дочинець 2016: 22).
66. **Вільгий** ‘вологий’: А тоді зворовий *вільгий* протяг приніс і самий грибний дух, велячи затятому грибнику все кидати з рук і опускати очі долу (Дочинець 2013: 84).
67. **Вітець** ‘отець, батько’: Свого *вітця*, котрий ніколи не погладив його, не сказав лагідного слова, не дав жодного напуття (Дочинець 2013: 242).
68. **Вогень** ‘вогонь’: *Вогень* і вода зрушили її, розбудили заглушену нутрянну силу (Дочинець 2016: 163).
69. **Вогнець** ‘зараження крові’: Рани підсохли, *вогнець* їх не вхопив (Дочинець 2016: 198).
70. **Вуйко** ‘дядько по матері, брат матері’: «Буду спати в хліві, як *вуйко* Тимко і той ясночолоий Дітвачок, про якого він розповідав мені різдвяні казки» (Дочинець 2013: 43).
71. **Вуйна** ‘тітка, сестра матері або дружина матиного брата’: От прийшла вчора *вуйна* з болячим зубом (Дочинець 2016: 234).
72. **Вуйош** ‘верхній одяг із сукна у вигляді напівпальта’: Об мене труться кунтуші, гуні, сіряки, *вуйоші*, кабати, міхи і торби (Дочинець 2016: 22).
73. **Вшитко** ‘все’: Кінь *вшитко* розуміє, але не хоче з нами говорити (Дочинець 2016: 52).
74. **Габа** ‘хвиля’: Вітерець, що завжди провіває полонинські кряжі, гойдав його мінливими *габами*, і грубі сірі валуни поміж кущами здавалися грізними пастухами, що стережуть це золоте руно (Дочинець 2013: 113).
75. **Гавран** ‘ворон’: *Гавран* крякав наді мною, принаджений рибним духом (Дочинець 2016: 67).
76. **Газда** ‘господар’: Він угадував, що від нього чекає *газда* (Дочинець 2013: 6).
77. **Галабурдник** ‘бешкетник’: Пес утратив до неї, *галабурдниці*, інтерес, стеріг кам’яний берег, сам застигнувши каменем (Дочинець 2013: 199).

78. **Галасвіта** ‘невідомо куди; кудись’: Це не обтяжує їх торбин, летять під гору *галасвіта*, перевертом, троє одною грудкою котяться (Дочинець 2013: 116).
79. **Галюкати** ‘кричати’: А дружочки його *галюкали* з берега (Дочинець 2013: 99).
80. **Гандрабатий** ‘високий’: Якось у лісі вуйко Тимко показав йому *гандрабатого* пня з вузлуватими наростами (Дочинець 2013: 82).
81. **Ганьбитися** ‘соромитися’: Роззутися ж посеред людей я *ганьбився* (Дочинець 2013: 205).
82. **Гарапник** ‘довгий батіг, сплетений з тонких ремінців’: «Тепер мусиш вибрати щось одне: оборону чи глум батога», – дідो спроквола розтягнув *гарапник* (Дочинець 2013: 153).
83. **Гарувати** ‘важно, без відпочинку працювати’: «Робіть, робіть, *гаруйте*... такою й ваша доля буде», – бурмотів Йонко-жидик, показуючи нігтем на мураху в бурштині (Дочинець 2013: 240).
84. **Гасниця** ‘гасова лампа’: Горів гірше, ніж ці курні *гасниці* (Дочинець 2013: 187).
85. **Гвер** ‘рушниця’: То був священник у пропаленій сутані з обшморганим нагрудним хрестом і *гвером* на колінах (Дочинець 2013: 156).
86. **Гейби** ‘наче, немов’: Межигір’ям пронеслася хвища, *гейби* тисячний табун коней (Дочинець 2013: 124).
87. **Гендлярство** ‘заняття гендляра; спекуляція’: Зростав малий верховинець при корчмі і нахапався *гендлярства* (Дочинець 2013: 214).
88. **Гестиня** ‘їстівний каштан’: Наостанок я обернувся і ще раз глянув на ту дивовижну *гестиню* (Дочинець 2016: 337).
89. **Гзитися** ‘дражнитися, дрочитися’: Збоку се виглядало дивиною: на колінах у луговинні стояв простоволосий катуна, а крутобокі лошаки *гзилися* пообіч, дотикаючись патлами його волосся (Дочинець 2016: 51).
90. **Гладун** ‘глек, глечик’: «Ні, ти не Ружіка, ти моя ружа трояка», – муркотів дід і затулював собі під ніс так сумовито, що молоко скисало в *гладуні* (Дочинець 2013: 77).
91. **Глітний** ‘шумний, гамірний’: Без них би не зародилося *глітне* стійбище, прозване Зеленьковим торжком (Дочинець 2016: 209).
92. **Глядати** ‘шукати’: Коморник скочив у сніг і густо затрубів у стулені долоні: «Отець Дам’ян подячно вам кланяється за вино! Таке вино ще в Римі *поглядати*...» (Дочинець 2013: 272).
93. **Годен** ‘може, в змозі’: Бо сказано ж: хто годен, той *годен* усяко (Дочинець 2013: 187).

94. **Гойкати** ‘кричати’: Розсердило це мельника, *вигойкався* на мене: «Не родом чоловік славен, а робом...» (Дочинець 2013: 204).
95. **Голобля** ‘одна з двох жердин, прикріплених кінцями до передньої частини воза, саней і т. ін., в які запрягають коня’: Таки повертаєш голоблі на свої Карпати (Дочинець 2016: 54)?
96. **Голосити** ‘кричати, вигукувати що-небудь’: Роїться торг, бурлить промисел, гудуть дзвони, *голосять* бубнарі, дзвенять мухи, цокають підкови і скриплять колеса, вівкають жони, вариводить п’янота, блискають монети, персні, зуби та очі (Дочинець 2016: 22).
97. **Горнець** ‘горщик’: Тоді і в хижі теплиться, і в *горнеці* булєкоче (Дочинець 2016: 181).
98. **Горниця** ‘гарно прибрана кімната’: Ніби ангел присвітив їх тіснувату *горницю* (Дочинець 2013: 116).
99. **Город** ‘місто’: Тепер же, коли й кличуть у *город*, то хіба що зняти залом або чаклунство в домі, чи відімкнути «заворожене поле» з пов’язаними навхрест колосками (Дочинець 2016: 22).
100. **Гостець** ‘ревматизм’: Гамує біль і неспокій, виганяє *гостець* із поперека, гасить гадячий кус, зводить коросту, а як носити корінь на собі, то дітвакові ліпше йде наука (Дочинець 2016: 177).
101. **Гостинець** ‘великий битий шлях; шосе’: Я сів, і колеса загрімili кам’яним *гостинцем* (Дочинець 2016: 93).
102. **Гоститися** ‘їсти, пити, курити те, чим пригощають, їсти, пити в кого-небудь’: Він любив з такими ж, як і сам, сидіти увечері на кладці й *гоститися* роздобутою фляшкою (Дочинець 2013: 18).
103. **Гражда** ‘садиба’: Зрушено, підмито кріпке забороло, яке посадив на захист ще його прадід, що облюбував собі *гражду* в межигір’ї, в благодатній заплаві під коліном Ріки (Дочинець 2013: 14).
104. **Границя** ‘лінія, що розділяє які-небудь території; смуга поділу’: Ці дерева, як зелені стражі, служили *границею* Ріки і захисним плотом людського житва (Дочинець 2013: 16).
105. **Гузиця** ‘задня верхня частина ніг, сідниці’: Мені казали, а я довго не вірив, що Петро заїжджає на «бобику» в ріку і обливає машину з відра, витрушує попони з-під начальницьких *гузиць*, поки вони частуються на бережку (Дочинець 2013: 19).
106. **Гулюкати** ‘кричати, сваритися’: Чоловік щось *гулюкав*, та я вже не слухав (Дочинець 2016: 42).

107. **Гуня** ‘верхня одежа з домотканого грубого, нефарбованого сукна’: Боявся стрітися з очима дівчини, що в кошлатій батьківській *гуні* прислужувала чоловіцтву (Дочинець 2013: 26).
108. **Гурма** ‘юрба, юрма, група’: Де чувано, аби відданиця крутила цілою *гурмою* легінів (Дочинець 2016: 81)!
109. **Гутірка** ‘розмова’: Робота не паска, чоловік і той дурить себе в трудах чи куривом, чи погарчиком гіркої, чи приязною *гутіркою* яко ми з тобою (Дочинець 2016: 275).
110. **Гучати** ‘видавати, створювати звуки; кричати’: *Гучали*, лаялися до півночі (Дочинець 2013: 18).
111. **Газда** ‘господар’: Затим ми з *газдою* обкурили кучу дьогтем і вийшли надвір (Дочинець 2016: 58).
112. **Газдівство** ‘господарство’: Потята більше скажуть про порядки на *газдівстві*, ніж сам газда (Дочинець 2016: 85).
113. **Гомба** ‘гудзик’: Я показав на тайстрину з мідною *гомбою*, яку мав забрати (Дочинець 2016: 260). УГОР
114. **Гражда** ‘садиба’: Проминули *гражди* з почорнілими частоколами (Дочинець 2016: 236).
115. **Гратуляція** ‘вітання’: Мої тобі, Олексю, *гратуляції*, – всміхнувся я (Дочинець 2016: 194).
116. **Дараб** ‘шматок’: Я відщипив від запеченої риби *дарабчик* і поклав до рота (Дочинець 2016: 144).
117. **Дараба** ‘пліт, збитий із дерев’яних кругляків’: Всіляких: щоб в’язати дерево в *дараби* для сплаву; для трелювання колод лісовими невдобидами; і на обв’язку вориння; і коли мусив витягати коня, що зірвався у зворину (Дочинець 2013: 149).
118. **Д’горі** ‘вгору’: : І сердак носить рубцями *д’горі* (Дочинець 2016: 40).
119. **Деко** ‘лист’: Я її *дека* й обечайки цибулею пуцую (Дочинець 2016: 140).
120. **Деревище** ‘труна’: Аби моці обмито, прибрано, покладено в *деревище*, – гупнув п’ястуком по дошці, що аж волосся мерця війнулося (Дочинець 2016: 19).
121. **Джигун** ‘той, хто залицяється до жінок, настирливо домагається взаємності в коханні; спокусник, зальотник’: Верховинські дівки підлітали й відлітали, вгадавши круту вдачу *джигуна*, а ця прийнялася одразу, як вербовий прутик (Дочинець 2013: 70).

122. **Дикар** ‘дикий, некалібрований виноград’: Калина підстрибом летіла берегом, через корчі, купини й *дикарі*, і риком раненої ведмедиці спуджувала все живе довкола (Дочинець 2013: 98).
123. **Дихавиця** ‘астма’: Тобі, добродію, слід одягнутися, – сказав я, – бо ще *дихавицю* вхопиш (Дочинець 2016: 14).
124. **Дівка** ‘дівчина’: Верховинські *дівки* підлітали й відлітали, вгадавши круту вдачу джигуна, а ця прийнялася одразу, як вербовий прутик (Дочинець 2013: 70).
125. **Дівойка** ‘дівчина’: Блискавка вдарила в осокір, під яким пряталася *дівойка*, притому ковзнула скалою, відкришивши величезну глинисту брилу (Дочинець 2016: 98).
126. **Ділання** ‘робота, виріб’: Ми всі вбиралися з її *ділання* (Дочинець 2016: 64).
127. **Дітвак** ‘дитина’: Нерозумному *дітвакові* здавалося, що він у човні, а ріка – то море (Дочинець 2013: 98).
128. **Дітвацтво** ‘дитинство’: Я се збаг ще в далекому *дітвацтві*, долучений до святого Писання знатним книжником Аввакумом (Дочинець 2016: 33).
129. **Днесь** ‘сьогодні’: *Днесь* урвався мій чоловічий рід, заглухла фамілія, а я не мав сліз (Дочинець 2013: 18).
130. **Днешній** ‘сьогоднішній’: На *днешній* день без сліду (Дочинець 2016: 58)...
131. **Доган** ‘тютюн’: «Чуєте, який пах від кмину, аж *доган* перебиває?» (Дочинець 2016: 136).
132. **Долу** ‘вниз, до землі’: А тоді зворовий вільгий протяг приніс і самий грибний дух, велячи затятому грибнику все кидати з рук і опускати очі *долу* (Дочинець 2013: 84).
133. **Домів** ‘додому’: Відлежав тиждень і *домів* повернувся своїми ногами (Дочинець 2016: 21).
134. **Долі** ‘вниз’: І став рубати дерева, кряжувати їх і спускати *долі* (Дочинець 2016: 75).
135. **Дорідний** ‘великих розмірів; пишний’: Як розкошувала стара в своєму *дорідному*, тучному городі, так він чув себе повним газдою в грибних городищах (Дочинець 2013: 86).
136. **Доста** ‘досить’: Тепер вона нап’ється *доста*, – зітхав упалим серцем старий (Дочинець 2013: 125).
137. **Дохтур** ‘лікар’: Послідні монети *дохтур* забрав (Дочинець 2016: 32).
138. **Драбачки** тут у значенні ‘пазурі’: Але вхопити хворого з її *драбачок* ще можна (Дочинець 2016: 233).

139. **Драниці** ‘тоненькі дощечки для оббивання стін і стелі під штукатурку, для покриття дахів і т. ін.’: А їхній дах тесть не дав перекрити, так і залишилася хижа під *драницями* (Дочинець 2013: 239).
140. **Дрантя** ‘дуже старий, зношений і рваний одяг’: Пониззям із оберемком хворосту під пахвою кутуляв розпатланий чоловік у *дранті* (Дочинець 2016: 27).
141. **Драчливий** ‘забіякуватий’: Долучив до своїх бавок на столі нові – слизького Тончія, цигана з гусями, корчмаря, його швагра з контрабандною паленкою, невідомого хустського пана, що скуповує рахманне шитво, ковача Колодка, його *драчливого* помагача, забраного до війська (Дочинець 2016: 164)...
142. **Дучка** ‘ямка’: Як шнурок і *дучка*, як палець і ніготь вони жили і дихали водно (Дочинець 2013: 71)...
143. **Дюла** ‘Юлій’: Та ось циган *Дюла* змахнув смиком, ніби стряс із нього тяготу, і протяв двічі струни (Дочинець 2013: 29).
144. **Жада** ‘жага, спрага’: «Гостра, як моя *жада*» (Дочинець 2016: 139).
145. **Жалива** ‘кропива’: Знаєте, як воно ведеться: з *жаливою* і красний квіт зривається (Дочинець 2016: 33).
146. **Жаливляний** ‘кропив’яний’: Зголодніле за ніч Мукачово чекало на їх білі, як сир, бесаги, на тучні *жаливляні* міхи, просякнуті зеленою росою (Дочинець 2016: 18).
147. **Жеб** ‘кишеня’: Дорогою купували у винаря Кароля скляницю білої шасли, а заїдок мали в *жебах* – монаші яблука і кошерну халу, солодкаво-солений білий хлібець (Дочинець 2016: 211).
148. **Жевриво** ‘полум’я’: Працював допізна, присвічуючи собі *жевривом* від кори і тrusку (Дочинець 2013: 44).
149. **Желіпати** ‘кричати, сваритися’: Пороснячка ще *желіпала* своє, а я вже взявся за лісу (Дочинець 2016: 83).
150. **Житво** ‘житло’: Ці дерева, як зелені стражі, служили границею Ріки і захисним полотом людського *житва* (Дочинець 2013: 16).
151. **Жінчовка** ‘жінка’: Проте *жінчовка* скоро вмерла, і він вернувся з двома дітваками домів, на пустку (Дочинець 2016: 265).
152. **Жовнарок** ‘пізній сніданок’: Ти, дорогий, якраз приспів на мій *жовнарок* (Дочинець 2016: 141).
153. **Жона** ‘дружина’: Мені ж ти безборонно давала гасити спрагу, і на відходах твоя вода мені снилася, як, бувало, снилося тіло молодої *жони* (Дочинець 2013: 17)...

154. **Завгура** ‘заняття’: Ось маєш для рук *завгуру*, – простягнув жовту грудку, що солодково пахла (Дочинець 2016: 250).
155. **Заквацяний** ‘брудний’: Обірвали співанку, витріщилися в *заквацяне* скло (Дочинець 2016: 40).
156. **Заклятися** ‘пропасти, зникнути’: Худоба ходить врозбрід, а дівка *заклялася* (Дочинець 2016: 97).
157. **Запинала** (мн.) ‘штори’: Брук під вікнами встелено соломною, аби недужій не вадив гриміт возів, а самі вікна завішено темними *запиналами*, щоб не турбувало сонячне світло (Дочинець 2016: 24).
158. **Запозирливий** ‘підозріливий, недовірливий’: «Злегшаться тепер тобі лови, якщо сніг затвердне», – обізвався він до Пса, що *запозирливо* принохувався до слідів (Дочинець 2013: 265).
159. **Зарінок** ‘пологий берег річки, вкритий рінню’: Чоловік хитко ступав піщаним *зарінком* (Дочинець 2016: 12).
160. **Застум** ‘глухий закуток; глушина’: Я в більшині глухих *застумів* клав чашу з Дарами на камені під смереками (Дочинець 2016: 268).
161. **Збитошний** ‘пустотливий’: Сонце *збитошно* лоскотало оголене тіло, сліпило очі (Дочинець 2016: 111).
162. **Збуй** ‘розбійник, грабіжник’: Що ж ви почули від того *збуя* (Дочинець 2016: 119)?
163. **Збуйвік** ‘стариган’: Сам ще не *збуйвік*, але вже в годах (Дочинець 2016: 234).
164. **Звідати** ‘питати’: Ти по-німецьки *звідав*, а я відповідав по-русинськи (Дочинець 2016: 90).
165. **Звізда** ‘зірка’: Вони несли в захмарні гражди Віфлеємську *звізду* і простеньку пісню про дитятко, що народилося в яслині і звичайними пеленами повилося в Бога (Дочинець 2013: 115).
166. **Зворина** ‘притока, мала річка’: Коли вступимо в стаю, скажемо, що я зірвалася в *зворину*, а ти мене витягував і сам заgrimів. Ачей повірять (Дочинець 2013: 26).
167. **Згарда** ‘намисто з монет або хрестиків’: Поряд із бабиною шийною *згардою* і золотим дукачем, що лишився по матері, се була вся моя ціннота (Дочинець 2016: 256).
168. **Здиміти** ‘зникнути, щезнути безслідно’: І побоявшись, що я його викрию, оглушив мене ззаду, а сам *здимів* (Дочинець 2016: 176).

169. **Здоровля** ‘здоров’я’: Родаки, свояки й перевесники-побратими, що рік не бачилися, ходитимуть від казана до казана, зніматимуть крисані й кланятимуться «Славайсу, добра челяде!» – «Слава навіки, а вам *здоровля!*» – відповідатимуть і запросять до простеленої верети, щоб «прімкнути, чим Бог споміг» (Дочинець 2013: 74).
170. **Здоровлічко** ‘здоров’ячко’ (форма вітання): Доброго *здоровлічка*, – приступив я (Дочинець 2016: 272).
171. **Здріти** ‘дивитися’: Не здержався, аби й собі не піддіти замовця: «*Здріть*, вуйку, не вломіть, бо сніг тепер паде твердий. Не те, що переже...

172. **Зизоокий** ‘косоокий’: І всім тут прилюбно і притульно, як ракам у верші, – і тугодумному русинові, і промітному жидові, і погордливому мадярові, і розважливому швабові, і *зизоокому* циганові, і потайному волохові (Дочинець 2016: 22)...

173. **Зівкати** ‘ловити ротом повітря’: Голова і сам *зівкав* відкритим ротом, як риба, не знаючи, що сказати ще (Дочинець 2013: 107).

174. **Злюбитися** ‘сподобатися’: Либонь тобі не *злюбилося*, що я пожадливо обкосив береговини до самої мокроти (Дочинець 2013: 18).

175. **Імати** ‘ловити’: А сам у вільний день *імав* рибу – єдине, що в своєму житті знав і любив (Дочинець 2016: 103).

176. **Іносе** ‘хай так; згоден’: *Іносе*, так тому й бути (Дочинець 2016: 54).

177. **Їдло** ‘їжа’: Прісне *їдло* – ще пів біди, а чим на ніч присолите поріг від нечисті? (Дочинець 2013: 136).

178. **Ймено** ‘ім’я’: Друге моє *ймено*, не наречене, а доточене людьми – Проскурник (Дочинець 2016: 186).

179. **Йно** ‘тільки, лише’: Не відаєш, як се ведеться, коли не *йно* під ногами, але й на столі й на постелі безнастанно снує комашня, лізе в горня і миску, в зубах в’язне, під плаття забирається, а щойно закуняєш на хвилю – тобі в ніздрі і вуха щось пхається (Дочинець 2016: 205)...

180. **Йо** ‘так’: *Йо*, дещо я знаю (Дочинець 2016: 30).

181. **Йонко** ‘Іван’: Та співанка була не про нього, а, радше, про його зятя *Йонка* (Дочинець 2013: 77).

182. **Казанка** ‘розповідь’: То от яку *казанку* він мені якось розказав (Дочинець 2016: 20).

183. **Кабат** ‘пальто’: «Як я добре пам’ятаю, на солдатському *кабаті* дев’ять пуговиць...» (Дочинець 2016: 259).
184. **Кадуб** ‘велика діжка; криниця’: Я *кадуб* вичерпав, почистив, сірої солі дав, та челядь відхрестилася від тої води (Дочинець 2016: 38).
185. **Калабатина** ‘калюжа; драговина, мочар, трясовина’: Років п’ять тому, дощової осені, впав Трусяк у *калабатину* і, доки вибирався, заляк (Дочинець 2016: 21).
186. **Кальний** ‘брудний’: Діти легма лежали на посланій долівці, прикриті *кальною* цурою (Дочинець 2016: 58).
187. **Канчук** ‘нагайка з переплечених ремінців; батіг’: Ніби полоснули кропив’яним *канчуком* (Дочинець 2013: 188).
188. **Капчурі** (мн.) ‘плетені з вовни шкарпетки в гуцулів’: Старина їх і напrawdę ходила у волохатих гунях і гумових постолах поверх товстих вовняних *капчурів* (Дочинець 2013: 37).
189. **Капшук** ‘гаман у формі торбинки, що затягується шнурочком’: Їх діди і батьки просять від Нього земних благ – плодovitої худоби, врожайного поліття, приступного лісу, сіна в обороги, сиру в бочки, грошенят у *капшуки*, – забуваючи, що Він Бог не землі, а неба (Дочинець 2013: 75).
190. **Карк** ‘зашийок, шия’: Схопився на ноги, струшуючи сон, і напrawdę побачив на поріжку зайця з перекушеним *карком* (Дочинець 2013: 133).
191. **Катуна** ‘вояк, солдат’: Збоку се виглядало дивиною: на колінах у луговинні стояв простоволосий *катуна*, а крутобокi лошаки гзилися пообіч, дотикаючись патлами його волосся (Дочинець 2016: 51).
192. **Кварта** ‘кухоль; металева або череп’яна посудина з ручкою для пиття’: Дівчина дістала алюмінієву *кварту* і смачно напилася (Дочинець 2013: 23).
193. **Кедь** ‘якщо’: *Кедь* від завтра не буде зліпшення, дай мені погук (Дочинець 2016: 59).
194. **Кертиця** ‘кріт’: Грозу я чекав ще звечора – другий день метала *кертиця* в саду (Дочинець 2016: 83).
195. **Кимак** ‘колода’: Та ні, дитинко, вода принесла *кимак* (Дочинець 2016: 158).
196. **Кіло** ‘кілограм’: Треба купити *кіло* цвяшків із широкими шапочками, згадав старий (Дочинець 2013: 122).
197. **Клебан** ‘капелюх, шапка’: Отсею кручею обривається їх нивка, – блиснув той зубами і зняв *клебан*, припараджений цвітом болотної геранії (Дочинець 2016: 37).

198. **Клепач** ‘молоток’: Цоркнув *клепачиком* і, коли брав скалку, помітив на ряднині, в якій була загорнута грудка, декілька серпиків-насінин (Дочинець 2016: 86).
199. **Кліть** ‘клітка’: Чоловік пішов у *кліть* і вернувся зі скляним штофом (Дочинець 2016: 58).
200. **Коби** ‘якби’: *Коби* та ружа була при тій підгорянській дівоньці (Дочинець 2016: 114)...
201. **Ковач** ‘коваль’: «Не май, хлопче, жури. *Ковач* клепле, доки тепле» (Дочинець 2013: 269).
202. **Когут** ‘півень’: Завитки безконечників, звізди й місяці, дерева й листя, квіти й трави, лози й грона, зозулі й соколи, *когути* й кури, зерно й перевесла (Дочинець 2013: 280)...
203. **Коврій** ‘весільна паляниця-колесо з діркою’: А напередодні з *коврієм*, нанизавши його на руку, ходили селом, запрошуючи: «Просив пан молодий і паніка молода, абисьте загостили до них у суботу на свайбу» (Дочинець 2013: 52).
204. **Козуб** ‘ручний кошик із лубу або лози’: Бери гриба, коли сам проситься в *козуб* (Дочинець 2013: 86).
205. **Кокош** ‘півень’: Першими вони будилися на Липовій вулиці, за ними хрипло взивали *кокоші* Кривої, відтак переметом стелилося кукурікання Луговою, Яблучною, Тютюною, Голоштовом і Фюзешом (Дочинець 2016: 183).
206. **Колач** ‘солодка випічка з тіста’: Може то була остання відплата йому за *колач*, за віддану службу, за любов (Дочинець 2013: 218).
207. **Колиба** ‘житло чабанів і лісорубів’: Силою потягнув я його до *колиби*, аби не вчамрів остаточно (Дочинець 2016: 176).
208. **Колотник** ‘сварлива людина; забіяка’: Ота вода потім з нього виходила носом і вухами, бо двоє хлопців учасно кинулися й витягли причмеленого *колотника* (Дочинець 2013: 99).
209. **Команиця** ‘конюшина’: Схопиться до дня і бігом жати *команичку* своїм вухачам (Дочинець 2016: 84).
210. **Коновка** ‘висока, здебільшого звужена вгорі кварта’: *Коновка* пива підохочувала його (Дочинець 2016: 52).
211. **Коритар** ‘коридор’: Не хочу, аби почули в *коритарі* (Дочинець 2016: 121).
212. **Корчі** ‘кущі’: Калина підстрибом летіла берегом, через *корчі*, купини й дикарі, і риком раненої ведмедиці спуджувала все живе довкола (Дочинець 2013: 98).

213. **Корчма** ‘шинок, заїзд, де продавалися спиртні напої’: Зростав малий верховинець при *корчмі* і нахапався гендлярства (Дочинець 2013: 214).
214. **Косиця** ‘квітка’: Я збирав причиння для панії, а вона стояла, як пишна *косиця*, під присінком (Дочинець 2016: 114).
215. **Коцка** ‘кубик’: Коли очі призвичаїлися до сутіні, мені відкрилося згромадження плит, що були тісно стулені з сухого листя, лишень розложистого й нарізаного *коцками*, як образки на іпостасі (Дочинець 2016: 128).
216. **Кочія** ‘карета’: Кіраль посадив нас у *кочію* і провіз до поближнього села, що звалося Іза (Дочинець 2016: 221).
217. **Кошар** ‘кошик’: Тоді можна брати в руки *кошар*, а ще ліпше два (Дочинець 2013: 79).
218. **Кошуля** ‘сорочка’: Бо до храму він, чей, і празникової *кошулі* не має (Дочинець 2016: 299).
219. **Креденс** ‘буфет для посуду; шафа для зберігання посуду, столової білизни, закусок напоїв’: Старий подумав, що і сам не пам’ятає, що в нього в *креденсі* (Дочинець 2013: 90).
220. **Крисаня** ‘капелюх, бриль’: Дідо Микула знімав *крисаню*, коли, повертаючись, в’їжджав під шатро своїх модрин (Дочинець 2013: 45).
221. **Кріс** ‘рушниця’: До того ж, стрільці від Латірки до Ужка носили до нього *кріси* на «залагоду» і аби «їх нико не врік» (Дочинець 2016: 301).
222. **Крумплі** ‘картопля’: А потім вони пекли *крумплі* в гарячому попелі з чаги, і дідо змащував його садна олійкою з ліскових горіхів (Дочинець 2013: 153).
223. **Кулеша** ‘страва з кукурудзяного борошна’: Вранці брав із собою банку молока і крупу на *кулешу* (Дочинець 2013: 271).
224. **Кумпанія** ‘компанія’: П’яна *кумпанія* нараз утихла, розступилася (Дочинець 2016: 252).
225. **Курківка** ‘рушниця’: А головне – пильнувати порох, аби його не вкрали, бо тоді хоч нараз позбувайся *курківки* (Дочинець 2016: 302).
226. **Куря** ‘курча’: Скільки *курят* бабиних виросло на тому зеленому кормі (Дочинець 2013: 11)!
227. **Кутуляти** ‘шкандибати, повільно йти’: Пониззям із оберемком хворосту під пахвою *кутуляв* розпатланий чоловік у дранті (Дочинець 2016: 27).
228. **Лабети** ‘дуже великі, міцні руки; лапи’: Погуляли в Севлюші на виручені гроші, а коли вертали назад у Теково, захмелілий дід згріб Ружіку у ведмежі *лабети* (Дочинець 2013: 70).

229. **Лаби** ‘ноги’: Просто цапа треба було вирівняти на всі чотири *лаби* (Дочинець 2013: 190).
230. **Лада** ‘діжка’: Із сінцем, струками, *ладою* насіння, з двома козами й поросятком (Дочинець 2016: 31).
231. **Ладувати** ‘лагодити’: Коли зношувалися полози, дідо *ладував* нові (Дочинець 2016: 76).
232. **Ладитись** ‘збиратися’: Якраз *наладилися* туди (Дочинець 2016: 62).
233. **Лазиво** ‘драбина’: Передше копали ступінчасті вибої на тридцять-сорок ліктів углиб, затим «чортові ями», в які спускалися на мотузяних *лазивах*, а сіль підіймали в сітях із буйволячої шкіри (Дочинець 2016: 242).
234. **Лайбик** ‘камізелька, жилетка, безрукавка’: На плечах вовняні жакети, *лайбики* без рукавів, кожушки з баранячою шерстю досередини (Дочинець 2013: 72).
235. **Лайдак** ‘вбога бездомна людина’: Але нам із тобою, *лайдаку*, вчасно про се не казали (Дочинець 2016: 276)...
236. **Лакітка** ‘ласощі’: Коли відмикався з дому на довше – в Доброчин, Токай чи Кошиці – тулив над коминком пахливі рум’яна, віночок ягідних галузок, винні грона альбо маслянисту солодку грудку турецької *лакітки*, званої там галва (Дочинець 2016: 72).
237. **Ланц** ‘ланцюг’: Ріка тут перегороджена залізними *ланцями*, аби човнярі не м’яли лілій і не полохали лебедів, що гніздилися в підбережжі (Дочинець 2016: 24).
238. **Ласиця** ‘ласка’: *Ласиця* й готово (Дочинець 2013: 188)!
239. **Легінь** ‘юнак, парубок’: Ет, не знаєш, *легінчику*, де ‘тя біда найде (Дочинець 2016: 40)...
240. **Легінство** ‘юнацтво’: *Легінство* підпирало живопліт, курило в рукави, чекало смерку (Дочинець 2013: 29).
241. **Легіньчук** ‘хлопець’: *Легіньчук*-рибар, денно тут крутився на човні (Дочинець 2016: 26).
242. **Леда** ‘тільки, тільки-но’: Учення – ті ж води, *леда* бездонні (Дочинець 2016: 150).
243. **Лейбик** ‘камізелька, жилетка, безрукавка’: Ходила в рясній пондьолі на сотню рубчиків, в атласному *лейбику*, а тонкий стан її перехоплював шовковий черлений пояс (Дочинець 2016: 71).
244. **Леквар** ‘повидло’: В ньому варилися курчата на гостину, сливи на чорний, як смола, *леквар*, шкварки з диких свиней, зілля, яким вуйко Тимко гоїв громадську худобу, і грибна квасівка (Дочинець 2013: 78).

245. **Лелітка** ‘назва квітки’: Лише на щасливий миг звела планида нашу ходу, і той перетин заіскрив осяянням, і *лелітки* його злетіли над нашими долями яко звізди вожаті (Дочинець 2016: 334).
246. **Лем** ‘тільки, лише’: *Лем* мало ходити ногами, треба ще й сідницями кутуляти на помості (Дочинець 2016: 142).
247. **Лемберг** ‘Львів’: Жовна підібрав взірці, а вірменин передав поклін своякові, золотареві в *Лембергу* (Дочинець 2016: 222).
248. **Лепавий** ‘дуже брудний’: І се злітає з *лепавої* руки і прокуреного й пропитого горла вуличного цундроша (Дочинець 2016: 139).
249. **Лерха** ‘модрина’: Десь невидимо крутилася загадкова громіздка й потужна машина, а іскри до її мотора висікалися тут, у затінні кудлатих *лерх*, під сивою смерековою стріхою (Дочинець 2013: 239)...
250. **Линва** ‘товста дуже міцна мотузка з волокон або дроту; канат’: *Линва* часу поволі змотувалася, як і його протягнута через Ріку ужва (Дочинець 2013: 170).
251. **Ліпший** ‘кращий’: І скоро сімдесят літ як не знав *ліпшої* води (Дочинець 2013: 6).
252. **Лопатки** ‘стручкова квасоля’: Якраз у городці дозріли ранні *лопатки*, а в них – чорні квасолини з білими вічками (Дочинець 2013: 124).
253. **Лопотіти** ‘базікати’: «Не *лопочи* дурне» (Дочинець 2013: 76).
254. **Лотрош** ‘голодранець’: Я поправді підгодовую *лотроша* (Дочинець 2016: 145).
255. **Луна** ‘місяць’: Той шовк, витоншений і вичесаний вітрами, дражнить потім струни, як малі пастушата задирають Сплячу *Луну*, що живе в ущелинах (Дочинець 2013: 144).
256. **Любас** ‘коханець’: Як мати її умкнула з *любасом*, так і вона теперечки (Дочинець 2016: 248).
257. **Любаска** ‘коханка’: Люди всяко словили: мовби той найшов собі *любаску* в Середньому, що другої днини туди правує (Дочинець 2016: 197).
258. **Люля** ‘колиска’: Маленька пискля в *люлі*, моя мати, слухала ті нашепти, і вони глибоко засіялися, аби поготів, як стане просвірницею-шептухою, прорости рясними замовами (Дочинець 2016: 73).
259. **Люстро** ‘дзеркало’: Почекала, заки дошиють, убралася, покрасувалася перед *люстром* і пропала навіки (Дочинець 2016: 14).
260. **Люфт** ‘свіже повітря’: Сказати і вийти з гнітючої ями на світло, на *люфт*, на люди (Дочинець 2016: 119).

261. **Лямпаш** ‘каганець, вогонь якого захищений від зовнішнього середовища склом’: Світив кований *лямпаш* о трьох свічах (Дочинець 2016: 187).
262. **Малфа** ‘мавпа’: А з прирученими *малфами* збирають корінь мандрагори, яким вигублюють ворогів (Дочинець 2016: 283).
263. **Мажа** ‘віз’: Жовна мандрував не сам, а з трьома погоничами при *мажах* (Дочинець 2016: 217).
264. **Мамрати** ‘навпомацки шукати’: І я без устану *мамрав* у заростях окруж Кминного поля, виглядаючи навідний карб (Дочинець 2016: 286).
265. **Мандрьоха** ‘розпусна жінка’: З’їла ’ми серце *мандрьоха* (Дочинець 2016: 81).
266. **Маняк** ‘чучело, статуя’: Проти задньої стіни на повну висоту її, в добрих п’ять людських зростів, стояв *маняк* (Дочинець 2016: 243).
267. **Маржина** ‘худоба’: Проголошує світлу звістку Воскресіння, величає Боже Різдво, радування коляди, вістує народження нової душі і сумує за відходом спочилої, кличе на альпійські луки рої *маржини*, дає світ долішнім газдам про погідне літування чи прикрі втрати, держить своєю тягучою нutoю в цілісній спілці людей, отари, псів, звірину і невидимі сили гір (Дочинець 2013: 144).
268. **Марниця** ‘дрібниця, дурниця’: *Марниця*, все марниця, – вертався він до тям (Дочинець 2016: 59).
269. **Матура** ‘у гімназії – іспити на атестат зрілості’: Я *матурую* філософією в гімназії (Дочинець 2016: 96).
270. **Маціцький** ‘малесенький’: Блищали *маціцькі* лусочки в глині, на зуб тверді (Дочинець 2016: 78).
271. **Медвідь** ‘ведмідь’: І по заячому сліду часом находять *медвідя* (Дочинець 2016: 144)...
272. **Мелай** ‘кукурудза’: Хліб той був наполи з вівса і *мелая* (Дочинець 2016: 240).
273. **Миндра** ‘горілка’: Маю добру марамороську *миндру*, з самого Сигота (Дочинець 2016: 142).
274. **Мисль** ‘думка’: Я з народин заживлений твоєю водою, похрещений нею, ти течеш моїми жилами й нервами, промиваєш мої *мислі* (Дочинець 2013: 17).
275. **Мишкувати** ‘полювати на мишей’: Тому вчора я нароком водив його *мишкувати*, щоб наївся м’ясива (Дочинець 2016: 296)...
276. **Млака** ‘заболочена низина; трясовина’: Ріка, що стягує життя і силу з павутини джерел і потічків, мочарів і *млак*, лісових боліт і сирих моховищ, краплистих мрак і рясних рос (Дочинець 2013: 126).

277. **Мнясо** ‘м’ясо’: Пасуля – руська годуля, мужицьке *мнясо* (Дочинець 2016: 276).
278. **Моква** ‘мокротеча, мокрота, сирість’: Мої збираються сіно робити в Голдах, а мені другий день поперек кришить на *мокву* (Дочинець 2013: 63).
279. **Молодан** ‘молода неодружена людина; парубок’: «Що се?» – подивовано спитав *молодан* (Дочинець 2016: 297).
280. **Мостина** ‘одна з дощок підлоги, мосту’: Оглядівся, став непевними ногами на *мостину* (Дочинець 2013: 9).
281. **Мочар** ‘багно, драговина, трясовина’: Ріка, що стягує життя і силу з павутини джерел і потічків, *мочарів* і млак, лісових боліт і сирих моховищ, краплистих мрак і рясних рос (Дочинець 2013: 126).
282. **Муравель** ‘мурашка’: По його облізливих бочкорах жваво снували великі чорні *муравлі*, що прилізли з великої купини під трухлявою огорожею (Дочинець 2016: 147).
283. **М’яцкати** ‘м’яти’: *М’яцкай* його по чередно (Дочинець 2016: 250).
284. **Надібок** ‘господарські речі’: Що я міг повісти честивому чоловікові, збирачеві всякого хосенного *надібку*... всього, крім чарів жіночих (Дочинець 2016: 271)?
285. **Назадгузь** ‘зігнувшись’: Та мало самої кістки, мало воску, ще треба знати, як відчитувати над ними слова наруби, *назадгузь* (Дочинець 2016: 152).
286. **Най** ‘хай, нехай’: То *най* бере, якщо не має більше клопотів (Дочинець 2013: 108).
287. **Наглий** ‘який наступає чи відбувається раптово, несподівано, непередбачено; невідкладний, негайний; терміновий’: Але не *нагло*, десь по днині, – бо ворони цоркали сухими писками і вивертали шиї (Дочинець 2013: 6).
288. **Налигач** ‘мотузка або ремінь, який прив’язують до рогів худоби’: А тепер бери її на *налигач* і веди в гору, – звелів я Митрові (Дочинець 2016: 85).
289. **Нанашка** ‘Хрещена мати’: «Чоловік мене зрадив, *нанашко*» (Дочинець 2013: 197).
290. **Напудити** ‘налякати’: І так вона тебе *напудила*, що зі страху прімкнув язик (Дочинець 2013: 206).
291. **Напудитись** ‘злякатися’: Не через те, що *напудився* хвороти, а що не мав при собі ліку від неї (Дочинець 2016: 39).
292. **Нараз** ‘зараз же, відразу’: Він любив цю роботу, розмірену й точну, коли *нараз* бачиш плід старань (Дочинець 2013: 121).

293. **Народини** (мн.) ‘народження’: Я з *народин* заживлений твоєю водою, похрещений нею, ти течеш моїми жилами й нервами, промиваєш мої мислі (Дочинець 2013: 17).
294. **Наруби** ‘навиворіт’: Та мало самої кістки, мало воску, ще треба знати, як відчитувати над ними слова *наруби*, назадгузь (Дочинець 2016: 152).
295. **Нащавити** ‘провідати’: Я сказав, що хочу *нащавити* Голодняків, і він пораяв пуститися бродом – за тридцять ступнів під гору (Дочинець 2016: 61).
296. **Неборак** ‘людина, становище або вчинки, дії якої викликають співчуття’: Що повіш на це, *неборе* (Дочинець 2013: 60)?
297. **Немза** ‘нечисть’: *Немзою* тут пахне (Дочинець 2016: 20)...
298. **Нико** ‘ніхто’: До того ж, стрільці від Латірки до Ужжа носили до нього кріси на «залагоду» і аби «їх *нико* не вік» (Дочинець 2016: 301).
299. **Ниньки** ‘сьогодні’: *Ниньки* в акацах на Дорошовиці ворони поклали перші яйця (Дочинець 2016: 31).
300. **Нич** ‘нічого’: Верб *нич* не робить (Дочинець 2016: 66).
301. **Нипати** ‘ходити туди й сюди, вишукуючи що-небудь’: Лишилося в тямці, як я, недоліток, *нипав* цілиною Белебня (Дочинець 2016: 80).
302. **Нігда** ‘ніколи’: Вона *нігда* і ніде не прикривала свої розкішні, вимиті жаб’ячим милом, коси, що спадали з пліч, як розкрилена шовкова реверенда (Дочинець 2016: 72).
303. **Ногавиці** ‘штани’: З недалекої ріки гойкали бокораші в черлених *ногавицях*, і чулося, як розігнане дерево крушить камінь (Дочинець 2016: 224).
304. **Нуртувати** ‘вирувати’: Пустив коня на вільну пашу, а сам, як збіглий жеребець, увірвався в *нуртуючу* лаву (Дочинець 2013: 30).
305. **Няньо** ‘батько’: І не давав, як і *няньо*, жінкам прати в Ріці – лише полоскати чисте (Дочинець 2013: 17).
306. **Обійстя** ‘садиба, двір’: Калина, як мудре деревце, нараз пустила коріння в їхнє рінисте *обійстя* (Дочинець 2013: 38).
307. **Облений** ‘чемний, порядний’: А дівиці, кажуть, всі *обленні*, з добродесних родин (Дочинець 2016: 19).
308. **Обмара** ‘привид’: Із потемку впливла біла *обмара* (Дочинець 2016: 227).
309. **Оболок** ‘вікно’: Розсліпав буркала, глип у *оболок* – а там око кліпає (Дочинець 2016: 203)...
310. **Обрус** ‘скатертина’: Через плече перекинув *обрусик*, добре що мав ще один чистий (Дочинець 2013: 202).

311. **Огень** ‘вогонь’: Відданиця, котра хоче привернути до себе легіня, крадьки висмикне з його одежі нитку і заліплює у віск, а пак, вергнувши його у ватру, примовляє: «Аби ’тя за мною так пекло, як пече *огень* той віск...» (Дочинець 2016: 153).
312. **Огир** ‘жеребець’: Воли перестають ремигати, а *огир* Сивко скошує на них уважне лілове око (Дочинець 2013: 116).
313. **Одвіт** ‘відповідь’: І не було мені *одвіту* (Дочинець 2016: 28).
314. **Одробина** ‘крихта, крапля, частка’: Лише попросив відколоти мені *одроб* тієї солі (Дочинець 2016: 86).
315. **Очунятися** ‘прийти до пам’яті; опритомніти’: Дітвак *очунявся* (Дочинець 2016: 58).
316. **Павіса** ‘хоругва’: Попереду дівча з *павісою* на чорному деревку (Дочинець 2016: 214).
317. **Падалиця** ‘плоди або листя, які опали з дерев’: Коли надворі жарота і цвіт усихає, пчоли мусять збирати медвяну росу, глей і листя, спивати сік *падалиць* грушок, яблук, слив та яперок (Дочинець 2016: 192).
318. **Падамент** ‘підлога’: А головне, *падамент* живий і теплий (Дочинець 2016: 191).
319. **Пак** ‘потім’: А *пак* затяглися більмами, чисто як риб’ячий міхур (Дочинець 2016: 62).
320. **Паленка** ‘горілка’: Гадаю, чей троє царів так довго не блудили пустинею, як ся *паленка*, доки втрапила до мого штемпелика (Дочинець 2016: 146).
321. **Паля** ‘стовп, що забивається в ґрунт як опора для якої-небудь споруди’: Йому потрібно було шістнадцять *паль*, аби обійти ними заворот Ріки (Дочинець 2013: 65).
322. **Пантрувати** ‘дивитися пильно, уважно; стежити за ким-, чим-небудь’: Та ще й каміння сипалося згори, треба було *пантрувати*, аби не причмелило (Дочинець 2013: 160).
323. **Паприка** ‘перець’: Посуд, що клався перед ним, аж горбатився м’ясними куснями над масною юшкою, приправленою гострою *паприкою* (Дочинець 2013: 188).
324. **Пасуля** ‘квасоля’: Кучері теж оздоблювала новизна – квітка *пасулі*, дубовий лист, кетяжок сухих ягід, цукрова зірничка, пташине перо, наколений на шпичку жук чи мотиль, крильце кажана (Дочинець 2016: 104).
325. **Пацьорки** ‘намисто’: Живі *пацьорки* довгими чорними шнурами затягли піл корчми (Дочинець 2016: 252).

326. **Пачкар** ‘контрабандист’: Я знав, що Ружена виростала без матері – та втікла з румунським *пачкарем* (Дочинець 2016: 235).
327. **Пащекувати** ‘говорити недобррозичливо, злобливо або пишномовно, беззмістовно’: Замість *пащекувати*, дайте йому багнета під язык (Дочинець 2013: 156).
328. **Пендрик** ‘кий, нагайка’: За неохайність босота могла вхопити жандармського кия-пендрика (Дочинець 2016: 17).
329. **Переже** ‘перед цим, раніше’: Тепер уже нічого, а *переже* відлетіли всі до лаби (Дочинець 2016: 26).
330. **Печеня** ‘м’ясна страва – запечене або смажене м’ясо’: Нині перший і найбільший кусень *печені* твій (Дочинець 2013: 147).
331. **Писок** ‘рот’: Але не нагло, десь по днині, – бо ворони цоркали сухими *писками* і вивертали шиї (Дочинець 2013: 6).
332. **Пискля** ‘той, хто багато пищить, часто видає пискливі звуки (звичайно про пташеня, малу дитину і т. ін.)’: Маленька *пискля* в люлі, моя мати, слухала ті нашепти, і вони глибоко засіялися, аби поготів, як стане просвірницею-шептухою, прорости рясними замовами (Дочинець 2016: 73).
333. **Пішник** ‘стежка’: З палицями, аби відганяти собак, а може, й вовчугу, вони йшли з гори на гору, від хижі до хижі, натужно протоптуючи *пішничок* у снігах (Дочинець 2013: 115).
334. **Піяння** ‘спів’: Мало хто знає, що ведмідь має дивний прилюб: облаштовувати зимовище в такому місці бурелому, куди б долинали *піяння* когута (Дочинець 2016: 330).
335. **Плай** ‘стежка в горах’: Облитий гарячими росами й холодним потом вишпортався з хащі на *плай*, що привів мене до крайньої селитьби (Дочинець 2016: 225).
336. **Плац** ‘майдан, площа’: Люди зі страхом вийшли на *плац* (Дочинець 2013: 236).
337. **Платина** ‘хустка’: Циліндер слив’янки пішов, і жона пішла, а дукати дохтур згріб собі в *платинку* (Дочинець 2016: 32).
338. **Плаха** ‘шматок розколотої навпіл деревини, колоди’: Смерекова *плаха* правила коли за сідало, коли за стіл, а бувало й за табулу, на якій писалися вугликом якісь знаки (Дочинець 2016: 211).
339. **Плашка** ‘шматок розколотої навпіл деревини, колоди’: Я обмив його рану, обвинув листом і укріпив ногу на згині *плашкою* (Дочинець 2016: 96).

340. **Плуганитися** ‘повільно, мляво пересуватися (йти, їхати)’: Ми *плуганилися* млявим ходом, і серпокрилі юрики низько супроводили нас – чули зерно в міхах (Дочинець 2016: 218).
341. **Повісти** ‘сказати’: Ти дав мені справний виклад, але *вповіш*, кінський філозофе: чи варта надума такої мороки і трат (Дочинець 2016: 48)?
342. **Повістина** ‘невелика розповідь’: Ось така коротка *повістина* (Дочинець 2016: 20).
343. **Погар** ‘склянка, кубок, келих’: Я добув із пазухи Кізманову плящину і націдив собі повний *погар* вина (Дочинець 2016: 100).
344. **Подейшлий** ‘дозрілий’: «*Подейшлий* твій вік, голубе», – подумав я про себе, а вголос мовив (Дочинець 2016: 342)...
345. **Позирати** ‘дивитися’: Челядника без обувки та нестриженою головою могли не пустити на торговицю, а панство, якому їдло носили додому, ще й на руки *позирало* – чи не надто чорні (Дочинець 2016: 17).
346. **Покмітити** ‘помітити’: Однак я *покмічую* на твоєму полотні щось відмінне (Дочинець 2016: 270).
347. **Полісун** ‘лісовик’: «Прийде час, і *Полісун* це тобі проявить, якщо матимеш очі і вуха» (Дочинець 2013: 251).
348. **Помагач** ‘той, хто допомагає кому-небудь у чомусь; помічник’: Долучив до своїх бавок на столі нові – слизького Тончія, цигана з гусями, корчмаря, його швагра з контрабандною паленкою, невідомого хустського пана, що скуповує рахманне шитво, ковача Колодка, його драчливого *помагача*, забраного до війська (Дочинець 2016: 164)...
349. **Пондьола** ‘халат’: Ходила в рясній *пондьолі* на сотню рубчиків, в атласному лейбику, а тонкий стан її перехоплював шовковий черлений пояс (Дочинець 2016: 71).
350. **Посад** ‘обійстя’: Люди відійшли – і порожнеча загусла на моєму *посаді* (Дочинець 2016: 16).
351. **Послідній** ‘останній’: Мало-помалу – через позики й пені, часто через паленку – ставав він посідачем тягла, маржини, реманенту, а нерідко й *последньої* сорочки та верети довірливого русина (Дочинець 2016: 210).
352. **Постоли** ‘м’яке селянське взуття з цілого шматка шкіри без пришивної підошви, яке звичайно носили з онучами, прив’язуючи до ніг мотузками (волоками)’: Старина їх і напавду ходила у волохатих гунях і гумових *постолах* поверх товстих вовняних капчурів (Дочинець 2013: 37).

353. **Потрава** ‘страва; взагалі їжа, корм’: Між тим, як окрему *потраву* чи заміник хліба, пекли богач, локшу, попелюх, ошипок, налисник (Дочинець 2013: 50).
354. **Потульний** ‘покірний, доступливий’: Привабна для погляду й *потульна* для душі, що, завітавши в цей закутень, нараз чула відпочинок (Дочинець 2013: 15).
355. **Потя** ‘пташеня’: «Погамуєш, *потьку*, погамуєш» (Дочинець 2013: 131).
356. **Почування** ‘самопочуття’: Учора я мав бесіду з твоїм мужем, і не стрічав чоловіка, який би так тратився за жоною, так побивався за її *почування* (Дочинець 2016: 25).
357. **Пражити** ‘готувати їжу з жиром на вогні, на жару без використання води; смажити, жарити’: Коли зело *запражиться*, жбухав криничну воду, а вже в окріп сипав три жменьки крупи (Дочинець 2013: 40).
358. **Придибенція** ‘пригода, подія’: «Я не хрещений, – любив смішкувати Аркадій, – та все частіше думаю про те, щоб охреститися й прийняти ім’я Петра або Павла, бо та моторошна *придибенція*, якщо пам’ятаєш, сталася якраз на Петра і Павла» (Дочинець 2013: 87).
359. **Приключка** ‘пригода’: Нечиста се *приключка*, Мафтею, темна, як восьма ніч (Дочинець 2016: 20).
360. **Прилюбний** ‘пристрасний’: І всім тут *прилюбно* і притульно, як ракам у верші, – і тугодумному русинові, і промітному жидові, і погордливому мадярові, і розважливому швабові, і зизоокому циганові, і потайному волохові (Дочинець 2016: 22)...
361. **Примусія** ‘знаряддя праці’: *Примусія* була готова (Дочинець 2016: 162).
362. **Причандали** ‘які-небудь предмети, речі, призначені для чогось’: Там спалено хлів з усіма *причандалами* для роботи (Дочинець 2016: 68).
363. **Причмелений** ‘нетямущий, безтолковий, ненормальний’: Ота вода потім з нього виходила носом і вухами, бо двоє хлопців учасно кинулися й витягли *причмеленого* колотника (Дочинець 2013: 99).
364. **Пришта** ‘незвичайна пригода, дивний випадок’: Минула в тривозі нічка, а на рано – нова *пришта*: в кожної лебідки на чолі чорна познака (Дочинець 2016: 26).
365. **Проз** ‘через’: Похилений хрест без фігури наче вклонявся, і рамено з білою ниткою показувало новий напрямок – *проз* очерет у заплаві (Дочинець 2016: 289).
366. **Прятатись** ‘ховатись’: Блискавка вдарила в осокір, під яким *пряталася* дівойка, притому ковзнула скалою, відкришивши величезну глинисту брилу (Дочинець 2016: 98).

367. **Пструг** ‘форель’: Шпунти лежать на бережку округлістю д’горі, як великі рожеві *пструги*, яким замала ця Ріка, і вони чекають велику воду (Дочинець 2013: 62).
368. **Пуга** ‘батіг’: Окіл бряжчали дійниці, тріщали *пуги* чередарів, гупали яблука в траву, але ми стояли зчужа і завмерло, наче витесані з брил (Дочинець 2016: 225).
369. **Пуджати** ‘лякати’: «Господи, Мафтею, ти мене *пуджаси* своїми загадками...» (Дочинець 2016: 208).
370. **Пульоокій** ‘з широко розкритими, випученими очима’: Пішов у безвість з рясною родиною *пульоокій* Мошко, знатний торгаш Межигірської долини (Дочинець 2013: 218).
371. **Путівець** ‘польова дорога’: Вуйко на те мовчки показував їм на *путівець*: «Ідіть, як ішли, своєю дорогою. А цей піде своєю» (Дочинець 2013: 97).
372. **Пуцувати** ‘чистити’: Я її дека й обечайки цибулею *пуцую* (Дочинець 2016: 140).
373. **Пчола** ‘бджола’: Коли надворі жарота і цвіт усихає, *пчоли* мусять збирати медвяну росу, глей і листя, спивати сік падалиць грушок, яблук, слив та яперок (Дочинець 2016: 192).
374. **П’ястук** ‘кулак’: І мене таким хотіли зробити, школували день і ніч – і шпівцрутенами, і *п’ятуками*, і послідущими лайками (Дочинець 2013: 159).
375. **Рано** ‘ранок’: Обидві до *рана* не вернулися (Дочинець 2016: 60)...
376. **Раяти** ‘радити’: Я сказав, що хочу нащавити Голодняків, і він *пораяв* пуститися бродом – за тридцять ступнів під гору (Дочинець 2016: 61).
377. **Ремигати** ‘відригувати та повторно пережовувати проковтнуту їжу (про деяких жуйних тварин)’: Воли перестають *ремигати*, а огир Сивко скошує на них уважне лілове око (Дочинець 2013: 116).
378. **Ремствувати** ‘виявляти невдоволення ким-, чим-небудь, нарікати на когось, щось’: Вона піклується про хворих і втомлених не *ремствуючи* (Дочинець 2016: 214).
379. **Рендешний** ‘пристойний, порядний’: І брала з собою його, «*рендешного*», як казали в її мадярських краях, онука (Дочинець 2013: 72).
380. **Рінь** ‘крупний пісок, гравій, галька і т. ін.’: Декотрі хуторяни перед мостом завертали до води і ревно терли їх дрібною *рінню* й косичками жаб’ячого мила (Дочинець 2016: 18).
381. **Ріща** ‘хмиз, хворост’: Тепер ходить на сміх людський і збирає *ріща* (Дочинець 2016: 24).

382. **Робітня** ‘майстерня’: *Робітня* складена з балок, шпари забиті мохом і замащені глиною (Дочинець 2016: 231).
383. **Ровта** ‘загін війська’: Здолу, з альпійської *ровти* (Дочинець 2013: 155).
384. **Родак** ‘родич’: Знялися з дідизни й перебралися до *родаків* у Сольву (Дочинець 2016: 38).
385. **Роковати** ‘призивати до війська’: Зате Кадарям прийшла карта *роковати* (Дочинець 2016: 46).
386. **Ружа** ‘троянда’: «Ні, ти не Ружіка, ти моя *ружа* трояка», – муркотів дід і зотягував собі під ніс так сумовито, що молоко скисало в гладуні (Дочинець 2013: 77).
387. **Рура** ‘труба’: Трембіти не прості, не деревні *рури*, щоб давати погук псам і відпужувати вовка, а голосисті сурми, що списками посилали розмову в далечінь (Дочинець 2013: 144).
388. **Ручай** ‘невеликий потік води; струмок’: З кіньми ходили бродом, грузькими обмілинами, болотами, водили їх під низькими гілками, примушували перескакувати *ручайі*, колоди, ватри (Дочинець 2016: 52).
389. **Рянда** ‘ганчірка’: А вона ним як *ряндою* помикала туди-сюди (Дочинець 2016: 82).
390. **Свайба** ‘весілля’: А напередодні з коврієм, нанизавши його на руку, ходили селом, запрошуючи: «Просив пан молодий і паніка молода, абисьте загостили до них у суботу на *свайбу*» (Дочинець 2013: 52).
391. **Свербигузка** ‘шипшина’: Була й приправа («мертва» скіпка із *свербигузки*) – на те, щоб набой не розносили шріт (Дочинець 2016: 301).
392. **Свояк** ‘родич; брат дружини’: Родаки, *свояки* й перевесники-побратими, що рік не бачилися, ходитимуть від казана до казана, зніматимуть крисані й кланятимуться «Славайсу, добра челяде!» – «Слава навіки, а вам здоровля!» – відповідатимуть і запросять до простеленої верети, щоб «прімкнути, чим Бог споміг» (Дочинець 2013: 74).
393. **Свинча** ‘порося’: Впало *свинча* на коліна, за ним – поросячка (Дочинець 2016: 84).
394. **Світован** ‘мандрівник’: Так учив дідо Микула, чоловік-*світован*, що перейшов пекло людської бійні і молився на схилі літ місяцю, грому, дереву, каменю і Ріці (Дочинець 2013: 256).
395. **Се** ‘це’: Ти напишеш – і *се* буде виправданням твого життя (Дочинець 2016: 5).

396. **Сердак** ‘рід верхнього теплого короткого сукняного одягу’: І *сердак* носить рубцями д’горі (Дочинець 2016: 40).
397. **Сесь** ‘цей’: Діставшись до засвіченого вікна, вирівнювали дух і різко гукали: «Гей, пане газдо, чи даєте веселити у *сесь* Святий вечір?» (Дочинець 2013: 115).
398. **Сипняк** ‘тиф’: Всі до лаби, і старе й мале, покотом лежать у *сипняку* (Дочинець 2016: 39).
399. **Сільодка** ‘оселедець’: Я вам ще пива дам і риби *сільодки* (Дочинець 2013: 89).
400. **Скляниця** ‘невелька скляна фляга’: Та найбільше вироблялося *скляниць*, баклаг, сулій, штофів (Дочинець 2016: 220).
401. **Славайсу** ‘Слава Ісусу’: Родаки, свояки й перевесники-побратими, що рік не бачилися, ходитимуть від казана до казана, зніматимуть крисані й кланятимуться «*Славайсу*, добра челяде!» – «Слава навіки, а вам здоровля!» – відповідатимуть і запросять до простеленої верети, щоб «прімкнути, чим Бог споміг» (Дочинець 2013: 74).
402. **Смішкувати** ‘жартувати’: «Я не хрещений, – любив *смішкувати* Аркадій, – та все частіше думаю про те, щоб охреститися й прийняти ім’я Петра або Павла, бо та моторошна придибенція, якщо пам’ятаєш, сталася якраз на Петра і Павла» (Дочинець 2013: 87).
403. **Смолавий** ‘шмаркатий’: *Смолавим* дівчам уже бігала на вечорниці (Дочинець 2016: 82).
404. **Сокотати** ‘називати’: Як файно кажеш: солодка. Так лише мамка до мене *сокотала* (Дочинець 2016: 25).
405. **Спуджений** ‘зляканий’: Молодичка скривила губи й зашморгала носом, уподібнившись сама до *спудженої* гуски (Дочинець 2016: 26).
406. **Спудити** ‘злякати’: Якщо се він *спудив* птиць, то з яким умислом (Дочинець 2016: 68)?
407. **Спуджувати** ‘лякати, проганяти’: Калина підстрибом летіла берегом, через корчі, купини й дикарі, і риком раненої ведмедиці *спуджувала* все живе довкола (Дочинець 2013: 98).
408. **Старшина** ‘батьки’: Наперекір своїй родовитій *старшині* пошлюбився з простачкою (Дочинець 2016: 15).
409. **Страна** ‘країна’: Воно так: друга *страна*, другий світ (Дочинець 2013: 89).
410. **Стрий** ‘дядько по батькові, брат батька та чоловік батькової сестри’: Що рукатий чоловік не зробить? – смішкував, бувало, *стрий* Матій (Дочинець 2013: 54).

411. **Стрийчаник** ‘двоюрідний брат’: Ти мені розкажуєш... та я Ружіці *стрийчаник* (Дочинець 2016: 273)...
412. **Стріти** ‘зустрічати’: Митро Желізний, вбраний святечно, *стрів* мене на воротах (Дочинець 2016: 83).
413. **Студений** ‘дуже холодний’: «А вони, твої мертвяки, які: *студені* чи теплі?» – поцікавився хтось (Дочинець 2016: 280).
414. **Студінь** ‘сильний холод, мороз’: А він метав і метав жмені в лице, цідив у рот, ковтав тверду *студінь* (Дочинець 2013: 6).
415. **Сулія** ‘велика пляшка; бутель’: Та найбільше вироблялося скляниць, баклаг, *сулій*, штофів (Дочинець 2016: 220).
416. **Сурдик** ‘куток, місцевість’: Ні, відколи дві дівки з їх *сурдика* пропали, матері іншим заказали (Дочинець 2016: 34).
417. **Ськати** ‘шукати’: «Що ви день-денний *ськаєте*?» – несміло запитала якось Параскева (Дочинець 2016: 286).
418. **Табла** ‘стільніця’: Ні, я не прибрав косички центурії зі своєї *табли* (Дочинець 2016: 165)...
419. **Тайстра** ‘гуцульська торбина, яку носять через плече’: Мав цураву *тайстру* з вівсяною перепічкою і горіхове коромисло з дротяним вузлом – увесь скарбець (Дочинець 2016: 180).
420. **Телек** ‘масток (земельний)’: Коли прийшли угри і настав час писаних документів, за нащадками його закріпили цей «*телек*», бо всі вони працювали на графа в лісах – гайниками, єгерами, звіроловами (Дочинець 2013: 164).
421. **Тобівка** ‘гуцульська шкіряна торбина з орнаментом, яку носять на ремені через плече’: Поробляли оздоби для ловецьких сум, палиць, *тобівок*, чересів, люльок (Дочинець 2016: 222).
422. **Товмач** ‘перекладач’: Мене долучено яко *товмача* (Дочинець 2016: 246).
Товмачити ‘тлумачити, перекладати’: Була гать – став ярк, – *товмачив* циган (Дочинець 2016: 38).
423. **Тогди** ‘тоді’: *Тогди* ми стояли на Гнилому мості, і він зношеною патерицею зсував у ріку жолуді – ті цоркали об плесо, як камінці (Дочинець 2016: 5).
424. **Токанити** ‘перебиватися, якось животіти’: І стала сама *токанити* світом (Дочинець 2016: 181).
425. **Торко** ‘різнокольоровий, барвистий, картатий’: *Торко* звично здригнувся під його долонею (Дочинець 2013: 6).

426. **Тратитися** ‘переживати за когось’: Учора я мав бесіду з твоїм мужем, і не стрічав чоловіка, який би так *тратився* за жоною, так побивався за її почування (Дочинець 2016: 25).
427. **Трафити** ‘потрапляти’: Ану помагайте своїй бидлині *потрафити* на домівство (Дочинець 2013: 170).
428. **Трачиння** ‘тирса (деревна)’: Коли покінчив з першим, збирав у відро *трачиння* й носив у малинник (Дочинець 2013: 45).
429. **Трепета** ‘осика’: Прописані вони були на шелеснатому різьбленому кленовому листку, до якого ліпився мізерний листочок *трепети*: «Найскладніше в житті – зрозуміти, який міст треба перейти, а який спалити» (Дочинець 2013: 265).
430. **Трійло** ‘отрута’: Не все з того манкого *трійла* мені й упізнати вдалося (Дочинець 2016: 335).
431. **Туйки** ‘тут’: Та *туйки* Він і є: в листові, в травині, в горішкові, в бурчакові, в жабі, в сарні, в цвіркунові й сові (Дочинець 2016: 299)...
432. **Туліпан** ‘тюльпан’: А з другого боку, що я міг сказати монахові про ту жінку, красну, яко дикий *туліпан*, розумну, як змія, вільну, як вітер, самотню, як місяць (Дочинець 2016: 271).
433. **Тучний** ‘жирний, родючий’: Як розкошувала стара в своєму дорідному, *тучному* городі, так він чув себе повним газдою в грибних городищах (Дочинець 2013: 86).
434. **Уберя** ‘вбрання, одяг’: Я вернувся за *уберею* і вдруге переплив уже з дощечкою (Дочинець 2016: 290).
435. **Убратий** ‘вдягнений в що-небудь’: І старий за ним пішов *убратий*, як був (Дочинець 2013: 194).
436. **Ужва** ‘мотузка з лози; вужівка’: Доки ще сире – плів з нього *ужву* (Дочинець 2013: 149).
437. **Унгвар** ‘Ужгород’: За колотим дикарем приїздили з Хуста та *Унгвара*, возили його й на поляки (Дочинець 2016: 79).
438. **Усяко** ‘по-всякому’: Бо сказано ж: хто годен, той годен *усяко* (Дочинець 2013: 187).
439. **Утиральник** ‘рушник’: Ткалися з нього обруси, постільна біль, *утиральники*, сукмани й сорочки (Дочинець 2016: 185).
440. **Файка** ‘люлька’: Після полуднування дівчина чистила піском горшки на обміліні, майстри закурювали *файки*, а ми купалися (Дочинець 2016: 104).

441. **Файний** ‘гарний’: *Файні* в тебе коси, а будуть ще ліпші – густі, лискучі і тугі, як щіть, і в глибокій старості перейдуть зі смолистої чорноти в голубувату сивину (Дочинець 2016: 35). *Файно* ‘гарно’: Та я піду до дівчини, // Поцілую *файно*. // Та я кажу: «Чи ‘ня любиш?» // А вона каже: «Айно». // Ей, біла білявина, // Не жмуркай очима, // Бо ти мене прижмуркала, // Ще й приволочила (Дочинець 2013: 29).
442. **Файта** ‘рід, рідня’: Шкода, перевелася знатна *файта* на швайку (Дочинець 2016: 265)!
443. **Факля** ‘смолоскип’: Ружена домовито засвітила *факлі* на стінах (Дочинець 2016: 243).
444. **Фамілія** ‘рід, родина, члени родини’: Днесь урвався мій чоловічий рід, заглухла *фамілія*, а я не мав сліз (Дочинець 2013: 18).
445. **Фіглі** ‘жарти’: До того ж, русинська бесіда рясна на примовки, лукавинки і *фіглі* – і в тій словесній сумішці ще більше губиться зміст (Дочинець 2016: 32). *Фіглювати* ‘жартувати’: Вдоволений рецептар *фіглював*: «Раніше я брав на глум постулат старого Гарвея, що «юнак може навчити старого, а простак розумного». Тепер каюся» (Дочинець 2016: 321).
446. **Фляшка** ‘пляшка’: Він любив з такими ж, як і сам, сидіти увечері на кладці й гоститися роздобутою *фляшкою* (Дочинець 2013: 18).
447. **Форемний** ‘зграбний, стрункий’: Вона мені виділася зозулькою: маленька, юрлива, *форемна*, з великими сивими очима і ясним лляним волосом (Дочинець 2016: 180).
448. **Хабаз** ‘зарості бур’яну, дрібного чагарника і т. ін.’: Бо ми й самі – як та пасуля: невибагливі до ґрунту, захоронені в *хабаззі*, чіпкі й виткі в тягненні до просвітку, хапаємось за кожду приступку надії (Дочинець 2016: 276).
449. **Хвища** ‘сильний холодний дощ або великий сніг з вітром; снігова буря’: Межигір’ям пронеслася *хвища*, гейби тисячний табун коней (Дочинець 2013: 124).
450. **Хиба** ‘фізична вада, дефект’: І на тобі: виперла *хиба* з другого боку (Дочинець 2016: 260).
451. **Хибувати** ‘хворіти’: Він перший *захибував* (Дочинець 2016: 58).
452. **Хижа** ‘хата’: З палицями, аби відганяти собак, а може, й вовчугу, вони йшли з гори на гору, від *хижі* до *хижі*, натужно протоптуючи пішничок у снігах (Дочинець 2013: 115).
453. **Хирявий** ‘який ослаб, виснажився через хворобу; кволий, немічний, худий’: Ріс *хирявим*, бо молоко з цицьки стікало двома струмочками долі, мало що в його черевце попадало (Дочинець 2013: 214).

454. **Ходь** ‘ходи’: *Ходь*, покажу (Дочинець 2013: 66).
455. **Холошні** ‘зимові штани’: Доста роси на твоїх *холошнях* (Дочинець 2016: 14).
456. **Хорувати** ‘хворіти’: Почалося з того, що *захорувала* пані бурмистрова (Дочинець 2016: 197).
457. **Хосен** ‘користь’: Він це робив уміло і хитро, маючи з того й сам *хосен* (Дочинець 2013: 228).
458. **Хосенний** ‘корисний’: Що я міг повісти честивому чоловікові, збирачеві всякого *хосенного* надібку... всього, крім чарів жіночих (Дочинець 2016: 271)?
459. **Хупавий** ‘красивий’: Перший гульвіса на Верховині й рубака-вояк, що на ведмедя йшов із кілком, а місяцю й скелі молився, і темновида *хупава* мирноносиця, що в поклонах під образами згорбилася на ключку (Дочинець 2013: 71).
460. **Цап** ‘козел’: Мав жертвного *цапа*, та не мав ножиць (Дочинець 2016: 285).
461. **Цизорик** ‘складний ніжик’: Жодного разу не пожалкував за ним, обходився складаним дідовим *цизори́ком* з вибитим на лезі написом «Saraevo» (Дочинець 2013: 39).
462. **Цимус** ‘смак, насолода’: А попри те я люблю *цимус* у всякому видиві і звучанні (Дочинець 2016: 143).
463. **Цілінлер** ‘видовжена баклага на 2-3 літри’: *Ціліндер* слив’янки пішов, і жона пішла, а дукати дохтур згріб собі в платинку (Дочинець 2016: 32).
464. **Цімбор** ‘приятель, побратим, друг’: А скажи-но мені, *цімборе*, що з сею гаттю сталося? – показав я на величезний шмат берега, неначе вдятний ножем (Дочинець 2016: 37).
465. **Цімборити** ‘дружити’: Потерпали від молдовських орд, *цімборили* й родичалися з руськими князями, за Лайоша Великого змоглися на могутню слов’янську державу (Дочинець 2016: 117).
466. **Ціфрувати** ‘різьбити’: Щоб відійти на часину-другу від виснажливого копання, старий *ціфрував* хрести (Дочинець 2013: 276).
467. **Ціхи** ‘знаки, прикмети’: Себто в подальшій путі з Кминного поля держалися за якісь видимі *ціхи* (Дочинець 2016: 201).
468. **Цубрити** ‘нести щось важке; тягнути за собою’: Як їм було *цубрити* на коромислах відра (Дочинець 2013: 17)!
469. **Цундрош** ‘обірванець’: І се злітає з лепавої руки і прокуреного й пропитого горла вуличного *цундроша* (Дочинець 2016: 139).
470. **Цура** ‘рядно, простирадло’: Діти легма лежали на посланій долівці, прикриті кальною *цурою* (Дочинець 2016: 58).

471. **Цуравий** ‘драний, дірявий’: Мав *цураву* тайстру з вівсяною перепічкою і горіхове коромисло з дротяним вузлом – увесь скарбець (Дочинець 2016: 180).
472. **Цурпалка** ‘відрубаний, відбитий або відламаний шматок деревини, лозини і т. ін.’: М’ясники задля сміху, а може, щоб відлякати вороння, набили шкуру бика і поклали її на *цурпалки* в дворі (Дочинець 2013: 53).
473. **Цюпа** ‘в’язниця’: Однак ми втікли з *цюпи* через дерев’яний верх (Дочинець 2016: 323).
474. **Чабан** ‘пастух’: Вейкали *чабани*, пси їм помагали (Дочинець 2013: 22).
475. **Чалапати** ‘повільно ступати, човгаючи ногами по землі’: Вуйко поміг мені *дочалапати* до нього і всадовив (Дочинець 2013: 96).
476. **Чеберяти** ‘робити часті рухи ногами, рідше руками і т. ін.; пересуватися, рухатися таким способом’: *Чеберяла* переломлена в попереку, як вербова ключка для відра (Дочинець 2013: 67).
477. **Челядина** ‘людина’: То не *челядина*, а бісиця, – дітвак випулив перелякані очі (Дочинець 2016: 24).
478. **Челядник** ‘людина’: Їм не лише трава радіє, а й вухо *челядника*, що носить приховано дітвацтво в собі (Дочинець 2016: 65).
479. **Червак** ‘черв’як’: Кусай садовину, котру *червак* торкнув (Дочинець 2013: 59).
480. **Черева** (мн.) ‘нутроці’: А в неї й так *черева* слабенькі (Дочинець 2016: 11).
481. **Черепаня** ‘кришка для каструлі’: Скерував човна на бистрінь, де в глибині бігали пацьорки бульок, і впустив *черепаню* (Дочинець 2016: 109).
482. **Черінь** ‘нижня площа, дно печі, де горять дрова – місце для випікання хліба і варіння страв’: Мати відщипує з кваші довгастий кавалок, розпліскує його між долонями і кладе на гарячу *черінь* (Дочинець 2013: 49).
483. **Черлений** ‘червоний’: А тогди шугнув у небо і на *Черлений* горі, переказували козопаси, настромився на вершок сухої смереки (Дочинець 2016: 26).
484. **Черкан** ‘кирка’: Старий таки дістав з Ріки свій *черкан* (Дочинець 2013: 297).
485. **Чигати** ‘чекати’: І така ж доля *чигає* на четверту, п’яту, десяту (Дочинець 2013: 15).
486. **Чикош** ‘пастух’: Мій дідо вивідав те від старого мадяра Дюли, потомственного, з діда-прадіда, *чикоша* з Пусты (Дочинець 2016: 51)...
487. **Чинити** ‘робити що-небудь, займатися чим-небудь, здійснювати щось’: Зате красно все *чиниш* (Дочинець 2013: 37).
488. **Чипіти** ‘непорушно сидіти, стояти на одному місці’: Присів під яблунею, де всякчас сієї пори *чипів* над книгою Аввакум (Дочинець 2016: 79).

489. **Чічки** 'квіти': Вражають не стільки ті «*чічки*», «*листки*», «*стовпчики*», «*потятка*», «*бриндаки*», «*жабки*», «*коцки*» й «*хрестики*», як питоменний лад барв (Дочинець 2016: 245).
490. **Чоколада** 'шоколад': Казала, що там найліпшу *чоколаду* варять і діаманти обточують (Дочинець 2016: 274).
491. **Чопоніти** 'стукати, плескати, ляскати': Надворі *чопонів* дощ (Дочинець 2013: 141).
492. **Чолопок** 'вершина, верх гори': Із *чолопка* Ловачки я оглядав обшар горішнього Мукачова, аж до ріки (Дочинець 2016: 286).
493. **Чота** 'взвод': Добра *чота* молодих добровольців із розгону влилася в наш табір (Дочинець 2016: 95).
494. **Чудниця** 'дивина': Воно й не *чудниця*: його замовці не з говірких (Дочинець 2016: 18).
495. **Чудуватись** 'дивуватись': Знаю, що довга річ не смакує, та не *чудуйся* з діда (Дочинець 2016: 275).
496. **Чуні** (мн.) 'гумове або шкіряне взуття у вигляді калош з потовщеними бортами й підошвами': Тоді виходив на берег, скидав короткі гумові *чуні*, зачочував холоші, підставляючи ноги сонцю (Дочинець 2013: 152).
497. **Шалик** 'шарфик, кашне': Пов'язав рушник на кряжі, як *шалик* на дерев'яних грудях, і вернувся до своєї роботи (Дочинець 2013: 284).
498. **Шамотати** 'смикати, шарпати': Старий хапливо *шамотав*, чим би її пригостити (Дочинець 2013: 172).
499. **Шандарь** 'жандарм': Я ноги в руки й до Мукачева, а там уже риють *шандарі* (Дочинець 2016: 198).
500. **Шасла** 'легке біле вино': Дорогою купували у винаря Кароля скляницю білої *шасли*, а заїдок мали в жебах – монаші яблука і кошерну халу, солодкаво-солений білий хлібець (Дочинець 2016: 211).
501. **Шаш** 'осока': Знесилений млістю, обтирався сухим болотним *шашом* і дибав до свого оборога, вже затканого ялиновим гіллям (Дочинець 2013: 13).
502. **Швагер** 'шурин': Долучив до своїх бавок на столі нові – слизького Тончія, цигана з гусями, корчмаря, його *швагра* з контрабандною паленкою, невідомого хустського пана, що скуповує рахманне шитво, ковача Колодка, його драчливого помагача, забраного до війська (Дочинець 2016: 164)...

503. **Шкалик** ‘невелика склянка для горілки; чарка’: Нетерпеливляться, чекають перших смерків, коли лоскiтно закуряться ватриці, забряжчить начиння, притомлені хрестінням руки протягнуться до корчаг і *шкаликів* (Дочинець 2013: 74).
504. **Шиковно** ‘моторно’: Другий виляск – і молодюк *шиковно* лізе під вершок, скидає мотузи (Дочинець 2016: 223).
505. **Шпацерувати** ‘вигулювати’: Хазяїн їх *шпацерував* лужком у високих чоботях, віддаючи розкази, але очі, очі його були з кіньми (Дочинець 2016: 47).
506. **Шопа** ‘покрівля, накриття на опорах для захисту чого-небудь від сонця, дощу і т. ін.’: Кропиву він посушить окремо і складе під *шопою* так, як раніше буде (Дочинець 2013: 12).
507. **Шор** ‘ряд’: Коли ставав у *шор* голомозих новобранців, отець благословив його лише одною примовкою: «Там, на війнах, ти се... коней держися. На коні легше втікти» (Дочинець 2016: 46).
508. **Штемпелик** ‘чарка’: Гадаю, чей троє царів так довго не блудили пустинею, як ся паленка, доки втрапила до мого *штемпелика* (Дочинець 2016: 146).
509. **Шула** ‘стовп’: Мурашник видиш під *шулою* (Дочинець 2016: 140)?
510. **Шуряк** ‘шурин, брат дружини’: «Кохання – це ріка, що пливе між двох берегів, – життя і смерті», – обрамить згодом цей спогад Йонка його *шуряк* Тимко (Дочинець 2013: 227).
511. **Шутер** ‘щебінь’: Копав довго, вигрібаючи гострий пісний *шутер* киркою, лопатою і руками (Дочинець 2013: 149).
512. **Щасний** ‘щасливий’: Ану помолимося, діти, під *щасну* руку: «Хліб наш насущний дай нам днесь...» (Дочинець 2013: 49).
513. **Юрливий** ‘швидкий, жвавий, меткий’: Вона мені виділася зозулькою: маленька, *юрлива*, форемна, з великими сивими очима і ясним лляним волосом (Дочинець 2016: 180).
514. **Яперка** ‘шовковиця’: Коли надворі жарота і цвіт усихає, пчоли мусять збирати медвяну росу, глей і листя, спивати сік падалиць грушок, яблук, слив та *яперок* (Дочинець 2016: 192).
515. **Ярь** ‘весна’: В Покрову дерево всохло та так і не віджило в *ярі* (Дочинець 2016: 7).
516. **Ярина** ‘городина, овочі’: Позирай-но на сю печену шуку, набиту *яриною* (Дочинець 2016: 141).
517. **Яскиня** ‘печера’: Коли він грівся в *яскині* піл скелею, сюди долинали хори хвиль (Дочинець 2013: 273).

3.2. ПАСИВНА ЛЕКСИКА У МОВІ ТВОРІВ М. ДОЧИНЦЯ. ФУНКЦІЯ ІСТОРИЗМІВ

Лексика з погляду вживання поділяється на активну та пасивну. До активної лексики відносимо всі лексеми літературної мови, які є у постійному вжитку носіїв мови. До пасивної ж лексики відносяться ті одиниці, які вживаються рідко. Це, зокрема, історизми, які були популярні лише в конкретний період часу, а потім вийшли з ужитку та залишилися лише як згадка про ті часи. Також це архаїзми, які з плином часу вийшли з постійного ужитку та були замінені сучасними варіантами. Отож, в аналізованих творах Мирослава Дочинця «Горянин. Води Господніх русел» та «Мафтей. Книга, написана сухим пером» виявлено такі приклади **історизмів**:

1. **Багнет** ‘колюча зброя, яку звичайно насаджують на кінець дула рушниці; штик’: Крізь нього рясно блискали спалахи стрілів, леза *багнетів*, розшалілі очі й зуби, що закусили страх (Дочинець 2016: 94).
2. **Бургомістр** ‘голова міської управи в Україні та Росії до XX ст.’: Запряжені в бричку пана *бургомистра* (Дочинець 2013: 190).
3. **Бурдюк** ‘мішок із цілої шкіри тварини для зберігання або перевезення вина, води і т. ін.’: Бранко замкнув мені на нозі кайдани і підсунув неповний *бурдюк*, який витягнув з-під трупа (Дочинець 2013: 157).
4. **Вершок** ‘міра довжини, що дорівнює 4,4 см і застосовувалася в Росії та Україні до запровадження метричної системи мір’: Ніготь до нігтя – *вершок* (Дочинець 2013: 81).
5. **Відруб** ‘у 1906-1916 рр. – ділянка з громадських земель, яку виділяли селянинові в особисту власність, коли він виходив з громади’: Зі свого *відрубу* я вийшов на просторінь через пролом у монастирській стіні, заглушений кущами свербигузу (Дочинець 2016: 17).
6. **Вінкель** ‘нашивка на одязі в’язнів у нацистських концтаборах’: Можеш бігати собі й далі, та приший на груди *вінкель* (Дочинець 2013: 221).
7. **Волохи** ‘загальна назва середньовічного населення Придунайських князівств і Трансільванії, з якого в другій половині XIX ст. сформувалися румунська та молдавська нації’: І всім тут прилюбно і притульно, як ракам у верші, – і тугодумному русинові, і промітному жидові, і погордливому мадярові, і розважливому швабові, і зизоокому циганові, і потайному *волохові* (Дочинець 2016: 22)...

8. **Герць** ‘окремі сутички, поєдинки українських козаків з ворогами перед боєм’: Олені – не ворони, олені в *герці* не дивляться, куди поціляють супернику вістрям рогів (Дочинець 2013: 29).
9. **Граф** ‘у Західній Європі і дореволюційній Росії – дворянський титул (середній між князем і бароном), а також особа, що має цей титул’: Коли прийшли угри і настав час писаних документів, за нащадками його закріпили цей «телек», бо всі вони працювали на *графа* в лісах – гайниками, єгерами, звіроловами (Дочинець 2013: 164).
10. **Елліни** ‘стародавні греки’: Так вони дійшли до приморських земель *еллінів*, що жили розрізненими племенами під дрібними царками (Дочинець 2013: 175).
11. **Есесівець** ‘нацист, член охоронних загонів націонал-соціалістичної партії і військовик особливих елітних частин (СС) у гітлерівській Німеччині’: «Не забудьте номер своєї шафки, щоб не переплутати із сусідами», – приязно радив *есесівець* (Дочинець 2013: 219).
12. **Жандарм** ‘особа, що служить у військах жандармерії’: Челядь переорала дротяними кішками дно Латориці, передерла околишні діброви і пущі, *жандарми* перетрясли вертепи, варнацькі кучі і жебрацькі ями – голо (Дочинець 2016: 13).
13. **Забороло** ‘щити з дерева або з каменю, встановлені на мурах фортеці для захисту її оборонців від ворога’: Зрушено, підміто кріпке *забороло*, яке посадив на захист ще його прадід, що облюбував собі гражду в межигір’ї, в благодатній заплаві під коліном Ріки (Дочинець 2013: 14).
14. **Кайзер** ‘назва імператора в т. зв. священній Римській імперії та в Німеччині періоду 1871-1918 рр.’: Не пустили, які гульки в *кайзерівському* регіменті (Дочинець 2016: 53).
15. **Князь** ‘голова роду, племені або союзу племен, що звичайно стояв на чолі військової дружини, а з розвитком феодалізму – вождь війська та правитель князівства’: Маю на руках цінне передання для *князя* (Дочинець 2016: 106).
16. **Коромисло** ‘дерев’яна вигнута палиця з зарубками або гачками на кінцях, якою носять на плечах відра з водою тощо’: А те *коромисло* чей служило йому продовженням рук, які ніколи не держали ні лопати, ні коси, ні ціпа (Дочинець 2016: 124).
17. **Кріпосництво** ‘суспільний лад, основою якого було кріпацтво’: Тако-пако, а проголошувані ним ідеї були вельми заманливі: повалення монархії, зрушення станових відмінностей і дворянських привілеїв, відміна *кріпосництва* і нідання всіх свобод (Дочинець 2016: 322).

18. **Міліція** ‘державний адміністративний орган у СРСР, що здійснював охорону громадського порядку в країні’: Боялася, що їх будуть шукати, може й *міліція* (Дочинець 2013: 35).
19. **П’ядь** ‘давня східнослов’янська міра довжини, що дорівнювала відстані між кінцями розтягнутих великого і вказівного пальців; чверть аршина’: А там і *п’ядь* (Дочинець 2013: 81).
20. **Рекрутація** ‘рекрутчина, рекрутський набір’: *Рекрутація* розтоптала мою газдівську честь (Дочинець 2013: 156).
21. **Хоругва** ‘корогва; прапор’: З горбатої вільхи над ним звисав жовтий хміль, ніби хтось вивісив старі *хоругви* (Дочинець 2013: 48).
22. **Цісар** ‘володар, монарх’: *Цісареві* слуги єси, та коли ви падаєте зі смертним криком, Господь у скорботі простягає до вас перших руки (Дочинець 2013: 158)...
23. **Чолобитна** ‘заява, скарга або прохання від окремої особи чи соціальної групи, яку подавали до місцевих чи центральних органів управління в Україні та Росії в XV – на початку XVIII ст.’: Я перемовлю з верховодами, а при потребі дам *чолобитну* самому іспанові (Дочинець 2016: 122).
24. **Шомпол** ‘стержень для чистки й змащування каналу ствола в ручній вогнепальній зброї або забивання набоїв у рушниці, пістолеті, що заряджаються з дула’: Та нараз прикусив язик, бо Тимко сіканув його очима, як *шомполами* (Дочинець 2013: 68).
25. **Шпіцрутен** ‘довга гнучка палиця або прут, що застосовувались при тілесному покаранні (переважно солдатів)’: І мене таким хотіли зробити, школували день і ніч – і *шпіцрутенами*, і п’ятуками, і послідушими лайками (Дочинець 2013: 159).

3.3. ФУНКЦІЯ АРХАЇЗМІВ

У мові творів митця також виявлено такі приклади **архаїзмів**:

1. **Бричка** ‘легкий візок для їзди, іноді з відкидним верхом’: Запряжені в *бричку* пана бургомистра (Дочинець 2013: 190).
2. **Відун** ‘у давніх слов’ян – людина, яка вгадувала майбутнє; віщун, пророк’: Так казав дідо Микула, лісовий *відун* і знатник зворотного боку життя (Дочинець 2013: 164).
3. **Вуста** ‘губи, рот’: Вгадував ті забаганки ще до того, як вона розтуляла *вуста* (Дочинець 2016: 71).
4. **Діаріуш** ‘життєпис’: Щоби окреслити свій путь, мушу довершити початий *діаріуш* свого діда Гаврила (Дочинець 2016: 70).
5. **Ескулап** ‘лікар, медик’: Мафтею, ану відчитай при вітцеві урок, що ти знаєш від віфінійського *ескулапа* Пантолеона про богородську траву (Дочинець 2016: 159).
6. **Жбан** ‘глекоподібний глиняний, дерев’яний або металевий посуд для води, молока, квасу і т. ін.’: Дідо Микула вніс його вранці в глиняному *жбані* – золотий пахучий сніп рододендронів – і в сінях провидніло (Дочинець 2013: 116).
7. **Жид** ‘єврей’: Доки промітна жіночка не продала годинник *жидові*, а той перепродав його в готель «Коруна» в Ужгород (Дочинець 2013: 142).
8. **Зело** ‘зелень’: Коли *зело* запражиться, жбухав криничну воду, а вже в окріп сипав три жменьки крупи (Дочинець 2013: 40).
9. **Знатник** ‘знахар’: Так казав дідо Микула, лісовий відун і *знатник* зворотного боку життя (Дочинець 2013: 164).
10. **Каганець** ‘невеличкий світильник, що складається з гнота та посуду, у який наливається олія, лій чи гас’: Глухо, як прихований часомір, цоркали її кросна, присвічені лояним *каганцем* (Дочинець 2013: 279).
11. **Кисет** ‘гаман у формі торбинки, що затягується шнурочком’: Там же в скрині, в старому *кисеті*, знайшов і Тимкові окуляри без однієї дужки (Дочинець 2013: 280).
12. **Коромисло** ‘дерев’яна вигнута палиця з зарубками або гачками на кінцях, якою носять на плечах відра з водою тощо’: Як їм було цубрити на *коромислах* відра (Дочинець 2013: 17)!
13. **Корчага** ‘у Київській Русі – велика глиняна посудина з вузькою шийкою для зберігання зерна або рідини’: Нетерпеливляться, чекають перших смерків, коли лоскітно закуряться ватриці, забряжчить начиння, притомлені хрестінням руки протягнуться до *корчаг* і шкаликів (Дочинець 2013: 74).
14. **Красно** ‘гарно’: Зате *красно* все чиниш (Дочинець 2013: 37).

15. **Криж** ‘хрест’: Хоч вона й прибита іржавими цвяхами до дубового *крижа* (Дочинець 2013: 75).
16. **Кримінал** ‘в’язниця, тюрма’: Якби мене втямили жандарми, достоту потягли б до *криміналу* за нищення городського маєстату (Дочинець 2016: 112).
17. **Кросна** ‘ручний ткацький верстат’: Глухо, як прихований часомір, цоркали її *кросна*, присвічені лояним каганцем (Дочинець 2013: 279).
18. **Купина** ‘кущ’: Калина підстрибом летіла берегом, через корчі, *купини* й дикарі, і риком раненої ведмедиці спуджувала все живе довкола (Дочинець 2013: 98).
19. **Кушнір** ‘фахівець, що вичиняє хутро із шкури та шиє хутрянні вироби’: Я *кушнірові* заплатив, хіба чоловік винен (Дочинець 2016: 14).
20. **Ліса** ‘огорожа, сплетена з хворосту’: Я обійшовся без розпитів, запримітивши плетену *лісу*, до якої було приторочено чорну бинду (Дочинець 2016: 30).
21. **Мироносиця** ‘учасниця процесій під час церковних обрядів’: Перший гульвіса на Верховині й рубака-воjak, що на ведмеда йшов із кілком, а місяцю й скелі молився, і темновида хупава *мироносиця*, що в поклонах під образами згорбилася на ключку (Дочинець 2013: 71).
22. **Много** ‘багато’: Молодий патлатий лікар, виписуючи його додому, сказав: «Ви втратили *много* крові. Треба калорійно харчуватися, щоб кров прибула» (Дочинець 2013: 14).
23. **Муж** ‘чоловік’: Черлена ружа трояка, // Мала я *мужа*, мала я *мужа*, // Мала я *мужа* пияка. // Він нич не робить, лише п’є, // Прийде додому, додому прийде, // Прийде додому – мене б’є. // Не бий ’ня, муже, не карай, // Лишу ’ти діти, діти ти лишу, // А сама піду за Дунай (Дочинець 2013: 77).
24. **Мужва** ‘мужики, селяни’: А *мужва*, що чорно працювала, ниділа на нікчемній пайці (Дочинець 2013: 229).
25. **Нотар** ‘нотаріус’: Піймався той на дрібній крадіжці, і *нотар* оголосив йому вирок – три роки криміналу (Дочинець 2013: 144).
26. **Ночви** ‘довгаста посудина з розширеними доверху стінками для домашнього вжитку: виготовлення тіста, прання білизни, купання і т. ін.’: В яворових *ночвах* схлипує тісто, вже проситься на жаркий під (Дочинець 2013: 49).
27. **Онуча** ‘шматок тканини, яким обмотують ноги перед взуванням (переважно в чоботи)’: Мозолі не натиралися, бо він одягав не шкарпетки – де їх настачиш? – а обвивав литки тонкими *онучами* (Дочинець 2013: 61).
28. **Остріг** ‘в’язниця, тюрма’: Нехай журяться ті, котрі тебе спровадили в *остріг* (Дочинець 2016: 196).

29. **Падолист** ‘народна назва одинадцятого місяця календарного року – листопада’: І вломився в межигірську ізлучину *падолист* (Дочинець 2013: 242).
30. **Парада** ‘парад’: Мабуть міркували, що це остання їх *парада* в житті (Дочинець 2013: 215).
31. **Парастас** ‘заупокійна відправа’: На *парастас* за бабою жінки теж наварили квасівки (Дочинець 2013: 79).
32. **Парсуна** ‘портрет’: На нім моя *парсуна* – як віддяка за врятовану дружину (Дочинець 2016: 322).
33. **Пастир** ‘пастух’: Діти вівчарів, вони співали про себе: Недалеко *пастирі* пасли стадо в долині, // До вертепу прибігають, // З Сином Божим прославляють Марію (Дочинець 2013: 115).
34. **Патериця** ‘довга палиця, яку звичайно використовують для опори при хотьбі’: Тогди ми стояли на Гнилому мості, і він зношеною *патерицею* зсував у ріку жолуді – ті цоркали об плесо, як камінці (Дочинець 2016: 5).
35. **Перевесло** ‘джуг із скрученої соломи ля перев’язування снопів’: Завитки безконечників, звізди й місяці, дерева й листя, квіти й трави, лози й грона, зозулі й соколи, когути й кури, зерно й *перевесла* (Дочинець 2013: 280)...
36. **Перст** ‘палець’: Хтось тицяв *перстом*, і дідо розказував, що діється в тій землі (Дочинець 2016: 280).
37. **Пивниця** ‘льох, підвал для зберігання алкогольних напоїв’: Навіть склепінчасті *пивниці* під ними викладені і розклинені самим диким каменем (Дочинець 2013: 174).
38. **Планида** ‘доля’: Лише на щасливий миг звела *планида* нашу ходу, і той перетин заіскрив осяянням, і лелітки його злетіли над нашими долями яко звізди вожаті (Дочинець 2016: 334).
39. **Пліт** ‘огорожа, плетена з хворосту’: Ці дерева, як зелені стражі, служили границею Ріки і захисним *плотом* людського житва (Дочинець 2013: 16).
40. **Посідач** ‘власник, володар кого-, чого-небудь’: Мало-помалу – через позики й пені, часто через паленку – ставав він *посідачем* тягла, маржини, реманенту, а нерідко й послідньої сорочки та верети довірливого русина (Дочинець 2016: 210).
41. **Праник** ‘дерев’яний гладенький валок для вибивання білизни під час прання’: Періщив по ній грабовим *праником* на камені, вибивав сіль поту і кіптяву ватри, придух намулу (Дочинець 2013: 174).
42. **Призьба** ‘невисокий, переважно земляний насип вздовж стін хати знадвору’: Такою теслі різьбили *призьби* і сволоки на нових хатах (Дочинець 2013: 33).

43. **Рамено** ‘плече’: *Рамена* на хресті були обтесані абияк, байдужою рукою (Дочинець 2013: 20).
44. **Ряднина** ‘цупке домоткане полотно з конопляної або лляної пряжі’: Тоді вона присіла біля його лежанки і обережно потягла *ряднину* (Дочинець 2013: 189).
45. **Сакви** ‘дві з’єднані одним полотнищем торби, які перекидають через плече’: Напоєний і ситий, кінь слухняно пригнув голову, аби старому легше було перекинути *бесаги-сакви* (Дочинець 2013: 6).
46. **Сволоок** ‘балка, яка підтримує стелю в будівлях’: Він мусив так чинити, щоб не надірвалася, не впала душа, як їх стеля з порушенням *сволоком* (Дочинець 2013: 118).
47. **Севлюш** ‘місто Виноградів’: Погуляли в *Севлюші* на виручені гроші, а коли вертали назад у Теково, захмелілий дід згріб Ружіку у ведмежі лабети (Дочинець 2013: 70).
48. **Сильветка** ‘силует’: Коли первовічна людина, здуривши голод і холод, взяла кремінець не як зброю і снасть, а як різець, вона надряпала в печерній пітьмі *сильветку* корови-годувальниці (Дочинець 2016: 77).
49. **Сиріч** ‘тобто, або, інакше кажучи’: *Сиріч* обрубано майстрові руки, а від ротів забрано корм (Дочинець 2016: 68).
50. **Справоздання** ‘звіт’: Складаючи *справоздання* своєму наймачеві, я похвалився, що трудився по дванадцять годин на добу (Дочинець 2016: 241).
51. **Стодола** ‘будівля для зберігання снопів, сіна, полови тощо, а також для молотьби, віяння і т. ін.’: Порожньо в кімнаті, на дворі і в *стодолі* (Дочинець 2013: 117).
52. **Сукман** ‘старовинний, переважно чоловічий, суконний верхній одяг з довгими розширеними донизу полами; свита’: Живий шнурочок простолюду в сіряках та *сукманах*, що обдавали солодкавим пахом молока і гною (Дочинець 2016: 17).
53. **Тирло** ‘місце тимчасового поселення’: Він сидів у норі, що густо пахла звіром, сидів у захопленому чужому *тирлі*, позбавивши якусь істоту пристановища в грізну родину (Дочинець 2013: 126).
54. **Твар** ‘обличчя’: Його *твар* набула нової, виразної подоби (Дочинець 2013: 233).
55. **Трунок** ‘напій (переважно алкогольний)’: Я вмію мішати *трунки* радості і погуби, та ніколи не заколючував чорнила (Дочинець 2016: 6)...
56. **Уста** ‘губи, рот’: Н-н-ні, з молитвою на *устах* (Дочинець 2016: 19)...
57. **Холоша** ‘штанина; частина штанів, яка надягається на одну ногу’: Скинув сорочку, підкотив *холоші*, відкрив сонцю бліде із зими тіло (Дочинець 2013: 13).
58. **Хурдига** ‘в’язниця’: Я не противився – і хлопця попхали в *хурдигу* (Дочинець 2016: 123)...

59. **Хурман** ‘візник’: Ношу зсунули на драбиняк, і *хурман* стиха рушив (Дочинець 2016: 135).
60. **Царок** ‘відгороджене місце для утримання тварин’: Так вони дійшли до приморських земель еллінів, що жили розрізненими племенами під дрібними *царками* (Дочинець 2013: 175).
61. **Часомір** ‘прилад для вимірювання часу; годинник’: Глухо, як прихований *часомір*, цоркали її кросна, присвічені лояним каганцем (Дочинець 2013: 279).
62. **Черес** ‘старовинний широкий шкіряний пояс, зшитий уздовж з двох складених разом ременів так, що мав усередині порожнину для грошей та інших цінних речей’: Поробляли оздоби для ловецьких сум, палиць, тобівок, *чересів*, люльок (Дочинець 2016: 222).
63. **Шопа** ‘покрівля, накриття на опорах для захисту чого-небудь від сонця, дощу і т. ін.’: Кропиву він посушить окремо і складе під *шопою* так, як раніше буде (Дочинець 2013: 12).

3.4. ОСОБЛИВОСТІ МОВОСТИЛЮ МИХАЙЛА ТОМЧАНІЯ

У мові творів Михайла Томчання виявлено такі приклади **діалектизмів**:

1. **Абись** ‘щоб ти’: *Абись* захлинувся нею, абись здох від спраги під чужим плотом, аби твою кров пси хлебтали, аби земля тебе не прийняла в себе (Томчаний 1967: 50)...
2. **Андя** ‘братова наречена’: То моя *андя* (Томчаний 1969: 190).
3. **Бадилля** ‘стебла і листя трав’янистих і коренеплідних рослин’: Окопи, що були наспіх зроблені лопаткою піхотинця і вистелені кукурудзяним *бадиллям* чи травною, яку нарвав собі солдат біля сховища, нагадували про те, що звідти недавно піднявся боєць (Томчаний 1967: 189).
4. **Баканчі** ‘черевики’: Приніс тоді Марії Кертиці військові «*баканчі*», які не встиг зносити її чоловік на чужих дорогах (Томчаний 1974: 619).
5. **Банківка** ‘паперові гроші’: Ось вам гроші, няню, за хурманку, – і *банківки* поклав на стіл (Томчаний 1967: 87).
6. **Банувати** ‘сумувати, журитися’: Пише, що дуже *забанувався* за домівством (Томчаний 1967: 221).
7. **Бахтер** ‘нічний сторож’: З пивницею поруч жив сільський *бахтер*, у якого були ключі від склепу (Томчаний 1967: 36).
8. **Бачі** ‘дядько’: *Бачі* не смів хворіти ні хвилини, бо вода завжди потрібна людям (Томчаний 1969: 73).
9. **Бейреш** ‘батрак; бідний селянин-наймит у поміщика або куркуля’: Феодали тримають у пазухах землю; *бейреші* сіють і жнуть, а врожайносять у чужі сусіки, земля їм тільки сниться (Томчаний 1969: 16).
10. **Бесаги** ‘подвійна торба; сакви’: А вони зігнулися під важкими роками, як під *бесагами* (Томчаний 1969: 26).
11. **Бинда** ‘стрічка’: Михайло знав такого – причинного Андрія, який ходив по селах, причепурений паперовими *биндами* і квітами за стрічкою на капелюсі (Томчаний 1967: 128).
12. **Бітанга** ‘забіяка, шибеник’: Я, Жужко, бачиш, як усі *бітанги* (Томчаний 1969: 36).
13. **Бічак** ‘кишеньковий ніж’: Відтак пекли крумплі, різали їх «*бічаками*» та «пеницірями» навіп і кровили гарячим салом (Томчаний 1969: 206).
14. **Бокор** ‘пліт’: Сплавляли її на *бокорах* чи човнах, прив’язаних до плотів (Томчаний 1969: 15).
15. **Бокораш** ‘плотогін’: В їдальні ми зустріли наших *бокорашиів*, які тут зупинилися (Томчаний 1969: 14).

16. **Босорканя** ‘відьма’: Перевертаєшся і стогнеш, гейби на тобі носяться якісь *босоркани*, та мнеш під собою нещасну верету (Томчаній 1974: 701).
17. **Бузьок** ‘лелека’: І *бузьки* ремонтували гнізда, і верба зазеленіла над потічком, а жалива – під парканами (Томчаній 1967: 228).
18. **Валів** ‘жолоб, корито’: Жменяк виливав воду до *валова* і, здавалося, не почув Юлчиних слів з-за дзенькоту ланцюжка з відром та хлюпоту розлитої води (Томчаній 1967: 130).
19. **Варувати** ‘берегти’: Най вас бог *варує*, Ілушко (Томчаній 1969: 227).
20. **Видіти** ‘бачити’: У тебе, бачу, тільки одна карта, та й то непевна: няньо, мов, не обійдеться без тебе в обійсті, додому покличе і скаже: «Бери собі Олену за жінку, бо *виджу*, що вас тільки може розлучити мотика і лопата на цвинтарі...» (Томчаній 1967: 106).
21. **Видко** ‘видно’: Уже дівчини не *видко*, зіллялася з пшеницею (Томчаній 1969: 10).
22. **Винниця** ‘виноградник’: Поділимо все, а *винницю* не ділимо: і няньо так хотіли (Томчаній 1967: 303)!
23. **Винобрання** ‘збирання винограду на вино’: Під час *винобрання*, коли виноград навколо хати вже був зібраний і було далеко носити його в чанах, по цій дорозі звозили його до преса й відкритих бочках (Томчаній 1967: 134).
24. **Вінцелер** ‘виноградар, господар виноградників’: Дубровському панотцеві сподобався старанний робітник, і він вирішив повезти його до Ужгорода, щоб передати Йожкові, *вінцелерові* єпископських виногградників (Томчаній 1967: 121).
25. **Вірьовка** ‘мотузка’: Рано-вранці Жменяк пригнав худобу до колодязя, а середущий син, Юрко, тягав *вірьовкою* воду в дерев’яний жолоб (Томчаній 1967: 58).
26. **Вітець** ‘батько’: Наші *вітці* платили за неї твердими мозолями, сьомим потом свого тіла (Томчаній 1969: 103).
27. **Вітцівщина** ‘батьківщина’: Тинялися по світу, а доживали віку на *вітцівщині* й віддавали своє тіло землі, яка їх створила, бо хотіли лежати на схилах, куди долітає вічний шелест ялин і гудіння буків, передзвін гірських потічків, де голубка голубові солодко каже: «Цукру, цукру!» (Томчаній 1969: 11).
28. **Востити** ‘буянити’: *Востив*, бо брат прийшов до хижі, і довостився (Томчаній 1974: 593).
29. **Возій** ‘той, хто возить, перевозить що-небудь’: Коли *возій* затягнувся димом сигарети, Олена побачила у світлі спалахнутої жаринки Михайлове обличчя (Томчаній 1967: 156).

30. **Вуйко** ‘дядько по матері, брат матері’: В Нью-Йорку живе мій *вуйко* з п’ятьма синами, яких я ніколи не бачив, не читав їхніх листів; в Пенсільванії живуть дві тітки, дві сестри батькові; в Торонто має тато двоюрідного брата (Томчаній 1969: 84).
31. **Вуйчина** ‘дружина дядька по матері; тітка’: Вуйко закінчив голитись, *вуйчина* налила йому води в тазик і стояла біля нього, тримаючи чистий рушник і напрасовану сорочку (Томчаній 1967: 199).
32. **Гадваб** ‘єдваб, шовкова тканина’: І в цей день казання кінчалось такими словами: «А спідниця, мої православні християне, най вона буде і гаптована, най буде уся з мережива чи *гадвабна*, у царство небесне не поведе...» (Томчаній 1967: 110).
33. **Газда** ‘господар’: *Газда* любив і випити, і запалити, якщо вино наливали із чужого жбана, а куриво подавали із сусідської тютюнниці, – свої гроші не тратив на такі «дурниці», без яких можна прожити вік (Томчаній 1974: 572).
34. **Газдиня** ‘господарка’: Автомашина йде, куди він хоче, а ми колись називали паном того, хто пускав молотарку, і *газдині* йому догоджали: годували курятиною, бо у нього живіт панський та не прийме будь-яку холеру (Томчаній 1974: 688).
35. **Газдівство** ‘господарство’: Я бачу, як ти встигаєш, – нарешті буркнув старий, – ти б могла з животом ходити взимку, коли менше роботи в *газдівстві* (Томчаній 1967: 207).
36. **Газдівський** ‘господарський’: І не диво, що Ганька заговорила грудним, *газдівським* голосом, який мав підбадьорити жінку (Томчаній 1974: 568)...
37. **Ганьбитися** ‘соромитися’: Люди, що займалися фізичною працею, в тодішньому світі *ганьбилися* за неї, хоч не всі (Томчаній 1974: 639).
38. **Ганьбливий** ‘сором’язливий’: Няньо – страшно *ганьбліві*, вони зайнялися і горіли живим факелом посеред двору, бо ж не звикли до поцілунків (Томчаній 1969: 225).
39. **Гарадичі** ‘сходи’: Упав долі *гарадичами* на камінь (Томчаній 1974: 621).
40. **Гаті** ‘труси, підштанники’: На старому висіла розхристана домоткана сорочка, що вилізла з ногавиць, бо твоя бабка, Варка, не залишила довгі поли: давала більше полотна на довгі *гаті*, бо тоді село не знало коротких, не могла вкоротити й жіночі подолки (Томчаній 1974: 671).
41. **Гейби** ‘наче, немов’: Каліка підстрибнув на здорову ногу, аж хитнувся, приклав до коліна паличку, пошкутильгав до столу, взяв у кишеню варений струк і попрямував до дверей, *гейби* у нього і не така хибна нога (Томчаній 1974: 567-568).
42. **Гелетка** ‘мала дерев’яна бочка’: Заглянувши в сусік з пшеницею, прикинув, скільки її залишилося, чи вистачить до нового хліба; занурив руку в овес, чи не

- відволожився; відчинив *гелетку*, перевірів, скільки там сала; відломив малий шматочок сухої ковбаси і кинув у рот, бо після вина з'явився у нього вовчий голод (Томчаній 1967: 39-40).
43. **Геренда** 'дерев'яна балка на стелі': Наш трудящий люд обліпив Карпати, як ластівки *геренду*, під якою звили свої гнізда (Томчаній 1969: 104).
44. **Гичка** 'верхня частина зав'язаного мішка, вузла': Нахилився над мішком, взяв одною рукою за *гичку*, другу підсунув під нього й у півтемряві невпевнено поглядав на Олену, коли вона подасть йому руку (Томчаній 1967: 157).
45. **Глядати** 'шукати': Виджу, і ти прийшов до села *глядати* свої дитячі сліди (Томчаній 1974: 610).
46. **Годен** 'може, в змозі': І бив, як був *годен*, доки не зламав палицю (Томчаній 1974: 645).
47. **Горі** 'вгору': Най вернеться, коли *горі* вода потече (Томчаній 1967: 304)!
48. **Гостець** 'ревматизм': Зиму перетягує, *гостець* йому кістки ламле, а навесні він знову народжується, як те поле, що його кличе (Томчаній 1967: 244).
49. **Готар** 'межа, кордон': Такий дзвін мовчав, коли всі інші дзвони відганяли за *готар* бурю і градобиття (Томчаній 1967: 189).
50. **Гошитися** 'вихвалитися': Най пани не совають по нас своїм поглядом і най не *гошаться*, що тільки їхнє дерево росте до небес (Томчаній 1969: 119).
51. **Гробовище** 'кладовище': Якщо у когось з них кінчається життя – *грибовище* близько, за грибовищем, як палицею докинути (Томчаній 1967: 199).
52. **Груба** 'вагітна': Прив'язала до черева заголовча-подушечку і кажу воякові, що стоїть з нашого боку біля залізничного під'їзду: «Я *груба*, то пустіть мене, пане полковнику, до лікаря» (Томчаній 1969: 153).
53. **Гудак** 'музикант': Він мене, світлий суде, прогнав з балу, бо я не хотів заплатити *гудакам* десять корун (Томчаній 1967: 49).
54. **Гуляш** 'їжа зі шматочків м'яса, тушкованих з приправою': Великі казани дихали масними *гуляшами*, які любить угорець після паленки; смажилася свинина та баранина, пилося вино і пиво; тут газди розпивали могоричі після токми, щоб куплена худоба не хворіла, не забанувалася за старим господарем і щоб газда споживав вторговані гроші на здоров'я (Томчаній 1969: 97).
55. **Гурка** 'кров'яна ковбаса': Тут стояли розкинуті шатра, під якими смажилися на широких бляшаних листах у свинячому жирі *гурки*, начинені кров'ю, рисом і перемолотими нутрощами; шкварки і ковбаси, які пахли часником, перцем червоним і чорним; хрустке сало з шкіркою було присмажене дочервона (Томчаній 1969: 97).

56. **Деревище** ‘труна’: З пана превелебного вітер зривав ризи, старі церковні хоругви рвалися і лопотіли, наче батоги, по *деревищах* (Томчаний 1967: 298).
57. **Деца** ‘одиниця місткості, яка дорівнює одній десятій долі літра’: Неймане, став *децю* на стіл, Бодор платить – раз у раз чути було його голос того вечора (Томчаний 1967: 161).
58. **Дівка** ‘дівчина’: Дехто з людей брав під захист його преосвященство, пояснюючи, що *дівка*, яка була вагітною, дуже задивлялася на пана єпископа, і тому хлопчина вдався в нього (Томчаний 1967: 122).
59. **Дітвак** ‘дитина’: Ось і я так бігав до перстенаря, як оцей *дітвак* – показав на хлопчика, що дибав назустріч, притиснувши до грудей ганчір’я (Томчаний 1969: 224).
60. **Днесь** ‘сьогодні’: Твій Ферко, Ганько, помер – уже рік буде, а я свого ховаю *десь* (Томчаний 1969: 146).
61. **Днеська** ‘сьогодні’: Іване, я *днеська* хочу з тобою випити (Томчаний 1967: 99).
62. **Доган** ‘тютюн’: Там уперше ми курили нянів *доган* із соняшникової люльки, тягли дим горіховим попідсаром, аж синіли (Томчаний 1969: 206).
63. **Долі** ‘вниз’: Упав *долі* гарадичами на камінь (Томчаний 1974: 621).
64. **Домів** ‘додому’: Иди вже *домів* (Томчаний 1969: 163).
65. **Доста** ‘досить’: Взимку у нас, як у панів, м’яса *доста*, коли всі ріжуть у селі (Томчаний 1967: 55).
66. **Дохтор** ‘лікар’: Заплачу вам *дохтора*, а на дитині най присохне, най ’ня бог скарає за хлопця на тому світі (Томчаний 1969: 100).
67. **Драниці** ‘тоненькі дощечки для оббивання стін і стелі під штукатурку, для покриття дахів і т. ін.’: То для мене бубонів по *драницях* дощ: я прислухався до крапель, які цідилися зі стріхи; то вечорами слухав як дівчата кликали легінів піснями – на добре словечко (Томчаний 1969: 121)...
68. **Дрік** ‘хребет’: Дехто з парубків знаходив собі пару, бо челядника найліпше видно у роботі: як трудиться, як увивається, як співає, який гнучкий має *дрік* (Томчаний 1969: 109)...
69. **Дрічна** ‘дужа і працювита’: «Ганька Жменякова – сильна у хребті, *дрічна* дівка», – говорили про неї на селі (Томчаний 1967: 176).
70. **Дутки** ‘гроші’: Сміялися за спиною Жменячки, мовляв, і газдиня прийшла заробляти, бо Жменяк тисне *дутку* в жмені (Томчаний 1974: 698).
71. **Ешпереш** ‘декан, титул католицького попа’: Бо зараз – їхня праця іскриться у променистому вині на столі у пана Гутмана, пахне запашним білим хлібом на столі

- у пана Вінера, здійснюється пишним палацом, у якому живе ситий *ешпереш* (Томчаній 1967: 202)...
72. **Жалива** ‘кропива’: І бузьки ремонтували гнізда, і верба зазеленіла над потічком, а *жалива* – під парканами (Томчаній 1967: 228).
73. **Жийте** ‘живіть’: *Жийте* собі й людей не смішіть (Томчаній 1967: 320).
74. **Жона** ‘дружина’: Даремно прикидаєшся, бо й ти знав, кого собі брав за *жону*, кого вона любила (Томчаній 1974: 587).
75. **Жонатий** ‘одружений’: В такі роки, як оце ти маєш, я вже був *жонатим*, – продовжував батько (Томчаній 1967: 62).
76. **Загуменок** ‘місце за током’: Коли почало розвиднятися, вони пішли садами на *загумна* (Томчаній 1967: 274).
77. **Задушні дні** ‘дні поминок’: А я буду за вас, няню, бога молити, на службу давати в *задушні дні* (Томчаній 1967: 257).
78. **Зап’ятки** ‘підбори, каблуки’: Потім збивали свої викривлені *зап’ятки* за грошима, ходили, доки люди не розрахувалися (Томчаній 1974: 581)...
79. **Збиточник** ‘той, хто завдає збитків, бешкетник’: Той Бодор ще змалку був *збиточником*, а виріс на вбивцю й гвалтівника, – зауважив Петричко (Томчаній 1967: 194).
80. **Звідати** ‘питати’: Про таке, як тепер *завідала*, ми не звідалися від своєї матері, тим більше, від няня, бо ганьбилися (Томчаній 1974: 669).
81. **Здохлабись** ‘щоб ти здохла’: *Здохлабись*, коли не видиш траву під ногами (Томчаній 1967: 288).
82. **Зеленина** ‘зелень’: Вже зібрала піну і кинула туди *зеленину* (Томчаній 1974: 634).
83. **Иштван** ‘Степан’: Бригаду залізничних поштарів, які повернулися з поїздки, очолював *Иштван* Ковач (Томчаній 1969: 21).
84. **Йожка** ‘Йосип’: Побачиш, він ще за мною буде бігати й просити: «*Йожку*, візьми Марусю! Не дурій, хлопче, не роби мені ганьбу!» (Томчаній 1967: 112).
85. **Канікули** ‘спека’: Над Горбкками стоять *канікули* – так село називає жнивну спеку (Томчаній 1974: 651).
86. **Канта** ‘бідончик’: Молоко розлилося, а *канта* геть побилася (Томчаній 1974: 681).
87. **Капшук** ‘гаман у формі торбинки, що затягується шнурочком’: Привітавшись з Жменяком за руку, Петричко простягнув йому зроблений з свинячого міхура й обрамлений червоним полотном *капшук* з тютюном (Томчаній 1967: 34).
88. **Карк** ‘шия’: Лівою рукою схопив вовка за *карк* (Томчаній 1967: 260).

89. **Катуна** ‘вояк, солдат’: Я вибрався в Ужгород, куди мене кликали на перепідготовку до 6-го батальйону моторизованої піхоти; хотіли зробити з мене, колишнього чехословацького вояка, – хортістського «*катуну*» (Томчаній 1969: 228).
90. **Керт** ‘сад’: Ти бачив, як ми Панський *керт* заселяємо яблунями (Томчаній 1974: 614)?
91. **Кінва** ‘відро’: Зараз тут тихо, хіба що з колодязя витікає трубами вода, ллється у бляшані *кінви*; так само пливе людська бесіда, обриваючись жіночим лоскітливим сміхом (Томчаній 1969: 78).
92. **Клебаня** ‘чоловічий фетровий капелюх’: Куди, Юрку? – поцікавився сторож і пальцем торкнувся криси *клебані*, яка зараз вже мала вигляд старої покрівлі (Томчаній 1974: 688).
93. **Клепач** ‘молоток’: Згадувався той час, коли з Горбків пішов сільський коваль, бо вже не міг тримати у руці важкий *клепач*-молот (Томчаній 1974: 574)...
94. **Коби** ‘якби’: *Коби* не він, то я не простягав би до вас руку (Томчаній 1969: 207)...
95. **Ковбиця** ‘колода, на якій рубають дрова’: Чула-м, що десь за Мукачевом легінь поклав ногу на *ковбицю*, на якій рубають дрова, і швакнув собі сокирою пальці (Томчаній 1974: 569).
96. **Когут** ‘півень’: Тобі й *когутика* зарізати не шкода, бо добре косиш (Томчаній 1967: 116).
97. **Кокошитися** ‘розпускати крила, сердитися, пишатися собою’: Так німці *кокошилися* своєю силою (Томчаній 1969: 196).
98. **Колиба** ‘житло чабанів і лісорубів’: Правда, біля *колиби* стояло кілька старих дубів – залишок колишньої діброви (Томчаній 1967: 164).
99. **Колодиця** ‘навісний замок’: Хто розбив стару *колодицю* й нову повісив? – сердито спитав Юлку (Томчаній 1967: 324).
100. **Колотвиці** ‘колоті дрова’: Шлангер давав півдеці, коли йому скидали кілька штук *колотниць* (Томчаній 1974: 662).
101. **Команиця** ‘конюшина’: Посеред двору стояв віз із свіжо накошеною *копаницею*, під возом спав батько на старій гуні (Томчаній 1967: 139).
102. **Комашня** ‘поминки’: Вони говорили, обдумували, як пройшов похорон, згадували, хто що сказав на *комашині* (Томчаній 1967: 301).
103. **Копили** ‘безбатченки, байстрюки’: Ану, почекайте ви мене, *копили* (Томчаній 1967: 193)!
104. **Коравий** ‘твердий’: *Коравий* же він (Томчаній 1967: 190)!

105. **Короставий** ‘хворий на коросту’: Виганяєте, як пса *коростявого* (Томчаний 1967: 213)?
106. **Корчма** ‘шинок, заїзд, де продавались спиртні напої’: Так говорили про вино з содовою водою, яке продавалося в спеціальних продовгастих склянках: угорці й називали їх «малим або великим кроком», – звичайно, не у вічність, а у бік *корчми*, отож – геть від дружини (Томчаний 1969: 38).
107. **Котя** ‘кошеня’: Я ніколи і сліпих *котят* не кидав у воду (Томчаний 1974: 651)...
108. **Кочія** ‘карета’: Гоблик поїхав на *кочії*, а я на фурикові їду, – відповідав Жменяк зустрічним (Томчаний 1967: 97).
109. **Кочоня** ‘холодець’: Тоді приходив час на холодець, який називали *кочоня*, кочонятина, бо всі ласощі приходили тоді на село з угорською назвою, із міста (Томчаний 1974: 674).
110. **Креденець** ‘буфет для посуду; шафа для зберігання посуду, столової білизни, закусок напоїв’: Верона підійшла до *креденця*, підняла одну з чашок, що стояли рядочком, взяла звідти гроші й стала перед Юрком (Томчаний 1967: 182).
111. **Крумплі** ‘картопля’: Відтак пекли *крумплі*, різали їх «бічаками» та «пеницірями» навпіл і кровили гарячим салом (Томчаний 1969: 206).
112. **Кулеша** ‘страва з кукурудзяного борошна’: Посередині – місце, вимощене землею, на якому готують бокораші *кулешу* (Томчаний 1969: 17).
113. **Кусник** ‘шматок’: Таки добрий *кусник* дістався тобі від твого нянька (Томчаний 1967: 259)!
114. **Куфер** ‘валіза’: Пан Янкель щотижня приходили у наше село з *куфриком*... обсованим таким (Томчаний 1974: 582).
115. **Кучма** ‘висока бараняча шапка’: За селом підперезав гуню мотузкою, *кучму* стягнув на вуха: хай вітер собі свище повз нього (Томчаний 1967: 259).
116. **Лада** ‘скриня’: Братова схаменулася, відступила крок назад і показала рукою на *ладу*-скриню, що простягнулася за столом (Томчаний 1974: 583).
117. **Лазиво** ‘драбина’: До нього вела приперта драбина, по-горбківському – *лазиво* (Томчаний 1974: 635).
118. **Лакітка** ‘ласощі’: Вона ожила у чужому краї, живлячи моє серце синівською любов’ю до людей, які про мене думали у праці, в недоспані ночі та носили в пазухах якусь сільську *лакотку* (Томчаний 1969: 42).
119. **Ламле** ‘ламає’: Зиму перетягує, гостець йому кістки *ламле*, а навесні він знову народжується, як те поле, що його кличе (Томчаний 1967: 244).

120. **Лапак** ‘тюрма’: Тепер мені легше йти, ти мені показала дорогу, відкрила *лапак*, за це тобі дякую (Томчаній 1974: 633)...
121. **Левеш** ‘суп’: Передусім на стіл ставиться *левеш* зі свинячого хребта (Томчаній 1969: 195).
122. **Легінь** ‘юнак, парубок’: *Легіні*, чоловіки стояли при кермі, широким рукавом сорочки втирали з лица піт: важко заробляли свій щоденний хліб (Томчаній 1969: 17).
123. **Леквар** ‘повидло’: Мої бабуся хотіли варити *леквар*, бо любили їсти пироги (Томчаній 1969: 183).
124. **Леленц** ‘дитбудинок’: Мене принесла Голичка з *леленцу* ще маленьким, – згадав Микола (Томчаній 1969: 220).
125. **Лем** ‘лиш, лише’: Я не силую, бо не помітуюся своїми дітьми, *лем* кажу, Маріє: Михайло міг би Мальвіну прикрити, аби її не рознесли язики по селу (Томчаній 1974: 569).
126. **Лепра** ‘проказа’: А я що? Хворий на *лепру* (Томчаній 1969: 32)?
127. **Ліба** ‘гуска’: Дюрку, скажіть щось по-чеськи, наприклад, «*ліба*» (Томчаній 1969: 24).
128. **Лопатки** ‘стручкова квасоля’: Як він тоді ганьбився, бо її мати на городі рвала *лопатки* і почула, що дочка каже хлопцеві (Томчаній 1974: 664).
129. **Любитися** ‘подобатися’: Моя частка йому *любилася* (Томчаній 1967: 41).
130. **Люстро** ‘дзеркало’: Відкривались навстіж шафи, вибирали жінки чорне плаття, прикладали до лица, заглядаючи в *люстра*; прикидали, кого зустрінуть на похороні: проймалися жалем до ще живої покійниці (Томчаній 1969: 53).
131. **Мадьяри** ‘угорці’: Це село опинилося на кордоні так само, як і їхнє, після того, як чехи передали Ужгород *мадьярам* (Томчаній 1967: 241).
132. **Масний** ‘який містить багато жиру, масла; жирний’: Ану, Іване, ходи ближче, подивися на мою воду, чому така *масна* (Томчаній 1967: 59)?
133. **Мелай** ‘кукурудза’: І замість хліба дайте бодай *мелаю*, свободу рідному слову (Томчаній 1969: 91)...
134. **Монисто** ‘намисло’: І Михайлова мати кілька разів носила Вінерів виноград, аби своїм хлопцям купити сорочки, а Ганьці плаття та *мониста*-гранатки (Томчаній 1974: 698).
135. **Муцьки** ‘котики’: Згадалися мокрі яруги, де зараз цвіте «*муцька*», ці пухнасті китиці на прутиках подібні до гусят, які щойно вилупилися (Томчаній 1969: 220).

136. **Наглий** ‘який наступає чи відбувається раптово, несподівано, непередбачено; невідкладний, негайний; терміновий’: Двадцять п’ять років було Йосипові, коли так *нагло* помер (Томчаній 1967: 48).
137. **Най** ‘хай, нехай’: *Най* мене так скривить, коли не буду мовчати, – і я показав зігнутий палець (Томчаній 1967: 191).
138. **Най ся не приказує** ‘краще не згадувати’: Михайло мав одну ногу хибну – *най ся не приказує*, всохлу нижче коліна (Томчаній 1974: 565).
139. **Нараз** ‘зараз же, відразу’: І *нараз* у таборі сталася біда між циганами: померла гарна циганка, яку прийшло ховати все село (Томчаній 1974: 574).
140. **Наруби** ‘навиворіт’: Отаке було і життя Жменякове – навиворіт: і сам жив *наруби*, й одяг свій так носив, не показуючи людям лицевого боку (Томчаній 1967: 86).
141. **Неборак** ‘людина, становище або вчинки, дії якої викликають співчуття’: Бо в нас, *неборе*, нічого немає (Томчаній 1967: 280).
142. **Нейні** ‘тітка’: Тут була за газдиню стара Марішка-*нейні* (Томчаній 1969: 38).
143. **Нигда** ‘ніколи’: *Нигда* ’м ся не возила на машині, люди добрі, і тепер не хочу (Томчаній 1967: 270).
144. **Новинка** ‘газета, часопис’: Дехто каже, чому я буду платити за *новинку*, коли Іван її задурно дістає (Томчаній 1967: 200)?
145. **Ногавиці** ‘штани’: Не піду, Іване, доки не встанеш і *ногавиці* на себе не візьмеш (Томчаній 1969: 126).
146. **’Ня** ‘мене’: Заплачу вам дохтора, а на дитині най присохне, най *’ня* бог скарає за хлопця на тому світі (Томчаній 1969: 100).
147. **Няньо** ‘батько’: Найбільше діставалося Юркові: за Романка не було кому заступитися в селі – *няньо* ходив по світу, заробляючи на землю (Томчаній 1974: 680).
148. **Ослін** ‘переносна кімнатна лава для сидіння’: Верона сиділа на *ослоні*, підперши голову руками, і чекала (Томчаній 1967: 181).
149. **Павуз** ‘дерево товщиною 12-15 см та довжиною близько 5 м для закріплення сіна під час транспортування возом’: Нарешті, віз з сіном *запавузили*, граблями причесали його з усіх боків (Томчаній 1967: 146).
150. **Паленка** ‘горілка’: *Паленка* вдарила людям у голови, але не так, щоб жменями кидали гроші на тарілку: від заклику до цього на мить усі протверезилися, позирали на кумів, бо вони першими кидають на тарілку (Томчаній 1969: 33).

151. **Парада** ‘урочистість, святковість в одязі; мода’: І *парада*, до якої всі так тягнутися, до доброго не приведе (Томчаній 1967: 110).
152. **Патиччя** ‘гілки, палички’: Зупинилися під стіною з рідкого *патиччя* (Томчаній 1967: 166).
153. **Пацьорки** ‘намисто’: У декого з них рука обвита чорними *пацьорками*, щоб не збитися в лічбі: людина мусить знати, скільки відмолитися «Отченашів», скільки «Богородиць» (Томчаній 1969: 66).
154. **Пивник** ‘глиняний глечик на питну воду’: Коса притупилася, вода скінчилася, вже нічого не залишилося у *пивнику*, навіть не було чого в точок налити (Томчаній 1967: 175).
155. **Пивниця** ‘льох, підвал для зберігання алкогольних напоїв’: Ти чула, Варко, Петричко покликав мене на вино в *пивницю* (Томчаній 1967: 35)?
156. **Писок** ‘рот’: А я забув, що в нього такий *писок*! – стукнув себе Петричко кулаком по лобі (Томчаній 1967: 38).
157. **Півдеці** ‘50 грамів’: Шлангер давав *півдеці*, коли йому скидали кілька штук колотниць (Томчаній 1974: 662).
158. **Під дяку ходити** ‘догоджати’: Видиш, хлопче, як Юлка тобі *під дяку ходить*? – якось заговорила мати, залишившись наодинці з сином, – а ти хмуравий, як та ніч у пізню осінь (Томчаній 1967: 142).
159. **Піпа** ‘люлька’: Пишні угорські вуса, зайнявши своє законне місце, прикривали вуста, *піпа*-люлька вихвалялася своїм довгим цибухом (Томчаній 1969: 106).
160. **Пішник** ‘стежка’: Бабуся були верткою: витісняли мене з *пішника*, бо самі хотіли попереду йти (Томчаній 1969: 76).
161. **Пішта** ‘Степан’: Головний бухгалтер *Пішта* Секереш, який сліпав над денним балансом, взяв на себе місію мого опікуна (Томчаній 1969: 9).
162. **Повісти** ‘сказати’: *Повісти* правду, в Сольноку майбутні колеги зустріли нас привітно (Томчаній 1969: 15).
163. **Погар** ‘склянка, кубок, келих’: Не думай, що я з кожним перехилю *погар*, бо дивися, скільки в мене гостей (Томчаній 1967: 99).
164. **Поздравління** ‘вітання’: Миле а красне *поздравління* насамперед од милого пана бога, а так од мене, твого вірного чоловіка Петра (Томчаній 1967: 203).
165. **Позирати** ‘дивитися’: Коли його образ зникав у пам’яті, вона знову *позирала* на колюльку (Томчаній 1969: 155).

166. **Покрівець** ‘ковдра, одіяло’: Не вилежуйтеся, – і потягла *покрівець*, щоб їх обдуло вранішнім свіжим повітрям (Томчаній 1969: 126).
167. **Поливка** ‘юшка, підлива’: Люди гомоніли, куховарки подавали на стіл попри каш, *поливку*, голубці, м’ясо; рідня, свашки ходили за спинами гостей і припрошували, силували людей (Томчаній 1967: 100).
168. **Попадя** ‘дружина попа’: Хоч Михайлові дуже хотілося їсти, бо пані *попадя* дала йому небагатий сніданок, але він соромився, як і всі селяни, коли їх частують перед тим, як вони ще не заробили (Томчаній 1967: 123).
169. **Поприкаш** ‘їжа з курятини, приправлена перцем’: Люди гомоніли, куховарки подавали на стіл *поприкаш*, поливку, голубці, м’ясо; рідня, свашки ходили за спинами гостей і припрошували, силували людей (Томчаній 1967: 100).
170. **Постоли** ‘м’яке селянське взуття з цілого шматка шкіри без пришивної підошви, яке звичайно носили з онучами, прив’язуючи до ніг мотузками (волоками)’: Капелюх у нього був просякнутий потом і формою нагадував голівку печериці, яка щойно показалася з-під торішнього листі, сорочка з домашнього полотна, штани теж, а постоли – в селі ніхто, крім нього, не ходив у *постолах* – потрапляли на горище тільки тоді, коли мали двадцять п’ять заплаток (Томчаній 1967: 163).
171. **Поточина** ‘струмок’: Під лісом, біля *поточини*, Юрко помітив кущ розквітлої верби (Томчаній 1967: 49).
172. **Потятко** ‘пташеня’: Поженилися в чужині, куди з нашого краю і *потятко* не залетить (Томчаній 1969: 42).
173. **Примаш** ‘перша скрипка’: Циганський *прімаш* Руді Танцош теж підійшов до мене і загравав над вухом тужливу мелодію (Томчаній 1969: 28).
174. **Притятий** ‘обрізний’: Цівка його вже була *притята*, хтось на його прикладі незграбно викарбував свої ініціали (Томчаній 1967: 164).
175. **Пролуфтуватися** ‘подихати свіжим повітрям, провітритися’: Михайле, – озвалася мати, – ану подивися, чи корова не зірвалася з ланцюга, і поглянь у небо, чи завтра можна буде сіяти, і *пролуфтуйся* мало, бо у нас буде бесіда жіноча (Томчаній 1974: 567).
176. **Пужално** ‘рукоятка батога, пуги’: За селом біля кладовища Юрко зупинив коней і побіг у гущавину, щоб вирізати нове *пужално* для батіжка (Томчаній 1967: 188).
177. **Пужало** ‘опудало’: Постав, хлопче, у коноплі *пужало*, бо горобці визбирають насіння, понеси няньові у поле їсти (Томчаній 1969: 99).

178. **Пушка** ‘рушниця’: У нас дерев’яні *пушки* (Томчаний 1967: 287).
179. **П’ястук** ‘кулак’: Відтак ударив *п’ястуком* по столу – аж легкі склянки підстрибнули, пальцями заплутався у власному волоссі і сказав (Томчаний 1974: 584)...
180. **Ремигати** ‘відригувати та повторно пережовувати проковтнуту їжу (про деяких жуйних тварин)’: Зловивши себе на впертому мовчанні, він подумав: «Напасся, як корова трави, а зараз пережовую, *ремигаю*» (Томчаний 1967: 126).
181. **Римбати** ‘плакати’: Не реви, Ганько, не *римбай*, – озвався Касич (Томчаний 1969: 173).
182. **Родак** ‘родич’: Майбутні *родаки* пройшли городище і вибралися на возову дорогу, яка перетинала старі виноградники навпіл (Томчаний 1974: 688).
183. **Ружа** ‘троянда’: Великий кошик з гронами загортали в плахтину з вишитими *ружами*, брали його на спину, а малий підвішували спереду на грудях і так несли виноград до міста (Томчаний 1974: 698).
184. **Сабов** ‘кравець’: Небіжчик няньо були *сабовом*, шили дешеве шмаття і для мадьярів, і для русинів (Томчаний 1969: 205).
185. **Сакомпак** ‘повністю’: Стільки його, що дві армії можна було взути і одягти «*сакомпак*» (Томчаний 1969: 171).
186. **Свадьба** ‘весілля’: А під кінець наступного місяця по селу ходила молода Жменячка і запрошувала: «Просили вас няньо, просили вас мамка і я вас прошу, аби ви в суботу прийшли до нас на *свадьбу*» (Томчаний 1974: 732).
187. **Свадьбувати** ‘грати весілля’: Ми готові *свадьбувати*, а ти молодого прогнав з дому (Томчаний 1967: 132)!
188. **Сервус** ‘привіт’: *Се-ервус*, Дюрку! – протяжно сказав Пішта Секереш у відчинені двері пакетної, де я працював (Томчаний 1969: 21).
189. **Сеся** ‘ця’: *Сеся*, няню?! То ви не знаєте Колесарову Марічку, що за потоком живе? – дивувався Петрик (Томчаний 1967: 233).
190. **Ситуований** ‘забезпечений’: Але невдовзі зявилося оголошення в чеській газеті «А-зет» з таким текстом: «Видаю дочку заміж добре *ситуваному* панові...» (Томчаний 1967: 71).
191. **Слідно** ‘видно, помітно’: Замок, який був поруч, до тепер *слідно* городище, спалили, зруйнували (Томчаний 1974: 637).
192. **Смолі** ‘соплі, шмарклі’: То, може, в тебе *смолі* потекли (Томчаний 1967: 41).
193. **Смолош** ‘шмаркач’: Ти би цілувалася, *смолошко* (Томчаний 1974: 665)?..

194. **Сокотити** ‘пильнувати’: Худобу треба *сокотити*, аби не наробила людям шкоди (Томчаний 1974: 645).
195. **Споритися** ‘іти, здійснюватися успішно і швидко (про роботу, діяльність)’: Праця весь день не *спорила*ся в її руках (Томчаний 1967: 186).
196. **Сперед** ‘попереду’: І вже за якийсь час Андрій штовхав *сперед* себе ручну тачку вулицею села і говорив Жменякові (Томчаний 1967: 97)...
197. **Стрий** ‘дядько по батькові, брат батька та чоловік батькової сестри’: *Стрий* вертався з міста порожнім возом з-під дров, які возив на продаж (Томчаний 1969: 61).
198. **Стрико** ‘дядько по батькові, брат батька та чоловік батькової сестри’: *Стрико* Павло лежав під хлівом на санях і хропів (Томчаний 1967: 139).
199. **Студня** ‘криниця’: Не досить, що ходить на мою *студню*, що я за нею ворота зачиняю, та й ще хоче, щоб я тягав для її корови воду до валова (Томчаний 1967: 50)!
200. **Сусік** ‘засік’: Феодали тримають у пазухах землю; бейреші сіють і жнуть, а врожай носять у чужі *сусіки*, земля їм тільки сниться (Томчаний 1969: 16).
201. **Тайстра** ‘гуцульська торба, як носять через плече’: Брали з собою у *тайстрини* хто що мав: один приніс картоплю, а другий наламав качанів кукурудзи, хто яблука, груші (Томчаний 1969: 206)...
202. **Ташка** ‘сумка’: Ти, Дюрку, не знаєш, що таке «*ташка*» (Томчаний 1969: 52)?
203. **Тештвир** ‘брат’: Русин-*тештвир* шкіру з вас не злупить, але й обдурити себе не дасть і братові рідному, – сказав Жменяк і підморгнув Логовникові (Томчаний 1967: 252).
204. **Тин** ‘огорожа, сплетена з лози, тонкого гілля; пліт’: Відійшовши, сів під *тином*, бо серце в його грудях сильно кидалося (Томчаний 1967: 146).
205. **Токан** ‘їжа з кукурудзяного борошна’: А біля столу з великої миски діти їли *токан* і запивали молоком (Томчаний 1967: 255).
206. **Токма** ‘торгівля’: Великі казани дихали масними гуляшами, які любить угорець після паленки; смажилася свинина та баранина, пилося вино і пиво; тут газди розпивали могоричі після *токми*, щоб куплена худоба не хворіла, не забанувалася за старим господарем і щоб газда споживав вторговані гроші на здоров’я (Томчаний 1969: 97).
207. **Топанки** ‘взуття’: Купиш йому *топанки*, бо вже від великодня плаче, що Ганьці купили, а йому ні (Томчаний 1967: 91).
208. **Точок** ‘у косарів – видовбана з дерева невеличка посудина, куди наливають воду й кладуть брусок для гостріння коси’: Налив води в *точок*, глечик поставив у траву під вербою і почав гострити косу (Томчаний 1967: 115).

209. **Требало** ‘потрібно було’: *Требало* прийти скорше на село (Томчаній 1969: 157).
210. **Трепета** ‘осика’: Це дерево ми звали *трепетою*, може, через те, що на ньому завжди трепетало листя, й у безвітря (Томчаній 1969: 89).
211. **Удвер’я** ‘одвірок’: До брата прийшла й *удвер’я* підпираєш (Томчаній 1967: 107)...
212. **Утирак** ‘рушник’: Збоку висів «*утирак*», а під ним стояло повне відро з водою (Томчаній 1969: 114).
213. **Файний** ‘гарний’: То має бути *файна* робота, коли має таку парадну назву, – відповів Михайло, бо не знав, що Йоська тільки збирає те, що колись збирав сільський перстена-ганчірник (Томчаній 1974: 581).
214. **Файта** ‘сім’я, рід’: Так і має бути, абисьме не вийшли з нашого кореня, з нашої *файти* (Томчаній 1969: 227).
215. **Фіглі** ‘жарти’: Війна – то не *фіглі* (Томчаній 1967: 291). *Фіглювати* ‘жартувати’: Я стою по шию у холодній воді, мені тяжко із ним *філлювати* (Томчаній 1974: 732).
216. **Фраїр** ‘приятель’: Вона ж була моєю *фраїркою*! – удавано жартував, хоч брат уже входив у кімнату (Томчаній 1974: 587).
217. **Фрас би їх улавив** ‘чорт би їх побрав’: А доктори з шпиталю написали власній жінці, що її газда помер за вітчизну, *фрас би їх улавив*, тих панів, бо все покривають брехнею (Томчаній 1969: 145)!
218. **Фрич** ‘вино з газованою водою’: Жужі, принеси для себе коньяку, а нам з Руді по «*фричу*» (Томчаній 1969: 28).
219. **Фурик** ‘тачка для саду’: На перших порах мішав вапняний розчин, пізніше кидав цеглу з рук у руки чи возив її на *фурику*-тачці, бо на виноградниках немає роботи для дітей, хіба лозу збирати навесні (Томчаній 1974: 595).
220. **Фуцка** ‘ляпас’: А це так просто і розумно, як *фуцка* – чехи кажуть (Томчаній 1967: 53).
221. **Хижа** ‘хата’: Сам перебрався до старої Касичевої *хижі*, що була на вишньому кінці, в Гаразді (Томчаній 1969: 187).
222. **Хосен** ‘користь’: Коли би я не вмів газдувати, – і показав пальцем на виноградник, – то там і надалі росли б червоні сливи, а з них малий *хосен* – його й колись мав тільки один Шпігель (Томчаній 1974: 615).
223. **Цімбор** ‘приятель, побратим, друг’: *Цімборо*, запам’ятай мої слова: Адольфа чекає кінець Наполеона (Томчаній 1969: 238).

224. **Цундрина** ‘лахміття, дрантя’: Кинеш якусь *цундрину* чи заголовок, притулиш голову до них – і маєш ліжко (Томчаній 1969: 114).
225. **Чардаш** ‘угорський народний танець у швидкому темпі, що починається повільним вступом; мелодія цього танцю’: Не раз зірветься бійка з-за музики: один хоче, щоб йому грали польку, другий – *чардаш* (Томчаній 1967: 75).
226. **Чекан** ‘кирка, клевак’: Жменяки також пішли туди, Михайло з лопатою, а Юрко з *чеканом* (Томчаній 1967: 246).
227. **Челядник** ‘людина’: Дехто з парубків знаходив собі пару, бо *челядника* найліпше видно у роботі: як трудиться, як увивається, як співає, який гнучкий має дрік (Томчаній 1969: 109)...
228. **Честовати** ‘шанувати’: І в святому письмі сказано, в заповідях божих: «*Честуй* отця і матір свою, да благо ти буде і долго літ будеш на землі» (Томчаній 1967: 44).
229. **Чигати** ‘чекати’: Навколо була така тиша, що наводила страх, наче у цій тиші на нього *чигала* смерть (Томчаній 1967: 159).
230. **Чинити** ‘робити’: Що залишалося *чинити* (Томчаній 1969: 181)?
231. **Чіга** ‘равлик або виріб з тіста у формі панциря равлика; макарони’: А до такого супу потрібні *чіги*, які поїхала робити моя горлиця (Томчаній 1969: 195).
232. **Чудуватись** ‘дивуватись’: Я би ся не *чудував*, коби їх бачив і вдень (Томчаній 1967: 273).
233. **Шандор** ‘Олександр’: Я вас прошу, *Шандоре*, не йдіть за мною (Томчаній 1969: 79).
234. **Шаркань** ‘дракон’: Діти раділи, що у казку вступив живий, знайомий чоловік, і задоволено говорили: «І досі кульгає *Шаркань*...» (Томчаній 1969: 185).
235. **Шафарня** ‘невисока, продовгувата скриня’: І знову несло сирістю від глиняної долівки, яка майже зникла у селі, знову вловлювався той трохи кваснуватий запах, що жив у *шафарні*, де від суботи до суботи зберігався житній хліб (Томчаній 1974: 673).
236. **Шафлик** ‘невисока широка дерев’яна посудина, що має вигляд зрізаної бочки’: У Горбках живуть люди гарячої крові, гуляння не обходилося без кола і ножа – гризлися на материній подушці, на старому подолку... але на цвинтарі всі м’якли, як житній окрайчик у Логовникових *шафликах* (Томчаній 1974: 574).
237. **Шваблик** ‘сірник’: Тому Жменяк хіба що усміхнеться, коли хтось нагадає, як його мати посилала до близького чи дальшого сусіди: «Ану, Юрку, збігай до Логовника за *швабликами*, бо я їм недавно зичала ложку солі; треба би лампу

- запалити, бо не виджу нитку вдіти до ігли, а няньові ногавиці чекають платку» (Томчаній 1974: 640).
238. **Швагер** ‘шурин’: Скажи, *швагре*, хто тобі дав такого розуму, хто тебе послав до мене (Томчаній 1967: 321)?
239. **Шеллев** ‘русалка’: По доріжці йде легкою ходою дівчина, немов русалка, по-угорськи – «*шеллев*», яка щойно скупалася в Тисі (Томчаній 1969: 9).
240. **Шерпиня** ‘сковорідка’: У тебе інше вариться під шапкою, як у моїй старій «*шерпині*» (Томчаній 1974: 650).
241. **Шкинтати** ‘шкандибати’: Най би *шкинтав* за мною твій брат, як божа кара за наші гріхи, якби він не тягнувся до мене зі своєю ласкою (Томчаній 1974: 585).
242. **Шовгор** ‘швагер, шурик, шурик’: Які то *шовгори*, що не вміють берегти чуже добро (Томчаній 1967: 169)!
243. **Шовдарь** ‘шинка’: Не принести тобі від Мальвіни *шовдаря*? – кольнув брата, знаючи, як той оберігає від нього свою жінку (Томчаній 1974: 571).
244. **Шоні** ‘Олександр, Сашко’: Позавчора гонведи чистили в stodolі гвинтівки, кулемети, а Жменяк одному з них тихо сказав, в’яжучи в лантух сіно: «*Шоні*, ти чистиш гвинтівку, а твій плуг іржавіє!» (Томчаній 1967: 289).
245. **Шопа** ‘покрівля, накриття на опорах для захисту чого-небудь від сонця, дощу і т. ін.’: А ми купалися під *шопою* у бочці, милися на річці, коли возили прати шмаття, або йшли помити худобі хвости (Томчаній 1974: 693).
246. **Шрубка** ‘гайка’: А ще й тому послав їх так далеко Жменяк, бо звідти вони повернуться не раніше, як завтра надвечір; винний прес уже два дні як у коваля, який має замінити на ньому одну *шрубку*; великий мідяний казан, в якому щороку восени варять на городі повидло з слив, газда переніс з комори в більш надійне місце – в льох, зверху накритий товстим шаром землі; і кадку з салом, і бочку з вином для Михайлового весілля туди перемістив (Томчаній 1967: 81).

3.5. ПАСИВНА ЛЕКСИКА У МОВІ ТВОРІВ М. ТОМЧАНІЯ. ФУНКЦІЯ ІСТОРИЗМІВ

Михайло Томчаний у своїй творчості досить часто послуговується пасивною лексикою для кращого висвітлення того історичного періоду, який описується у його романах. Зокрема, йдеться про період Першої та Другої світової війни, а також повоєнних років. Отож, в аналізованих творах Михайла Томчання виявлено такі приклади **історизмів**:

1. **Багнет** ‘колюча зброя, яку звичайно насаджують на кінець дула рушниці; штик’: Селяни гострили *багнети* на точилах, переробивши ручки на дерев’яні, бо добрі, непошкоджені потрібно було здавати новій владі (Томчаний 1967: 189).
2. **Гонвед** ‘солдат угорської армії в XIX-XX ст.’: За свідченням шофера Міклоша Чепури, я примушував його залізти у танк, залишений чехами, і битися з *гонведами*, бо вважаю себе українцем (Томчаний 1969: 181).
3. **Гусар** ‘у царській і деяких іноземних арміях – військовий з частин легкої кінноти, що носив форму на угорський зразок’: Давай, брате, поміняємось дівками, як добрі *гусари* міняються кіньми (Томчаний 1967: 78).
4. **Жандарм** ‘особа, що служить у військах жандармерії’: Там, може, посміялися над ним, але *жандармам* дали знати, кого мають під боком (Томчаний 1969: 75).
5. **Кріпак** ‘особисто залежний від поміщика й прикріплений до земельного наділу селянин’: Важко було би встановити, хто з них міняв насиджене місце, яка доля примусила *кріпака* чи козака рятуватися в Карпатах, чи навпаки – наш закарпатець тікав колись на Січ, щоб жити вільніше (Томчаний 1974: 705).
6. **Левенте** ‘примусова напіввійськова молодіжна фашистська організація’: Ми, *левенти*, – проговорив переляканий учитель (Томчаний 1967: 287).
7. **Нілош** ‘член угорської фашистської партії «схрещених стріл»’: Два тижні носив хлопчина і далі був би носив, та *нілош*, новий крамник у селі, шепнув жандармам, що він бачив Мехелового хлопця (Томчаний 1967: 285).
8. **Цісар** ‘володар, монарх’: Коли якийсь магнат писав *цісарю* австрійському донесення, то висловлювався так: «Його, Ракоція, охороняють русини, яких не можна купити золотом» (Томчаний 1969: 82).
9. **Червоногвардієць** ‘боєць Червоної гвардії’: Може, з його карабіна німець стріляв у серба; тримав його в руках угорський гонвед, який намагався зупинити наступ брусилівських солдатів; у руках *червоногвардійця* він захищав життя молодій Угорської республіки; потім – в чеського легіонера, а зрештою потрапив у село, де обрізали його цівку, зробили з нього каліку, щоб ним інших калічити (Томчаний 1967: 164-165).

10. **Чорносорочники** ‘члени фашистської бойової організації під керівництвом Фенцика С.’: Його вбили на кордоні *чорносорочники* (Томчаній 1967: 243).

3.6. ФУНКЦІЯ АРХАЇЗМІВ

У мові творів М. Томчанина виявлено такі приклади **архаїзмів**:

1. **Бричка** ‘легкий візок для їзди, іноді з відкидним верхом’: Хіба то погано, якщо вмієш на *бричці* сидіти, наче у колясці (Томчаний 1969: 38)?..
2. **Вуста** ‘губи, рот’: Юрко зрозумів, що у селі живе ще давня жменяківська слава, яка тепер пригнічує хлопця: той червонів і м’явся, відкривав *вуста*, а слова не виходили, наче застряли в горлі (Томчаний 1974: 704).
3. **Долото** ‘інструмент для видовбування отворів, заглиблень і т. ін.’: Мужчини робили при дорозі свердла, долота, гострили чересла, переробляли стерті рашпилі на *долота*, лагодили мідні котли, казани, в яких село варить лек вар восени (Томчаний 1974: 574).
4. **Жбан** ‘глекоподібний глиняний, дерев’яний або металевий посуд для води, молока, квасу і т. ін.’: Газда любив і випити, і запалити, якщо вино наливали із чужого *жбана*, а куриво подавали із сусідської тютюнниці, – свої гроші не тратив на такі «дурниці», без яких можна прожити вік (Томчаний 1974: 572).
5. **Кербач** ‘батіг’: Коли я, Юрку, дівочила, то ген той горіх, – і показала на кремезне дерево, що росло на дворі – був, як держално до *кербача* (Томчаний 1974: 610).
6. **Кросна** ‘ручний ткацький верстат’: Десь там, під навислою горою, хата, а в ній – *кросна* (Томчаний 1969: 26).
7. **Нотар** ‘нотаріус’: З батьком по тички, за колотими дровами... у Стрипу до *нотаря* за дідовим хресним листом, коли мусив доводити Хортію, що я теж людина (Томчаний 1974: 663).
8. **Онуча** ‘шматок тканини, яким обмотують ноги перед взуванням (переважно в чоботи)’ : Юлка говорила Михайлові, що купить йому на великдень; розпитувала, чи теплі *онучі*, які йому сьогодні дала (Томчаний 1967: 152).
9. **Очкур** ‘пояс або шнур, яким стягують штани або шаровари для підтримання їх’: Їх треба носити на міцному гачнику, на міцному *очкурі* (Томчаний 1974: 598).
10. **Рамено** ‘плече’: Павло лежав у майці, розкинувши на подушці оголені міцні *рамена* (Томчаний 1974: 700).
11. **Уста** ‘губи, рот’: Сонце з чистого неба заглядало в ці маленькі водяні дзеркальця, як дівчина перед зустрічю з милим, і, обнімаючи промінням землю, цілувало її росяне тіло теплими *устами* (Томчаний 1967: 95).
12. **Шинок** ‘невеликий заклад, де продавалися на розлив спиртні напої; корчма’: Ресторан мав великий зал і ще одну бічну кімнату: там був *шинок*, до якого вів окремий вхід із вулиці (Томчаний 1969: 38).

3.7. СЛОВА, ЗАПОЗИЧЕНІ З УГОРСЬКОЇ МОВИ

Під час освоєння угорцями їхньої теперішньої території розташування, кочові племена переходили через територію сучасної України. Деякий час вони знаходилися на території Північного Причорномор'я, де на той час жили поляни. Уже після освоєння угорцями їхньої нової батьківщини, племена вступили в безпосередній контакт зі слов'янами, серед них і з українцями, через що між ними утворилися досить тісні зв'язки, які датуються IX – початком X століття.

Як зазначає Єлизавета Барань у своїй праці: «Східнослов'яно-угорські, зокрема українсько-угорські міжмовні контакти особливо посилюлися в той період, коли угорці (мадари) оселилися в Карпатському регіоні. Запозичували нові поняття і слова внаслідок географічних, суспільних та економічних відносин. Тому з-поміж іншомовних нашарувань угорської мови найбільшу кількість становлять слов'янізми. З появою Угорської держави цей мовний процес став зворотним: угорська мова вплинула на сусідні східнослов'янські говори. Частина україномовного населення проживала у складі Угорського королівства, а згодом – Австро-Угорської монархії, через те вплив угорської мови на українські говори виявився чи не найсильнішим» [2, с. 16].

Згідно з нашими спостереженнями, особливо це стосується західної частини діалектів нашої мови, що яскраво проілюстровано в аналізованих нами творах. І, хоча ці лексеми згодом набули іншої форми вживання, проте значення майже не змінилося.

Мирослав Дочинець та Михайло Томчаній досить часто послуговуються гунгаризмами під час написання для збільшення колориту твору та передачі живої мови спілкування місцевих жителів, які нерідко використовують запозичення через суміжність територій і наявність білінгвального середовища спілкування. Тому серед діалектних лексем таких творів, як «Горянин. Води господніх русел», «Мафтей. Книга, написана сухим пером» а також трилогія «Жменяки» варто виділити запозичення з угорської мови, а саме:

1. **Баканчі** 'черевики' – походить від угорського *bakancs*.
2. **Банувати** 'сумувати, журитися' – походить від угорського *bánni*.
3. **Баня** 'шахта' – походить від угорського *bánya*.
4. **Бачі** 'дядько' – походить від угорського *bácsi*.
5. **Бейреш** 'батрак; бідний селянин-наймит у поміщика або куркуля': – походить від угорського *béres (bérelni)*.
6. **Бітанга** 'забіяка, шибеник' – походить від угорського *bitang*.
7. **Бокор** 'пліт' – походить від угорського *bokor* [8, с. 12-13].
8. **Босорканя** 'відьма' – походить від угорського *boszorkány* [7, с. 237].

9. **Бочкор** ‘чоловіче взуття, черевики’ – походить від угорського *bocskor* [7, с. 240-241].
10. **Вакації** ‘канікули’ – походить від угорського *vakáció*.
11. **Валів** ‘жолоб, корито’ – походить від угорського *vályú*.
12. **Вінцелер** ‘виноградар, господар виноградників’ – походить від угорського *vincellér*.
13. **Вуйош** ‘верхній одяг із сукна у вигляді напівпальта’ – походить від угорського *ujjas*.
14. **Газда** ‘господар’ – походить від угорського *gazda*.
15. **Гарапник** ‘довгий батіг, сплетений з тонких ремінців’ – походить від угорського *harapni*.
16. **Гаті** ‘труси, підштанники’ – походить від угорського *gatyá*.
17. **Геренда** ‘дерев’яна балка на стелі’ – походить від угорського *gerenda*.
18. **Гестиня** ‘їстівний каштан’ – походить від угорського *gesztenye*.
19. **Готар** ‘межа, кордон’ – походить від угорського *határ* [7, с. 576].
20. **Гуляш** ‘їжа зі шматочків м’яса, тушкованих з приправою’ – походить від угорського *gulyás*.
21. **Гурка** ‘кров’яна ковбаса’ – походить від угорського *hurka*.
22. **Гомба** ‘гудзик’ – походить від угорського *gomb*.
23. **Гратуляція** ‘вітання’ – походить від угорського *gratulálni*.
24. **Дараб** ‘шматок’ – походить від угорського *darab* [8, с. 12].
25. **Деца** ‘одиниця місткості, яка дорівнює одній десятій долі літра’ – походить від угорського *decí*.
26. **Доган** ‘тютюн’ – походить від угорського *dohány*.
27. **Дюла** ‘Юлій’ – походить від угорського *Gyula*.
28. **Ешпереш** ‘декан, титул католицького попа’ – походить від угорського *esperes*.
29. **Жеб** ‘кишеня’ – походить від угорського *zseb*.
30. **Іштван** ‘Степан’ – походить від угорського *István*.
31. **Кабат** ‘пальто’ – походить від угорського *kabát*.
32. **Канікули** ‘спека’ – походить від угорського *kánikula*.
33. **Канта** ‘бідончик’ – походить від угорського *kanta*.
34. **Катуна** ‘вояк, солдат’ – походить від угорського *katona* [8, с. 406].
35. **Керт** ‘сад’ – походить від угорського *kert*.
36. **Ковач** ‘коваль’ – походить від угорського *kovács*.
37. **Кокош** ‘півень’ – походить від угорського *kakas*.
38. **Колач** ‘солодка випічка з тіста’ – походить від угорського *kalács*.
39. **Коцка** ‘кубик’ – походить від угорського *kocka*.
40. **Кочія** ‘карета’ – походить від угорського *kocsi*.

41. **Кочоня** ‘холодець’ – походить від угорського *kocsonya*.
42. **Кошар** ‘кошик’ – походить від угорського *kosár*.
43. **Креденс** ‘буфет для посуду; шафа для зберігання посуду, столової білизни, закусок напоїв’ – походить від угорського *kredenc*.
44. **Крумплі** ‘картопля’ – походить від угорського *krumpli*.
45. **Лаби** ‘ноги’ – походить від угорського *láb* [9, с. 173].
46. **Лада** ‘скриня’ – походить від угорського *láda*.
47. **Ланц** ‘ланцюг’ – походить від угорського *lánc*.
48. **Левеш** ‘суп’ – походить від угорського *leves*.
49. **Легінь** ‘юнак, парубок’ – походить від угорського *legény* [9, с. 209].
50. **Леквар** ‘повидло’ – походить від угорського *lekvár*.
51. **Лепра** ‘проказа’ – походить від угорського *lepra*.
52. **Лотрош** ‘голодранець’ – походить від угорського *lator*.
53. **Лямпаш** ‘каганець, вогонь якого захищений від зовнішнього середовища склом’ – походить від угорського *lámpás*.
54. **Мадьяри** ‘угорці’ – походить від угорського *magyar*.
55. **Маржина** ‘худоба’ – походить від угорського *marha* [9, с. 390].
56. **Мочар** ‘багно, драговина, трясовина’ – походить від угорського *mocsár*.
57. **Нейні** ‘тітка’ – походить від угорського *néni*.
58. **Оболок** ‘вікно’ – походить від угорського *ablak*.
59. **Паленка** ‘горілка’ – походить від угорського *pálinka*.
60. **Паприка** ‘перець’ – походить від угорського *paprika*.
61. **Пасуля** ‘квасоля’ – походить від угорського *paszuly*.
62. **Піпа** ‘люлька’ – походить від угорського *pipa*.
63. **Пішта** ‘Степан’ – походить від угорського *Pisti*.
64. **Погар** ‘склянка, кубок, келих’ – походить від угорського *pohár* [10, с. 473].
65. **Пондьола** ‘халат’ – походить від угорського *pongyola*.
66. **Поприкаш** ‘їжа з курятини, приправлена перцем’ – походить від угорського *paprikás*.
67. **Примаш** ‘перша скрипка’ – походить від угорського *prímás*.
68. **Пуцувати** ‘чистити’ – походить від угорського *pucolni*.
69. **Рендешний** ‘пристойний, порядний’ – походить від угорського *rendes*.
70. **Ружа** ‘троянда’ – походить від угорського *rózsa*.
71. **Сабов** ‘кравець’ – походить від угорського *szabó*.
72. **Сакомпак** ‘повністю’ – походить від угорського *cakkompak*.

73. **Сервус** ‘привіт’ – походить від угорського *szervusz*.
74. **Табла** ‘стілниця’ – походить від угорського *tábla*.
75. **Ташка** ‘сумка’ – походить від угорського *táska*.
76. **Телек** ‘маєток (земельний)’ – походить від угорського *telek*.
77. **Тештвир** ‘брат’ – походить від угорського *testvér*.
78. **Товмач** ‘перекладач’ – походить від угорського *tolmács*. **Товмачити** ‘тлумачити, перекладати’ – походить від угорського *tolmácsol*.
79. **Топанки** ‘взуття’ – походить від угорського *topán*.
80. **Торко** ‘різнокольоровий, барвистий, картатий’ – походить від угорського *tarka*.
81. **Туліпан** ‘тюльпан’ – походить від угорського *tulipán*.
82. **Унгвар** ‘Ужгород’ – походить від угорського *Ungvár*.
83. **Файта** ‘рід, рідня’ – походить від угорського *fajta*.
84. **Факля** ‘смолоскип’ – походить від угорського *fáklya*.
85. **Фрич** ‘вино з газованою водою’ – походить від угорського *fröccs*.
86. **Хосен** ‘користь’ – походить від угорського *haszon*. **Хосенний** ‘корисний’ – походить від угорського *hasznos*.
87. **Цімбор** ‘приятель, побратим, друг’ – походить від угорського *cimbor*.
88. **Ціфрувати** ‘різьбити’ – походить від угорського *cifráz*.
89. **Чардаш** ‘угорський народний танець у швидкому темпі, що починається повільним вступом; мелодія цього танцю’ – походить від угорського *csárdás*.
90. **Челядина** ‘людина’ – походить від угорського *cseléd*.
91. **Чикош** ‘пастух’ – походить від угорського *csikos*.
92. **Чіга** ‘равлик або виріб з тіста у формі панциря равлика; макарони’ – походить від угорського *csiga*.
93. **Чоколада** ‘шоколад’ – походить від угорського *csokoládé*.
94. **Чота** ‘взвод’ – походить від угорського *csata*.
95. **Шалик** ‘шарфик, кашне’ – походить від угорського *sál*.
96. **Шандор** ‘Олександр’ – походить від угорського *Sándor*.
97. **Шаркань** ‘дракон’ – походить від угорського *sárkány*.
98. **Шаш** ‘осока’ – походить від угорського *sás*.
99. **Шеллев** ‘русалка’ – походить від угорського *sellő*.
100. **Шерпиня** ‘сковорідка’ – походить від угорського *serpenyő*.
101. **Шовдарь** ‘шинка’ – походить від угорського *sódar*.
102. **Шор** ‘ряд’ – походить від угорського *sor*.
103. **Яперка** ‘шовковиця’ – походить від угорського *eperke*.

РОЗДІЛ 4

ТЕМАТИЧНІ ГРУПИ ДІАЛЕКТИЗМІВ

Нижче подано класифікацію за тематичними групами тих діалектизмів, які присутні в творах Мирослава Дочинця та Михайла Томчанія:

назви хвороб: вавка, вогнець, гостець, дихавиця, лепра, сипняк.

назви будівель: гражда, житво, колиба, корчма, лапак, леленц, обійстя, пивниця, посад, робітня, телек, хижка, цюпа, шопа.

назви людей та органів тіла: андя, бачі, буркала, варги, вітець, вуйко, вуйна, вуйчина, газда, газдиня, гузиця, тазда, дівка, дівойка, дітвак, дрік, жінчовка, жона, збуйвік, карк, лабети, лаби, легінь, легіньчук, мадьяри, молодан, нанашка, нейні, няньо, писок, п'ястук, родак, свояк, старшина, стрий, стрико, стрийчаник, тештвир, файта, фамілія, фраїр, цімбор, челядник, черева, швагер, шовгор, шуряк.

назви тварин: бидло, бриндак, бузьок, вивірка, гавран, кертиця, когут, кокош, котя, куря, ласиця, ліба, малфа, маржина, медвідь, муравель, огир, потя, потятко, пструг, пчола, свинча, сільодка, цап, червак, чіга.

назви одягу, аксесуарів та взуття: баканчі, біль, бочкор, бранзулетка, бесаги, вахляр, вуйош, гаті, гуня, гомба, зап'ятки, згарда, кабат, капчурі, капишук, клеван, кошуля, крисаня, кучма, лайбик, монисто, ногавиці, пацьорки, платина, пондьола, постולי, сердак, тайстра, ташка, тобівка, топанки, уберя, холошні, чуні, шалик.

назви предметів: бартка, банківка, бервено, бинда, бічак, бокор, бомкало, валів, варішка, верета, вірьовка, гадваб, гарадичі, гарапник, гасниця, гвер, гелетка, геренда, гладун, голобля, горнець, деко, деревище, драниці, дутки, запинала, кадуб, канта, канчук, кварта, кимак, кінва, клепач, кліть, ковбиця, козуб, колодиця, коновка, кошар, креденс, креденець, кріс, курківка, куфер, лада, лазиво, ланц, линва, люля, люстро, лямпаи, мажа, маняк, мостина, налигач, новинка, оболук, обрус, ослін, павіса, павуз, падамент, паля, пендрик, пивник, піпа, плаха, погар, покрівець, пуга, пужално, пужало, пушка, рура, рянда, скляниця, сулія, табла, точок, ужсва, утирак, утиральник, файка, факля, фляшка, фурик, цизорик, ціліндер, цура, цурпалка, черепаня, чекан, черкан, шафарня, шафлик, шваблик, шерпиня, шкалик, шрубка, штемпелик, шула, шутер.

назви елементів та явищ природи: бистрина, габа, гостинець, зарінок, зізда, зворина, канікули, луна, люфт, млака, мочар, пішник, плай, поточина, путівець, рінь, ручай, хвища, яръ, яскиня.

назви професій: бокораи, бахтер, бокораи, вінцелер, возій, гудак, дохтур, ешпереш, катуна, ковач, пачкар, попада, примаш, сабов, світован, товмач, чабан, чикош, шандарь.

назви властивостей і стану людини: безмужня, варґатий, гандрабатий, ганьбливий, годен, груба, драчливий, дрічна, жонатий, заквацяний, запозирливий, збитошний, зизоокий, кальний, коравий, лепавий, ліпший, обленний, подеишлий, причмелений, пульоокий, рендеишний, смолавий, спуджжений, убратий, файний, короставий, форемний, хирявий, хосенний, хупавий, щасний, юрливий.

назви рис характеру: бітанга, бідачина, брехач, галабурдник, джигун, збиточник, збуй, колотник, копили, лайдак, лотрош, мандрьоха, неборак, пискля, смолош, цундрош.

назви ознак предмета: будучне, вільгий, газдівський, глітний, днеишний, дорідний, жаливляний, ліпший, масний, маціцький, наглий, послідний, потульний, прилюбний, притятий, сесь, ситуований, студений, тучний, файний, цуравий, черлений.

назви дій і станів: банувати, бовваніти, бочитися, брехати, бритвати, вариводити, варувати, варуватися, вейкати, вергати, вигойкувати, видіти, видітись, випулити, випулятися, вівкати, востити, галюкати, ганьбитися, гарувати, гзитися, глядати, гойкати, голосити, гоститися, гошитися, гулюкати, гучати, желіпати, заклалася, звідати, здиміти, здріти, зівкати, злюбитися, імати, кокошитися, кутуляти, лідувати, ладитись, лопотіти, любитися, мамрати, мишкувати, м'яцкати, напудити, напудитись, нащавити, нипати, нуртувати, очунятися, пантрувати, пащекувати, під дяку ходити, плуганитися, повісти, позирати, покітити, пражити, притятись, пролуфтуватися, пуджати, пуцувати, раяти, ремигати, ремствувати, римбати, роковати, свадьбувати, смішувати, сокотати, споритися, спудити, спуджувати, стріти, ськати, товмачити, токанисти, тратитися, трафити, філлювати, хибувати, хорувати, цімборити, ціфрувати, цубрити, чалапати, чеберяти, честовати, чигати, чинити, чипіти, чопоніти, чудуватись, шамотати, шкинтати, шпацерувати.

назви народного повір'я: бісиця, босорканя, немза, обмара, полісун, шаркань, шеллев.

прислівники: банно, бігме, боржій, в'єдно, видав, видко, галасвіта, гейби, горі, д'горі, днесь, днеська, долі, долу, домів, доста, йно, кедь, коби, леда, лем, назадгузь, нараз, наруби, ниньки, нигда, нігда, пак, переже, проз, сакомпак, слідно, сперед, тогди, туйки, усяко, файно, шиковно.

назви продуктів харчування та напоїв: балабушка, будз, гуляш, гурка, загуменок, зеленина, їдло, коврій, колач, кочоня, кулеша, лакітка, левеш, леквар, миндра, мнясо,

падалиця, паленка, печеня, поливка, поприкаш, потрава, токан, фрич, чоколада, шасла, шовдарь, ярина.

назви рослин: *гестиня, дикар, доган, жалива, команиця, корчі, косиця, крумплі, лелітка, лерха, лопатки, мелай, муцьки, паприка, пасуля, ружа, свербигузка, трепета, туліпан, чічки, шаш, яперка.*

назви подій, пригод: *вакації, задушні дні, комашня, парада, придибенція, приключка, пришта, свайба, свадьба, чудниця.*

назви видів діяльності: *бавка, винобрання, гендлярство, ділання, токма.*

назви міст та імена: *Дюла, Иитван, Йожка, Йонко, Лемберг, Пішта, Унгвар, Шандор, Шоні.*

збірні назви: *бадилля, газдівство, гурма, дітвацтво, дрантя, кумпанія, легінство, патиччя, трачиння.*

інші: *абись, айно, альбо, апель, ачей, бакай, баня, бейреш, бись, бобальки, брость, буката, бутин, ватра, винниця, вітцівіцина, вогень, вишитко, гичка, горниця, город, готар, границя, гробовище, гутірка, гратуляція, дараб, дараба, деца, драбачки, дучка, жада, жеб, жевриво, жийте, жовнарок, завгура, застум, здоровля, здоровлічко, здохлабись, іносе, ймено, йо, казанка, калабатина, керт, кіло, коритар, коцка, кочія, кусник, ламле, любас, любаска, марниця, матура, мисль, моква, надібок, най, най ся не приказує, народини, нико, нич, 'ня, огень, одвіт, одробина, півдеці, піяння, плац, повістина, поздравління, помагач, почування, примусія, причандали, рано, ріща, ровта, се, сервус, сеся, Славайсу, смолі, страна, студінь, студня, сусік, сурдик, тин, торко, требало, трійло, удвер'я, фіглі, фрас би їх улапив, фуцка, хабаз, хиба, ходь, хосен, цимус, ціхи, цундрина, чардаш, черінь, чолопок, чота, шор.*

ВИСНОВКИ

Мовостиль Мирослава Дочинця та Михайла Томчанія є неординарним. Для нього характерна насиченість діалектною і застарілою лексикою.

У процесі аналізу романів Мирослава Дочинця «Горянин. Води Господніх русел» та «Мафтей. Книга, написана сухим пером» ми виявили 517 діалектизмів, 25 історизмів та 63 архаїзми. З цього можна зробити висновок, що в своїй творчості письменник часто послуговується діалектизмами.

Проаналізувавши трилогію Михайла Томчанія «Жменяки», ми виявили 246 діалектизмів, 10 історизмів та 12 архаїзмів. З цього можна зробити висновок, що в своїй творчості Михайло Томчаній використовує діалектизми, проте не так часто, як це робить Мирослав Дочинець. Не можна відкидати той факт, що митець був талановитим майстром пера, проте можна тільки здогадуватися про те, чому мова його творів є доволі бідною на діалектну лексику. Зокрема, найчастіше в своїх творах автор використовує діалектизми у мові персонажів, зокрема *няньо, стрико, газда, вуйко, дівка, ногавиці, ганьбитися, жалива* і под., які є клішованими. Пояснити це можна тим, що жив митець у радянські часи, де художні твори перед появою у світ проходили жорстку цензуру, а письменникам радили писати літературною мовою без використання місцевих говірок. Процес нівеляції діалектів загострився у 50-80-их роках ХХ століття, тобто в період активної творчості Михайла Томчанія. І, хоча він не відкинув повністю ідею використання діалектної лексики, проте використовував її у значно меншій кількості, ніж, наприклад, наш сучасник Мирослав Дочинець, який вільно використовує діалектизми, які надають мові творів митця особливого закарпатського мовного колориту. Дочинця шанують за те, що він популяризує рідну говірку.

У творах митців нам вдалося також виявити 103 запозичення з угорської мови, якими закарпатці досить часто послуговуються у побутовому спілкуванні. Відомо, що українсько-угорські міжмовні контакти на території Закарпаття є маргінальними та перманентними завдяки багатосотрічним династійним, політичним, культурним контактів двох народів. Вважаємо, що письменники використали запозичення у своїх романах задля того, щоб якнайточніше передати живу мову нашого регіону.

Митці використовують діалектну та застарілу лексику для того, аби заглибити читача в той світ, в те середовище, яке вони створили у своєму творі, а також для того, щоб передати колорит, побут, звичаї і традиції тієї місцевості, яка відображена у творі. Зокрема, історизмами та архаїзмами письменники послуговуються для того, щоб якомога точніше відтворити часові рамки, про які йдеться у творі.

У роботі виконано тематичну класифіковано діалектизмів. У результаті дослідження ми дійшли висновку, що найчастіше митці в своїх творах використовують предметів, а найрідше – назви хвороби.

Творчість Мирослава Дочинця та Михайла Томчанія є цінною насамперед для молодшого покоління читачів, адже з плином часу та розвитком технології вони все більше вживають іншомовні сленги і забувають мову своїх предків. Результати дослідження можуть бути використані для створення словників творів письменників, що дає змогу легко та без труднощів читати закарпатську літературу і тим читачам, які не володіють місцевою говіркою. Це допомогло б популяризувати твори закарпатських письменників серед ширшого кола читачів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Барань Є. Угорсько-українська міжмовна інтерференція на Закарпатті (гунгаризми у творах закарпатських українських письменників). // П. Гриценко, Н. Хобзей (ред.) Діалектологічні студії 9: Запозичення та інтерференція. Львів, 2010. 59–67.
2. Бевзенко С. П. Українська діалектологія. Київ: Вища школа, 1980. 247 с.
3. Берегсасі А., Черничко С.: Державний статус української/русинської (руської) мови на Закарпатті у ХХ столітті. *TeKa Kom. Pol.-Ukr. Zwiqz. Kult.* – OL PAN, 2012, 27-38.
4. Вегеш Микола. Державотворчі процеси у Карпатській Україні в художньому слові. Матеріали VII міжнародної науково-практичної конференції. 2022, с. 332-346.
5. Грицак М.А. Матеріали до словника українських говірок Закарпатської області. Вип. 1.: А–Б / За ред. П.Ю. Гриценка. – К. : КММ, 2017. – 380 с.
6. Дзендзелівський, Йосиф Олексійович. Конспект лекцій з курсу української діалектології : (вступні розділи) / Й. О. Дзендзелівський; МВ і ССО УРСР, Ужгородський держ. ун-т. – Ужгород: [б. в.], 1966. – 96, [3] с.
7. Етимологічний словник української мови: В 7 т. – Т. 1: А–Г / Ред. кол.: О. С. Мельничук (гол. ред.), І. К. Білодід, В. Т. Коломієць, О. Б. Ткаченко. АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К.: Наукова думка, 1982. 632 с.
8. Етимологічний словник української мови: В 7 т. – Т. 2: Д–Копці / Ред. кол.: О. С. Мельничук (гол. ред.), В. Т. Коломієць, О. Б. Ткаченко. АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. Київ: Наукова думка, 1985. 572 с.
9. Етимологічний словник української мови: В 7 т. – Т. 3: Кора–М / Ред. кол.: О. С. Мельничук (гол. ред.), В. Т. Коломієць, Т. Б. Лукінова, В. Г. Складенко, О. Б. Ткаченко; Укладачі: Р. В. Болдирєв, В. Т. Коломієць, Т. Б. Лукінова, О. С. Мельничук, Г. П. Півторак, А. Д. Пономарів, Н. С. Родзевич, В. Г. Складенко, І. А. Стоянов, А. М. Шамота. АН УРСР. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К.: Наукова думка, 1989. – 553 с.
10. Етимологічний словник української мови: В 7 т. – Т. 4: Н–П / Ред. кол.: О. С. Мельничук (гол. ред.), В. Т. Коломієць, Т. Б. Лукінова, Г. П. Півторак, В. Г. Складенко, О. Б. Ткаченко; Укладачі: Р. В. Болдирєв, В. Т. Коломієць, А. П. Критенко, О. С. Мельничук, Г. П. Півторак, А. Д. Пономарів, В. Г. Складенко, І. А. Стоянов, В. А. Ткаченко, О. Б. Ткаченко, А. М. Шамота. НАН України. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К.: Наукова думка, 2003. 657 с.
11. Закарпатська обласна рада. Офіційний вебсайт (режим доступу: <https://zakarpattya.gov.ua/zakarpattya/infrastruktura/heohrafiya/>). Дата звернення 12.04.2025).
12. Ігнатович О. Літературні портрети. – Lira, 2013.
13. Кобилянський Б. В. Діалект і літературна мова. Київ, 1960.
14. Мирослав Дочинець: біобібліогр. покажч. / уклад.: А. Вінницька, Є. Руденко ; ред. Л. Голубенко ; Миколаїв. обл. універс. наук. б-ка ім. О. Гмиряова. – Миколаїв, 2017. – 35 с. – (Серія «Імениті письменники сучасної України» ; вип. 3).
15. Мирослав Дочинець. Горянин. Води Господніх русел : роман. – Мукачево : Карпатська вежа, 2013. – 312 с.
16. Мирослав Дочинець. Мафтей. Книга, написана сухим пером. – Мукачево : Карпатська вежа, 2016. – 362 с.
17. Михайло Томчаній. Жменяки. – Ужгород: «Карпати», 1967. – 335 с.
18. Михайло Томчаній. Жменяки. Трилогія – Київ: «Дніпро», 1974. – 733 с.

19. Михайло Томчаній. Тихе містечко. – Ужгород: «Карпати», 1969. – 243 с.
20. Носа М. Літературна Тячівщина в загальноукраїнському контексті: Метод. посібник / М. Носа, Б. Носа. – Ужгород: Гражда, 2010. – 80 с.
21. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970-1980): Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1970–1980 (режим доступу <http://sum.in.ua/s/>. Дата звернення 11.02.2023).
22. Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія. за заг. ред. І. К. Білодіда. Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні АН УРСР. Київ: Наук. думка, 1973. 438 с.
23. «Срібна земля», газета № 25 (732) від 5 вересня 2009 року: «Письмо густе й відшліфоване». До 50-річчя від дня народження Мирослава Дочинця, С. 11.
24. Molnár József – Molnár D. István: Kárpátalja népessége és magyarsága a népszámlálási és népmozgalmi adatok tükrében. Beregszász, Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség Tankönyv- és Taneszköztanácsa – PoliPrint, 2005, p. 115.

KÖVETKEZTETÉSEK

Miroslav Docsinec és Mihajlo Tomcsányi nyelvstílusa rendhagyó. Jellemző rá a nyelvjárási és elavult szókincs gazdag használata.

Miroslav Docsinec *Hegylakó. Az Úr vizeinek medrei és Maftij. A könyv, amely száraz tollal íródott* című regényeinek elemzése során 517 nyelvjárási lexikai elemet, 25 történelmi kifejezést és 63 archaizmust adatoltunk. Vizsgálataik igazolják, hogy az író műveiben gyakran folyamodik a nyelvjárási lexikai elemek használatához.

Mihajlo Tomcsányi *Zsmenyákok* című trilógiájának elemzése során 246 nyelvjárási lexikai elemek, 10 történelmi kifejezést és 12 archaizmust találtunk. Ebből arra a következtetésre jutottunk, hogy Mihajlo Tomcsányi szintén folyamodik a nyelvjárási lexikai elemek használatához, ám nem olyan gyakorisággal, mint Miroslav Docsinec. Mihajlo Tomcsányi műveiben az ukrán standard nyelvet igyekszik használni. Ennek oka lehet, hogy az író a szovjet időben élt, amikor az irodalmi művek szigorú cenzúrán estek át megjelenésük előtt, és az írókat arra ösztönözték, hogy lehetőleg a nyelvjárási elemek mellőzésével írjanak. A dialektusok háttérbe szorításának folyamata különösen az 1950–80-as években volt érezhető – Mihajlo Tomcsányi aktív alkotói időszakában.

Nyelvjárási lexikai elemeket a szerző felgyakrabban a szereplők beszédében találunk. Bár teljesen nem vetette el a dialektusok használatát, mennyiségében jóval kevesebbet alkalmazott, mint például Miroslav Docsinec, aki szabadon használja azokat, ezzel sajátos kárpátaljai nyelvi stílust kölcsönözve műveinek. Docsinec munkásságát nagyra becsülik, mert népszerűsíti szülőföldje nyelvjárását.

A szerzők műveiben 103 magyar eredetű jövevényszót adatoltunk, amelyeket széleskörben elterjedtek a kárpátaljai ukrán lakosság nyelvhasználatában. Fontos kiemelni, hogy a marginális és permanens ukrán–magyar nyelvi kapcsolatok Kárpátalja területén több évszázados dinasztikus, politikai és kulturális kapcsolatok révén jöttek létre.

A nyelvjárási lexikai elemeket az írók azzal a céllal használják, hogy az olvasót jobban behelyezzék az általuk bemutatott közegbe. A történelmi kifejezések és archaizmusok által pedig pontosan jelenítsék meg a műben leírt korszakot.

Munkánkban elvégeztük a vizsgált szavak tárgykör szerinti csoportosítását.

A kutatás eredményei alapján lehetőség van létrehozni Miroslav Docsinec és Mihajlo Tomcsányi írói szótárát, amely lehetővé tenné, hogy azok is könnyen megérthessék a kárpátaljai ukrán irodalmat, akik nem beszélik a helyi nyelvjárást. Mindez hozzájárulhatna a kárpátaljai írók műveinek szélesebb körű népszerűsítéséhez.

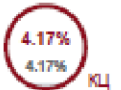
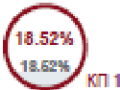
Звіт подібності

метадані

Назва організації
Hungarian College of Higher Education Ferenc Rakoczi II Transcarpathian
Заголовок
Шилікіна Гелена
Науковий керівник / Експерт
АвторНаталка Лібак
підрозділ
Закарпатський угорський Інститут Імені Ференца Ракоці II

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності вказує на, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

24467

Кількість слів

164814

Кількість символів

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		0
Інтервали		0
Мікропробіли		2
Білі знаки		0
Парафрази (SmartMarks)		133

Подібності за списком джерел

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Копір тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз		Копір тексту
порядковий номер	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	кількість ідентичних слів (фрагментів)
1	https://zodub.ua/vydav/pusmennuku3.html	89 0.36 %
2	https://kum.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/45/2024/01/miron_bihuslak.pdf	61 0.25 %
3	http://www.maxima-library.org/new-books-2/b407432?format=read	46 0.19 %
4	http://www.maxima-library.org/new-books-2/b407432?format=read	45 0.18 %

ЗАЯВА-ПІДТВЕРДЖЕННЯ

Я, Шилкіна Гелена Олександрівна, підтверджую, що ця магістерська робота є результатом моєї самостійної праці та власним інтелектуальним продуктом. У роботі я послідовно дотримувалася загальноприйнятих правил посилання на джерела та цитування. Під час підготовки роботи дотримано правил, встановлених Закарпатським угорським інститутом імені Ференца Ракоці II щодо написання магістерської роботи. Також підтверджую, що користувалася сервісом DeepL (<https://www.deepl.com/uk/translator>) з метою перекладу змісту та висновків з української на угорську мову.

Берегове, 04 червня 2025 року

.....
Підпис здобувача